

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

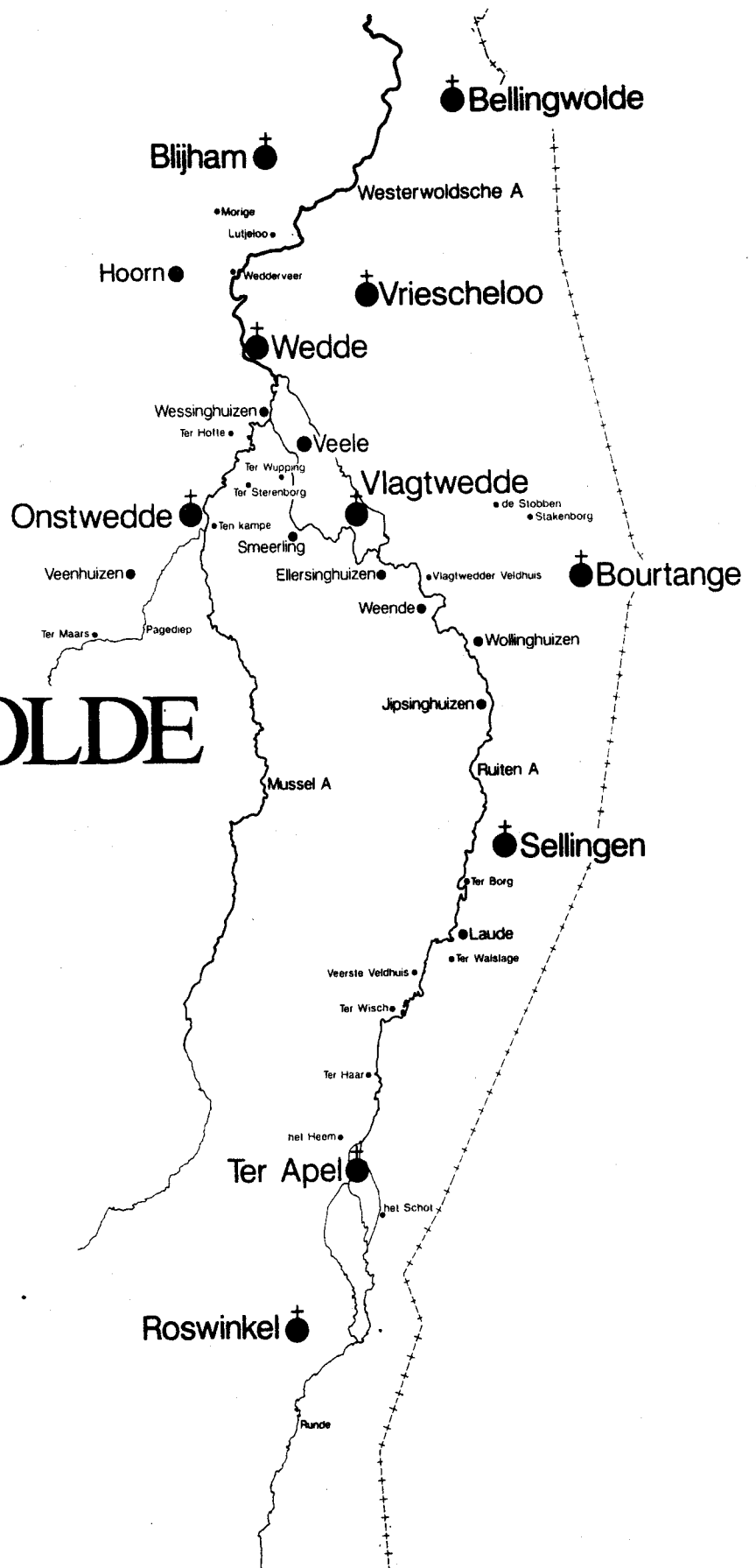
VOOR

GENEALOGIE

EN

●
HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 17 no. 1,
maart 1996

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR GENEALOGIE EN HISTORIE WESTERWOLDE

REDACTIE:

S. H. ACHTEROP
J. S. A. HUIZING
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 0595-481289/481630.

SECRETARIAAT:

- * Lidmaatschap Mevr. G. P. I. HILSKES-KNIGGE,
- * abonnementen M. Hardenbergstraat 3,
- * administratie 9648 LD Wildervank.
- * archief tel. 0598-613095.

PENNINGMEESTER:

G. KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 0599-617272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

RABO-bank Stadskanaal
* rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

- * contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
- * donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

I N H O U D :

	"IN MEMORIAM EGBERT GARRELT SCHRAGE",	bl z. 3.
	"IN MEMORIAM WUBBO JAN HOMMES" ,	bl z. 3.
Jan Johan Kuiper,	"VULLING",	bl z. 4.
	"GENEALOGISCHE ADVIESDAG 1996",	bl z. 4.
Di euwke Val ck Lucassen,	"WESTERWOLDER IMPORT II",	bl z. 5.
G. Luth,	"ONSTWEDDE: HARDNEKKIG PAAPS",	bl z. 14.
G. Luth,	"WEDDE EN DE WEDDERMARKT",	bl z. 15.
G. Luth,	"ERNESTUS MOLANUS",	bl z. 20.
	"AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN"	bl z. 26.
	"TIJDSCHRIFTEN",	bl z. 28.

O p r o e p :

De redactie van "Westerwolde" zou zich graag uitgebreid zien met enkele enthousiaste leden. Free-lance-redactieleden, of leden van de vereniging die af en toe een artikel tje in het tijdschrift verzorgen, zijn ook van harte welkom. Hebt U interesse en hebt U enige tijd beschikbaar, neem dan contact op met de eindredacteur van dit blad of met de secretaress van de vereniging "Westerwolde". U bent hartelijk welkom.

IN MEMORIAM EGBERT GARRELT SCHRAGE

Het plotselinge overlijden op 4 januari j.l. van de heer Egbert Garrelt Schrage bracht zowel bij de leden van het bestuur als bij de redactie van het tijdschrift "Westerwolde" gevoelens van diepe verslagenheid te weeg. Immers een man met een grote gedegen kennis van de geschiedenis van Westerwolde en omliggende gebieden, alsmede van de bevolking was uit ons midden weggenomen.

Wij hadden hem leren kennen als een rustig en vriendelijk persoon, altijd correct in omgang en werk en steeds bereid anderen deelgenoot te maken van zijn, door steeds maar speuren in de archieven, verkregen kennis. Dit gebeurde dan in gesprekken of in tijdschriftartikelen en lezingen.

Veel heeft de heer Schrage bijgedragen aan de ontwikkeling van ons tijdschrift, waarvan hij tien jaar lang redacteur was, een aantal jaren was hij eindredacteur. Langer nog was de heer Schrage bestuurslid van de vereniging, hij fungeerde geruime tijd als tweede secretaris en enkele jaren als vice-voorzitter.

Ook in het bestuur diende hij de vereniging met weloverwogen en goed gefundeerde voorstellen en adviezen.

Zij inzet was groot en effectief.

Het was fijn met hem samen te werken.

Ons rest nu alleen een dankbare herinnering.

IN MEMORIAM WUBBO JAN HOMMES

Op 26 februari j.l. ontvingen wij het droevige bericht dat op 24 februari de heer Wubbo Jan Hommes onverwacht was overleden.

Als nazaat van het bekende geslacht Hommes, met zijn vele bestuurders in de 18e en 19e eeuw in Westerwolde, was hij zeer geïnteresseerd in het familiegebeuren aldaar.

Hij was dan ook direct betrokken bij de oprichting van de Vereniging voor Genealogie en Historie "Westerwolde" in 1980 en hij leverde uiteindelijk de gegevens voor een compleet genealogisch overzicht van zijn familie, die werd gepubliceerd in ons tijdschrift.

Sedert 1992 was de heer Hommes lid van het bestuur van de vereniging in de functie van vice-voorzitter.

Hij was een man die altijd klaar stond om, waar nodig, de helpende hand te bieden; drong bij besprekingen zonder veel omhaal van woorden snel door tot de kern van de zaak en stelde vlotte beslissingen op prijs.

Onze vereniging verloor met hem een trouw en zeer gewaardeerd bestuurslid.

L. H. de Boer, voorzitter

Vulling

Jan Johan Kuijper

Rijksarchief Drenthe, Etstoel 132, (na 17 november 1641 en voor 1642).

Boele ter Wissche in Westerwoldingerlandt int Carspel Sellingen woonachtig, claget over Willem Schutrups soon Roeloff tot Odoren woonachtig, wetlycke geciteert synde, hoe dat deselve jongest Oorender (Odoorner) marcket dach den 13 julii 1641 sich onderstaen heft een bleecke roode osse clager toebehoorende van Boelman ter Haer ende Feye Geerts biesten heft affgehaelt en voor den vork genomen en naar ... ? toegedreven ende daar door op de? en uth clagers handen gecomen, blyckende bij gerichtlycke acte van syn eigen bekentnisse ende attestatie van Boelman ter Haer.

Rijksarchief Drenthe, Etstoel 14, 23 oktober 1662.

Request van Jan Albers, wonend op 't Heem bij Clooster Ter Apel, en Grietje Jansen, weduwe van de predikant Dui terus (predikant te Roswinkel), dat uit Harmen Wallinge verkochte goederen betaald moge worden haar achterstallig. Volgens verzegel de stokleggingen even.

GENEALOGISCHE ADVIESDAG 1996

Op 11 mei 1996 viert de Nederlandse Genealogische Vereniging haar 50-jarij bestaan met een manifestatie in de Expozaal van de Jaarbeurs in Utrecht. De NGV telt ruim 11.000 leden in binnen- en buitenland.

Op deze megamarkt voor stamboomonderzoekers worden naast voorlichting, lezingen en uitwisseling van gegevens ook demonstraties door de verschillende diensten van de NGV verzorgd, zoals de Computerdienst, Heraldiek, Familieorganisaties, Knipsels, Onderzoekruildienst, Microfiches en de Contactdienst. Bij laatstgenoemde dienst is een enorm adressenbestand aanwezig van meer dan 100.000 achternamen.

Omdat er een nauw verband bestaat tussen genealogisch en historisch onderzoek zijn ook tientallen historische verenigingen uit het hele land die dag in Utrecht aanwezig, evenals zusterverenigingen uit binnen- en buitenland.

Ook verschillende Rijks- en andere archiefdiensten en het Centraal Bureau voor Genealogie zullen op deze Adviesdag aanwezig zijn.

Iedereen is welkom van 10.00 uur tot 17.00 uur op 11 mei. De toegangsprijs is fl. 5,-- per persoon, waarbij de toegang tot lezingen is inbegrepen. Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot de werkgroep Publiciteit

5-05-1611 Midwolda - Hindrick Eltekens verkoopt zijn vedder Eltye Johans sekere landen in de Woldendorper kloekenslag gelegen. (Hierdoor kan worden aangenomen dat Wypke en Elteko Eltekens zuster en broer waren.)

25-05-1612 Meeden - Eltio Jan Coerdes gebruiker van Jan Coerdes' heerd te Oostwolderhamrik. (Betreft de verkoop van land, gelegen in zal. Jan Coerdes heerd, door Ebele Poppens en Eye, geerfd van hun moeder Icke, aan Upko Sebes en Icke. (29-10-1610 Ebel Poppens en Ubko Sebes voor hun vrouwen Jie en Icke Hitties, verkopen aan hun zwager Eppo Hitties alle roerende goederen geerfd van hun schoonouders Hiltio Eppens en Icke Johans.)

04-01-1614 Midwolda - Eltije Jan Coerds, vm., Hendrik Eltkens, sv. over de kinderen van Cordt Jans.

II

ELTEKE ELTEKENS?

* ca 1525 Midwolda
+ voor 1582 Midwolda

Kinderen:

- * Elteke Eltekens huwt N.N. (volgt 1)
- * Hendrick Eltekens huwt ca 1585 Wipcke Tammes (volgt IJI)
- * Heero Eltekens huwt N.N. (volgt 2)
- * Assa Eltekens huwt 09-1597 Wibbo Hommes (volgt 3)

1594 en 1576 Elteko Eltekens genoemd onder de huurders van land van de kerk te Midwolda. (**Rekeningboek Kerkvoogdij Herv.Gem. Midwolda**)

1581 "Nu Hindrick de soene", huurder van land van de kerk.

1582 - 1585 De erven van Elteko Eltekens zijn huurders van land van de kerk.

1. ELTEKE. ELTEKENS en N.N.

1571 Wordt te Midwolda genoemd "Jonge Eltije" - mogelijk zo genoemd ter onderscheiding van zijn overigens niet genoemde vader. (Gruoninga 1964, p 60)

1590 Eltko Eltkens, landgebruiker te Midwolda. (RAG, Ommelander Archieven)

25-02-1599 Midwolda - Elteko Eltkens en Sytko Tammes verwisselen land.

Midwolda - Elteko Eltkens verkoopt land hem van zijn Z. moder angearvet ...
grise Monniken...

mit nog Eltijen anpart landes ...
moder angearvet in Scheemderhamrik gelegen.

2. HEERO ELTEKENS en N.N.
begr. 02-08-1598 Midwolda

Kinderen:

* Eltio Heeres huwt Frouwe N.

14-10-1599 Midwolda - Rewen Luppes verset aan Hindrick Eltekens, Heino Tyackens en Rinnolt Diurcken, voorstanders over het kind van Heero Eltekens, een stuk land in de Baukenheerd gelegen.

08-02-1614 Eltio Heeres déchargeert zijn gewezen voormond Hendrick Eltekens.

Eltio Heeres kreeg een zoon Waldrick, ged. te midwolda 15-06-1628, begr. aldaar 28-12-1636.

3. ASSA ELTEKENS en **WIGBOLDUS HOMERI**
Predikant te Midwolda
* ca 1567
+ na 1623 + 19-02-1638 Midwolda
x ca sept. 1597 z.v. Hommo Poppens
en Moeder N.

Kinderen:

* Eltio x Wypcke Tyackens

* Hommo x Bawe Sybels 22-06-1627 Westerlee, h.c.

* Poppo x Syben Eppes 11-12-1632 Meeden, h.c.

* Moeder x Claes Ayolts 25-04-1620 Midwolda, h.c.

* Hillechien x Remet Ubben

* Bawe x Lупpo Tammens

* Teetie x Lупpo Meeckens

* Ydechien x ds. Petrus Hoorn 29-11-1637 Midwolda

x dr. Joan Franciscus Meyvaert 1655 Groningen?

17-09-1597 Assa Eltekens - lidmate te Midwolda, zij is dan al gehuwd.

Wigboldus Homeri tekent hij het overlijden van Hindrick Eltkens aan dat deze zijn zwager was. In de scheidingsacte tussen hun kinderen wordt de moeder Assa Elties genoemd, waardoor vast staat dat zij een zuster was van Hendrick Eltkens.

III

HENDRICK ELTEKENS huwt **WIPCKE TAMMES** (zie hoofdst. III)
* ca 1558 Midwolda * ca 1565
begr. 17-09-1631 Midwolda kort na 1585
+ 1617-1623 Midwolda
d.v. Tammo N.
kld.v. Wije Popkens
wed.v. Menno Luwerts Tiddinga

Kinderen:

* Eltio Hindricks huwt Bouwe Fockens (volgt 1)

* Menno Hindricks huwt ca 1615 Fockje Fockens (volgt IV)
huwt ca 1623 Renske Memmes

02-01-1594/1631

Kerkvoogd te Midwolda

07-08-1618

Medezijlvest der beide Oldambten

03-11-1626

Volmacht van Midwolda voor het zijlvest van het Woldambt

19-06-1611

Luitenant van Midwolda

04-04-1621

Hopman van Midwolda

- 1586 Hindrick Eltkens huurt land van de kerk van Midwolda. (Rekeningboek Kerkvoogdij Midwolda)
- 15-01-1597 Midwolda - Auteke Hemmens en Lawe versetten land in Midwolderhamrik aan Hendrick en zijn vrouw.
- 07-10-1598 Midwolda - Syncko Eppens verkoopt Hindrik Eltekens 8 deimat land over de Dullaert in Midwolderhamrik gelegen.
- 31-03-1599 Midwolda - Egbert Luwerts, Hindrick Eltkens en Sypko Eppens, voogden over de kinderen van zal. Jemmo Tammes en Birne, verkopen aan Eltyo Diudens en Wapke (Takens) alsodane achter huis en schure met steen en iserwarck, vorts holt en glasen venster voor 800 Emb.gl.
Zij verkopen ook 4 koeien, 3 oude schapen en 2 jonge zwijnen voor 140 Emb.gl. en verhuren 15 akker land in de Eexterhamrick voor 50 daler per jaar.
- 28-06-1599 Midwolda - Luwert Tiddinga van Bellingwolde verkoopt aan Hindrick Elties en Wibbe een stuk land in z. Menno Tiddinga heerd gelegen.
- 26-05-1600 Midwolda - Auteke Remmes en Lawe versetten aan Hendr. Eltkens en Wipke die gerechte helft van zijn heerd weilanden, die karcke van de Scheemda behorig en de gerechte 3e deel van een weiland, waarvan Sicko Eppes die ander 2 delen behorig.
Verder verkopen zij aan Hindrik en Wipke een derde part van het land so Auteke van sijn huisfr. is angearvet.
- 28-04-1609 Midwolda - Hendrik Eltkens en Wipke verkopen Tyassen Hindriks en Asse 1 deimat land.
- 15-05-1609 Midwolda - Acte doorgehaald - Eggerick Tiddinga verset Hindrik Eltkens en Wipke zijn anpart Nijeland.
- 12-06-1610 Midwolda - Hantko Remmerts verkoopt Hayo Hayckens een vierendeel van een akker land gelegen in 10 akkers so Hyndrick Eltkens en sal. Tyarck Dodens erfgenamen behorig.
- 09-06-1610 Winschoten - Hendrik Eltkens verkoopt aan Claes Cremer en Joantyn voor 178 daalders een stuk land strekkende in het oosten aan de Pekel A.
- 08-04-1611 Midwolda - Hindrick Eltkens en Wipcke verkopen aan Menne Hindriks en Focktijen een huis en schuur voor 1000 emder gl.
- 03-05-1613 Midwolda - Wypke, huisfrouwe van Hindrik heeft verkocht aan haar beide .. zonen Eltije en Menne Hindricks de summa van acht ende zeventig daleren ... ganckbare gelde 30 stuiver een daler 8 placken een stuiver gereckent, jarlicken arfflickten renten; alles voor een summa geldes also te weten 400 daler, so gemelte gebroederen tot groter begerens van haare lieve Moder hebben rchgeschoten ende ..eenen komentlickten geimployeert sijnen tot notwendige betalinge weren seckere gedane kosten so hare sohn Luwert thot Bruissel gedan ende oversulcks in Aprehensie is worden.
- 07-07-1624 Winschoten - Verdeling landerijen wijlen Wipcke Tammes:
Erfgenamen Luwert Tiddinga: het land te Bellingwolde,
Tammo Tiddinga: het land te Zuiderveen onder Winschoten,
Erfgenamen Boelo Tiddinga: land bij de Rensel te Winschoten,
Eggerick Tiddinga: land te Bellingwolde,
Eltio Hindricks: land te Oostwolderhamrik en 1/3 deel in Eppo Edzens heerd,
Menno Hindricks: land bij de Rensel te Winschoten.
Een deel blijft ongescheiden; zo o.m. land in het Klei-Oldambt en onder Woldendorp.

- 09-03-1635 Scheemda - Jan Coenders, drost der heerlijkheit Wedde, voor zijn moederloze kinderen en voor zijn zwager Ayoldus Hommes en diens vrouw, item Menno Hindrix, mede voor zijn broer Eltio Hindrix ter eener en Daniel Hulsebusch, pastor te Winschoten en zijn vrouw Wya Tiddinga, sampt Boelo en vaandrich Tammo Tiddinga, t' samen kinders van Luwera Tiddinga ter andere sijde, maken een overeenkomst betreffende de nalatenschap van Wipcke Tammes. Boelo Tiddinga, Eltio en Menno Hindrix kopen de aanspraken van de kinderen van Luwera Tiddinga op bovenstaande nalatenschap af voor een bedrag van 1800 keyser gl. en een rosenobel voor de pastoorsche
- 22-09-1637 Midwolda - Johan Condens voor zijn z. huisff. Bauwe en Ayoldus Hommes voor zijn huisff. Tiabbe ter ener en Eltio Hindricks en Menno Hindricks gebroederen ter ander zijde, komen een erfscheiding en deling der landerijen overeen:
 Eltio en Menno -
 de gerechte zeven delen van zal: Hindrick Eltkens en Wipken heertlanden alhier in Midwolda gelegen dar Menno nu ter tit op wonet, mit ock t' gebruik van t' vrembdelandt darinne gelegen.
 alinge landen so in Midwolda ende ock Oosterwolder hammericken gelegen.
 Johan en Ayoldus, wegens hun vrouwen -
 camp landes in de Eexterhamrick gelegen, de Blincken genant.
 de gerechte achte deel van voorschreven heertlanden, dar Menno nu wonet.
 de heertlanden dar z. Tyacke Rotgers op gewonet.
 de achte part van 4 ackers een vierendeel in Eppo Jans heert gelegen
- 11-12-1649 Scheemda - Eltio en Menno Hindricx, gebroederen, treffen met Wya Tiddinga, wed.v. Daniel Hulschebusch een regeling over de rente van Boelo Tiddinga, die nu reeds 16 a 17 jaar overleden is, zijnde het andiel van de achtijn hondert keijser gulden die de erven van Wipcke Tammes volgens overeenkomst van 9 maart 1635 uit te keren aan de erfgen. van Luwert Tiddinga. Wya en nu wijlen Tammo hebben hun deel genoten. Eltio en Menno Hindricx hadden voor Boelo 700 gl. ingehouden, waarvan de rente nu opgelopen is tot 546 gl. Wya neemt nu 100 gl. op. Aan kapitaal en rente resteert 1046 gl. Hiervan zal Wya de helft krijgen en de andere helft blijft bestemd voor Tammo's kind.

1 ELTIO HINDRICKS en BOUWE FOCKENS
 Zijlvest Midwolderhamrik
 * ca 1586 * ca 1590 Hoysum onder Warffum
 begr. 27-8-1669 Midwolda begr. 27-06-1653 Midwolda
 d.v. Focko Ulpharts
 en Gese Jacobs

Kinderen:

- * Tammo x Sypcke Wyardts 15-11-1646 Scheemda
 x Trijntien Tammes 04-07-1652 Midwolda
- * Focko x Sense Wyardts 01-10-1646 Scheemda
- * Tyacko begr. 21-09-1626 Midwolda
- * Kind begr. 22-02-1630 Midwolda
- * Tyacko x Eeldere Hindricks 30-09-1655 Nieuwolda
- * 24-07-1631 Hindrick + na 18-10-1667
- * ca 1624/25 Wupke x Henricus Waldericks 09-12-1649 Nieuwolda

Sense en Sypcke Wyardts, d.v. Wyardt Popkens en Anneke Hittiens
 Trijntien Tammes, d.v. Tammo Epkens en Haicke Haickens
 Henricus Waldericks, pred. te Beerta, z.v. Waldrick Nantkes en Tya Fredericks

18-12-1667 Midwolda - Eltio Hindricks en zijn zoon Hendrick Elties ter eener en Haicko Tammes (broer van Trijntie Tammes) als erfgenaam van Sypko Tammes, dochter van Tammo Elties en Trijntie Tammes ter andere zijde Eltio en Hendrick beloven uit te betalen de somma van 500 car.gl. met een gouden ducaton, zijnde de lanthuire en andere voorschotten en opgebouwde penningen ten achteren wesende aen wijlen Tammo Elties en Trijntie Tammes.
 Haicko Tammes betaalt Eltio en Hendrick 800 gl. met de reserende interessen, alsmede de somma van 450 car.gl. heerkomende van Tiacko Eliens verstorvene kind, noch de somma van 500 car.gl.
 Waartegens Haicko Tammens zal genieten de gehele erfenisse van Sypke Tammes. Daerenboven sal Haiko Tammens genieten 20 deimten land in Midwolda, nevens soodanige behuijsing en schuijre met annexen staande op de Scheemder Pastoriegrond, als sal Tamme en Trijntie hebben bewoond, alsmede mobile goederen, silver, linnen etc.

IV

MENNO HENDRICKS

huwt

FOCKTYEN FOCKENS

* ca 1580 Midwolda Midwolda? * Hoysum onder Warffum

+ 11-05-1663 Midwolda 00-04-1611 + kort na 04-05-1622 Midwolda

begr. 21-05-1663 Midwolda

d. v. Focko Ulpharts
 en Gese Jacobs (zie hoofdst.III)

huwt

RENSKE MEMMES

Midwolda

*

14-09-1623

begr. 08-09-1652 Midwolda
 d. v. Memmo Eppens
 en Fosse (zie hoofdst.III)
 w.v. Frerick Eppes
 w.v. Sebo Tyarcks

Kinderen:

- * Bauwetien Mennes huwt voor 17-12-1646 Eltio Popkens (volgt 1)
- * Hendrick Mennes huwt ca 1640 Trijntien Peters Bronsema (volgt VI)
- * Kind + na 07-11-1623
- * Kind + na 07-11-1623
- * Kind + na 07-11-1623

Vanaf 1630 Kerkvoogd te Midwolda.

Vanaf 1662 Hopman te Midwolda.

1/8-04-1611 Midwolda - Menno Hindricks en Focktijten kopen een huis en schuur van zijn ouders voor 1000 Emders gl. en huren het bijbehorende land voor 50 dir. per jaar.

04-05-1622 Midwolda - Menno Hindricks en Focktijten lenen geld aan (neef) Ubcko Haeyckens.

07-11-1623 Midwolda - Jacob Fockes, Eltijn Hendriks en Tonnijs Alberts, voormonderen tot en over z. Focktien, gewesene huisvrouw van Menne Hendricks nagelaten kinderen, verkopen aan Menne Hendricks en Renske alsodane behuisinge so als Menno en Focktien bewonet en haer toebehorig geweest, en koijen, peerde, swinen, schapen vorts allerlij levendige have. Voorts bedden, beddenkleding, linnen, tinnen ende allerlij huisraet, en huismansgereetschap, mits die raght op die balcken en in die acker, ende ? kisten trisoren kasten so ende als tegenwoordig worden bevonden ende nichts utbesondert dan allene zal. Focktijns kiste mit hare huis klederen vor die somma van ses duisent embder gl., waarvan drie duizend gl. toekomt aan de 5 nagelaten kinderens.

- 17-12-1646 Scheemda - Menne Hindrix, geassisteerd door zijn swager Eltio Popkens ter eener en Renske Memmes, geassisteerd door haar zoon de achtbare Richter Eppo Sijbinga ter andere zijde, komen een erfwissel overeen.
Renske Memmes krijgt:
8 heren deimt drie vierendiel en 16 roeden suidwendinge land in Eppo Jans heerd te Midwolda;
'h heren deimt en 3 1' half vierkant roeden in de suidwendige landen;
Wegen Hiddo Sebens beert een half deimt en 5 roeden;
de helffte des amparts op Doedo Ebbens heelt, zijnde 24 vierkante roeden;
de helffte des amparts op Ebbo Haickes heerden, zijnde een halff deimt en 20 roeden;
de helffte van 't gene op Jacob Reenders heerd, zijnde 3 0' half vierkante roeden;
Totale summa verwisselde landen elftehalf heres deimt en seventich vierkante roeden.
Menne Hindrix krijgt:
stuck landes, de 1diene Hondestart genoemt, in Eexterhamrick gelegen, zijnde vijftehalf heres deimt min vijff roeden;
stuck land ten westen van de Hondestart, zijnde 5 heres deimat min 37 vierkante roeden;
487 gl. en 10 stbb setpenningen op Doedo Fockens erfgenamen part land;
Totale summa verwisselde landen negen heren deimt een vierendeel en 33 vierkante roeden.
- 09-01-1655 Menno Hindriks, kerkvoogd tot Midwolda, Eltio Popkes, kerkvoogd in de Scheemda en Bouwetien zijn huisvrouw, en Hendrik Mennes en zijn vrouw Trijntien Peters komen het volgende overeen:
1. Hindrik Mennes en Trijntien dragen over aan Menne Hindriks, alsmede aan Eltio Popkes en Bouwetien 2 derde parten van secker tijt deimaten landes, met behuisinge, graffte, plantagie en annexen als gemelte Hindrik Mennes en Trijntien op den 8 Novembris 1654 van zal: Ulfert Mennes landt in Midwolda getrocken hebben. (= z.v. Menne Ulferts)
 2. dat voorts alle andere landen de Uilen Mennes ende Grietien Onnes boven de tijt deimaten in deselve heerd meerder int gebruick hebben gehad tot ongeveer noch tweendartich deimt landes groot, daar Grietien Onnes questie? op wonet, sullen voort arflijcken ten eegendoom aen alle bovengenoemde drie zijden ende diens respectieve huisvrouwen, mit alle huiren van Grietien Onnes, comen te vervallen, als aan ieder de gerechte darde part.
Waartegens ooc ieder belooft mede in dragen ende te betalen de gerechte darde part die Grietien Onnes offte emand anders uijt haare name gedaan moet.....van alles uijtbesunderts.
 3. dat .. woleindinge dat proces tegens Grietie Onnes de gehele plaatse tot gelijcke profijt van all drie zijden veerhuijrt sal worden, ende de behuisinge mit de overdracht aan een Meijer veerkoft worden, daarvan sij alle drie gelijcke veel ooc sullen genieten: Nochtans dat de Achtbare Eltio Popkes ende Bouwetien eeluiden, als ooc de Eerbare Hindrick Mennes ende Trijntien eeluiden aan haar lieve vader de E: Menno Hindricks dan eerst sullen moeten uijtgeven ieder 500 car.gl., zijnde tesamen een duijsent gulden a 20 stbr.
 4. dat sij alle drie gelijcke veel sullen dragen tot de kosten iegen Winssemius, om leveringe van de Hundesteeten (zijnde een stuck landes in de Eexterhamrick, dat zalige Renske Memmes aan de E: Menne Hindricks, tegens seckere Suijdwendinge landt in Memmo Eppens gebruickende heerd in Midwolda verwisselt hadde.
- 03-09-1656 Menno Hindriks tot Midwolda, Eltio Popkes in de Scheemda en Hindrik Mennes tot Midwolda versetten voor 9 jaren aan Toncko Ubbens en Beertie haar mande huijs en huijsheert, so wijlen Ulfert Mennes en Grietie toebehoirig is geweest, gelegen op de Olde Dijk op Menno Hendriks huijsheert als ook sodane ? land ende dat voor de somma van 3000 car.gl.

16-04-1658 Menno Hindriks ter eener en
 Autio Sebes, Bonno Ebbes en
 Ipo Aepkens wegens zijn oom Autio Sebes, en als vm. over Luwert Sebes nagelaten zoon
 en
 Harmen Geerts wegens zijn vrouw Aaltien Luwerts ter ander zijde,
 maken een overeenkomst betreffende de behuijsinge en schuijre cum annexen als wijlen
 Hidde Sebes heeft nagelaten, staande op Menno Hindriks huijsheert in Midwolda.
 Voormonders en erfgenamen verkopen aan Menno Hindriks de halve behuizing en halve
 schuur met annexen, zoals Hidde Sebes heeft nagelaten, voor 2400 car.gl.
 Edoch is geaccordeert dat Luppo Hiddes (=Geerts), de weduwe van Hidde Sebes, van
 deze kooppenningen sal ontvangen al hetgene wat sij van Hiddo Sebes erfgenamen sulde
 ontvangen

07-09-1663 Scheemda - Eltio Popkens en Bauwtien Mennes ter eener en
 Hendrick Mennes en Trijntien Brundts ter andere zijde,
 sluiten een eewichdurende erfsheidinge van naegenoemde eegene landen en behuisinge in
 Midwolda, soo haer vader d' E. kerckvoocht Menne Hindricks heeft naegelaeten.
 Eltio Popkens en Bauwtien Mennes:
 Bouwkema heerd, sijnde het eegenlandt, groot 53 heren deimat en 58 vierkante roeden.
 68% heren deimat min 19' vierkante roeden in de westsijdt der voors. heerd, die Luppe,
 weduwe van Hidde Sebes nu mejerwijse gebruickt.
 het gebruick van 1' akker Scheemder kerckenlandt, 4 heren deimt en 22 vierkante roeden.
 de gehele behuisingen en schuire, mit de poorte, stracke, duiffhuis, till, waterback,
 geboomten, stranckettingen, wringen en schuttingen op die starffhuises heerd, soo zalige
 Menno Hindricks voor het eene gedielte en de meijersche Luppe Hiddes voor het andere
 gedielte hebben bewoont, mits dat Eltio en Bouwtien die 5500 car.gl. setpenningen, soo
 Luppe op die behuisinge verschoten heeft, bij haer ofvaert solen betalen.
 Hendrick Mennes en Trijntien Brundts:
 50% heren deimt en 24 vierkante roeden eegenlandt in de heerd landes die sij bewoonen,
 daer haer behuisingen op staen, streckende uit het noorden van de olde voute, tot in 't
 suiden an seckere palen in de veenboute bij een eerde bult.
 70 heren deimt en 40 roeden eegen landt
 ten suiden der goute 4 heren deimt en 66 vierkante roeden
 5 heren deimt en 53 vierkante roeden voor Midwolder viccarijen
 de behuisingen mit poorten, geboomten en annexen, soo Toncko Uljes nu bewoont mits
 dat Hindrick en Trijntien an Toncko Uljes bij diens offvaert an desselfs veschotene 3000
 car.gl. setgeldt soolen betale 2000 car.gl. en solen Eltio en Bouwtien de overige 1000 gl.
 betalen.
 Ende belangende het ongescheijdene veen, daarvan solen Eltio en Bouwtien de gerechte
 helfte genieten mit een vrije uit en indrift tot an de Midwolderwech.
 De legerplaatsen van zal. Menno Hindricks huisheerd zullen halff en halff verdeeld
 worden.

1.	BAIJWETIEN MENNES	en	ELTIO POPKENS Kerkvoogd Scheemda
	* voor 1622 Midwolda + na 18-01-1666 Scheemda x voor 1642		+ 1666-1669 Scheemda z.v. Popko Hayens en Anne Wildrichs

Kinderen:

- * Poelden Popckes x Dr Abraham Huisman 1659 Groningen
- * 18-12-1642 Anne Popckes
- * 09-05-1647 Popko Hayes

ANNO 1666, DEN 9° AUGUST., IS IN DEN HEFREN GHERUST DIE EERAME EN VROME POMP. POPKES, DIE SOON VAN ELTIO POPKES, OUDT IN SIN 20 JAREN, ENDE LEIDT ALHYR BEGRAVEN. GODT IN SYNE GENADE ENDE BARMHARTICH... ENDE VERWACHTENDE EN SALIGE OPSTANDINGE DOOR JESUM CHRISTUM AMEN. (Grafzerk te Scheemda, GDW 3319)

02-01-1650 Scheemda - Eltio Popkens en Bouwe verhuuren aan Peter Claes en Grete alsodane plaatse.

16-05-1651 Scheemda - Tammo Cornelis, geass. door Redger Phebus Themmen, en Hittio Temmen zijn 2 oudste zonen, Hebele Eggens v.m., Claes Cornelis s.v., Aeldrick Heetiens v.v. over Tamme Cornelis kinderen: Joannis, Focko, Sypke en Cornelis verpachten aan Eltio Popkes en Bouwe Mennes voor 9 jaar een stuk land in de Scheemder nijland in sal. Hittio Phebens vererfde huisheerd voor 1799 sl. daler.

25-04-1653 Scheemda - Eltio Popken, Heero Homines (e.v. Meenke Popkens), Epjen Popkens en Wyart Popkens (e.v. Anneke Hittiens) komen erfdeling overeen betreffende de nalatenschap van hun sal ouders Popko Hayens en Anne Wildrichs.

22-10-1656 Midwolda - Eltio Popkes, kerkvoogd in de Scheemda, verkoopt aan Bunno Buntckens van Midwolda, 4 zesde parten veenland van 6 deimat en 16 vierkante roeden gelegen in Bunno Buntckens verlatene heert te Midwolda.

28-06-1661 Scheemda - Eltio Popkens en Bouwe delen met Johan Jans Sonnema het op 25-10-1655 gezamenlijk gekochte land, zijnde 23 heren deimten en 42 vierkante roeden.

22-02-1666 Eltio Popkens, Haicke Tammes en Aysso Tiabben, kerkvoogden ...

1669 Eltio Popkens niet meer genoemd als kerkvoogd.

V
HINDRICK MENNES **huwt**
zie voorouders Trijntje Peters Bronsema, Hoofdstuk L

TRIJNTJE PETERS BRONSEMA

Onstwedde: Hardnekkig Paaps

G. Luth

Met de Reductie in 1595 werd in Westerwolde de Gereformeerde godsdienst ingevoerd.

Van alle kerkdorpen in de Classis Oldambt en Westerwoldingerland is Onstwedde het langst trouw gebleven aan de Roomse godsdienst, want in 1679 was daar nog een paaps altaar. (Sommige) bewoners en hun kinderen en kleinkinderen konden (/ wilden) de nieuwe godsdienst niet zo maar accepteren, zij hielden vast aan het oude Roomse geloof.

Paapse reliquien

Eens per jaar moest elke classis een lijst met antwoorden inleveren bij de Algemene Provinciale Synode. Eén van de vragen luidde: "off er ooc Paepsche reliquien zijn."

Uit de antwoorden blijkt dat in de Classis Oldambt en Westerwoldingerland het kerkdorp Onstwedde bleef vasthouden aan het oude Roomse geloof. Het lijkt, dat de overheid dit geaccepteerde, want er is niet tegen opgetreden. Men heeft het laten uitsterven.

In de gegevens van de Algemene Provinciale Synode vinden we:

12-07-1653: In Onstwedde staet een scandaleus **sacramen(t)shuijs**.

12-07-1654: Te Onstwedde is een **paeps Altaer**, bij de drost te remonstreren.

23-06-1657: Paepsche reliquien is tot Onstwedde nog een altaer.

1658: Tot Onstwedde een **puijramen** sonder eenig beelden.

1669: Paepsche reliquien zijn nergens excepte Onstwedde.

1670: Ds Borgesius (gekomen 10-07-1670) neemt an te ijeveren tegen paepsche overblijfsel tot Onstwedde.

(26-01-1673 Ds Everwinus Adolphus Molanus gekomen.)

1678, 1679: Buijten het altaer tot Onstwedde geen bekende paepsche reliquien.

(1680, 1681: Geen rapporten bewaard gebleven.)

1682: Van paepsche reliquien geen exempel.

(1683 - 1687 geen rapporten bewaard gebleven)

1688, 1689: Geen misbruiken van paepsche reliquien.

Vl agtwedde heeft het niet zo lang volgehouden:

1635: Tot Flachtwedde op 't kerckhoff zijn kruishen met afgodische beelden en opschriften.

18-07-1637: Paepsche reliquien sint noch tot Vl achtwedde als kruicen, daerom angeholden sal worden, dat die wech genomen worden.

Leerlingen bij de Jesuiten

Ook werd eens per jaar op de classis gevraagd of er leerlingen bij de Jesuiten studeerden.

Onstwedde (ook Vl agtwedde en Vriescheloo) had er enkele studenten:

1638: Tot Onstwedde woont Jan Colters zijn soone tot Munster bij de school e houdende, genoemd Wil tetus.

Idem Jan Tentzinger soone Everhardy (Zie hieronder)

Noch een Wilhelmus Toxtor, al daer een wevers soone.

23-06-1657: Zoon van Besselink in Onstwedde, en (van) Johan Dunne tot Onstwedde.

14-07-1680: Berent Rentsen tot Onstwedde heeft een soon nae Luttje Borsum (bij Emden)

1682: Tot Onstwedde Berent Rensen zoon tot Borsum, gezonden door de oom.

Zie Westerwolde 2e jrg, bl. 43 en 58:

Eberhard Tensing

Geb. ca 1625 Veenhuizen, ovl. 1678, want in dat jaar werd in de kerk te Bokeloh een Catharinenaltar opgesteld, waarmee één van zijn laatste wensen zou zijn vervuld.

1647 - 1648 Pfarrerverweser (plaatsvervangend Pfarrer) Haselune

1649 - 1678 Pfarrer Bokeloh, St Vitusparochie, Vicarus Hoven

1668 - 1678 Dechant (deken) Bokeloh

(Hoven, Haselune en Bokeloh liggen ten oosten van Meppen aan de Hase)
Everhardy / Eberhard Tensing: z.v. Johan Henssums Tensing en Evertien Everts.

Dit echtpaar woonde in 1651 nog in Veenhuizen. Vader Johan werd 19-02-1661 in Bokeloh begraven en zijn vrouw op 15-12-1667. Waren zij vanwege hun geloof uit Onstwedde vertrokken?

W E D D E

en de

W E D D E R M A R K T

G. Luth

Vroeger genoot Wedde ook buiten Westerwolde grote bekendheid. We zouden Wedde de "hoofdplaats" van Westerwolde kunnen noemen, omdat het zich door meerdere "zaken" binnen van de anderen kerkdorpen in de heerlijkheid onderscheidde.

Te denken valt aan:

- 1 De BURCHT, waar eertijds de Heren Addinga zetelden.
- 2 De DROST, die er woonde en elke vrijdag rechte dag hield.
- 3 De TOLBRUG.
- 4 De WAAG.
- 5 De Classis van het Oldambt en Westerwoldingerland hield hier in de herfst haar CLASSISVERGADERING.
- 6 De JAARMARKT, die op de 2e woensdag na Pinksteren werd gehouden.
- 7 De LINNENMARKT, die op 29 augustus werd gehouden.

Zie: Regerings Almanak van en voor de Provincie Groningen. 1838, blz. 23.
Wedde:

- De jaar-, paarde- en beestenmarkt op den 2e woensdag na Pinksteren, (nu op 18 juni.)

- De herfstveemarkt op den laatste woensdag in augustus, (dit jaar op 27 di er maand.)

DE L I N N E N M A R K T, of de W E D D E R M A R K T

Dat de Weddermarkt al heel oud is blijkt uit het feit dat hij al genoemd wordt in de Deventer Almanak van 1567. We mogen aannemen dat de markt daarvoor reeds werd gehouden.

De Wedder linnenmarkt werd aanvankelijk op 16 augustus (oude kalender) gehouden. Later op 29 augustus. Dit is de dag van de onthoofding van Johannes de Doper.

Op de Weddermarkt werd natuurlijk gekocht en verkocht. Daarbij ging het niet altijd corrct toe:

Zie: "Ontfanck van Breucken des Gerichtes Westerwolde 1567 - 1667:

09-07-1635:

Berent Albers, borger in Groningen, (beboet) omme dat deselve een el-le(stok) so te cleen wahre op Wedder marcket heeft gehadt door de Borchgrave ofgenhomen, boete
f 1 5 0

Het volgende komt uit: Classikale Verhandelingen van Oldambt en Westerwoldingerland.

Veten uitvechten.

18-03-1710:

A. Franck, pastor in Vriescheloo, soud' sig ten tijde van het naast voorgaande merkt te Wedde geslagen hebben, etc., etc.; tot nader informatie van dese saake zijn gecommiteerd Dn Molanus (Onstwedde) en Cypriani (Bellingwolde) om het Eerw. Classis in het toekomstige daarvan sekerder openinge te geven.

31-07-1710:

De gecommiteerden over de saake van Dn A. Frank en Beerend Geerts hebben so veel mogelijk onderzoek gedaan, en deselve pro en contra bevonden en zijn also onseker gebleven. Daerop wierden eenige attestatien door Dn Frank binnengelagt, dewelke hem vrijkenden van dronkenschap en erkenden voor verweerder van hemselven, als mede dat Beerent Geerts hem hadde aangevallen. En Dn Franck à preside voorgesteld zijnde onder ernstige betuiging, of hij dronken en aggressor waar geweest, heeft Dn Franck het beide ontkent en is daerop van de praes. enstlik vermaant sig voortaan van dronkenschap en alle schijn des quaedts te wagten.

De bloemetjes buiten zetten.

09-09-1727, Art. 22:

Wirde van Dn Themmen van de Pekel A ingebracht dat een zeker eerlik man hem had gezeid dat Dn Hoitsema (van Clooster Ter Apel 1724-1735) zig op 't jongst gehoudene Weddermarkt gans dronken had gedronken, en dat hij tusschen maagden had ingeseten en allerlei losse tale gevoert.

Hijrop oordeelde 't Eerw. Classis dat dit stuk wat nader zou ondersogt werden door Dn Schmaal (Wedde) en Dn Themmen van de Nieuwe Pekel A om daar van op 't naaste Classis dan rapport te doen.

10-10-1727:

Rakende de zaak van Dn Hoitsema zo heeft het Eerw. Classis geoordeelt vermits de gecommiteerde broederen rapporteerden dat er nog wel eenige waren die angaande zijn gedrag tot Wedde berigt zouden konden geven, dat de gecommiteerden die ook nog eens verstaan zouden om dan na bevind van zaken daarover te oordeelen. (Dit onderzoek heeft tot in 1729 geduurd.)

SABBATHSCHENDERIJEN

Op 01-04-1679 klaagde de Classis over de Weddermarkt. Want als 29 augustus

op zondag viel, werd er op zondag markt gehouden. Vandaar de volgende aantekening:

"Het markt tot Wedde vallende somtijts op Sondagen, verklaert de Praeses, dat de Heer Drost belooft heeft naedesen in soodanige gelegentheit het markt te versetten en sulks in de

Almanak te laeten teykenen tot warschouwinge der kooplieden."

Men kan zich afvragen of de belofte van de Drost veel heeft uitgehaald, want bijna 60 jaar later vinden we in de Verhandelingen van de Classis weer hetzelfde voorstel. In de tussenliggende jaren is vaak geklaagd over sabbathschenderijen zoals: hoijvoeren op Sabbath, kaetsen op des Heeren dagh, enz. Maar dit had niets met de markt te maken.

In de 18e eeuw heeft ds Schmaal met de kerkeraad van Wedde er niet alleen voor gezorgd dat de Weddermarkt niet weer op zondag werd gehouden, maar ook dat er in de tenten geen muziekinstrumenten werden bespeeld.

Hier volgen de aantekeningen over de Weddermarkt vanaf september 1727. Predikant te Wedde was toen Ds Nicolaas Schmaal, geb. ca 1692 te Blijham, ovl. 01-08-1757 Wedde. Geh. 18-06-1713 te Winschoten met Magdalena Haselhoff.

Hij was van 27-05-1714 tot 1757 predikant in Wedde.

Ds Schmaal en de kerkeraad van Wedde besluiten de kermis, die bij een markt hoort, aan te pakken. Dit zal niet gemakkelijk zijn, want de Weddenaren, die een bepaalde attractie op hun erf hebben, verdienen daar ook aan. De kerkeraad heeft maar één wapen: Zij kan de lidmaten van de kerk de toegang tot het Heilig Avondmaal ontzeggen. Als men dit zware wapen in de strijd brengt moet ds Schmaal en de kerkeraad van Wedde zich gesteund weten door de classis.

De volgende aantekening maakt dat duidelijk:

19-04-1729, Art. 10:

Wijrde voorgelosen een extract uit het consistorjaal protocol tot Wedda geslagen in consistorio aldaar den 3 september 1728 waarin bleek haren godvrugtige iver tegens ergerlijke en onweerdige ledematen des H. Avontmaals, die op marksdagen allerlei spelen in hare huizen toelieten, als het spelen op de lijr, fiool, coordedansers en so voorts welk geen ledematen volgens Gods Woord en het formulier des H. Avontmaals betamelijk is, dieswegen de Kerkenraad geresolveert hadde sodanige leden bij een hartnec-vulhardinge het H. Avondmaal in het toecumstige te ontseggen dog om voorsigtig en veilig te gaan, wijrde hierover verlangt en versogt het wijs advijs van het Eerwaarde welgeloorde Classis van het Oldampt en Westerwoldingerland.

Dese acte sijnde voorgelosen so heeft de eerwaarde vergaderinge eenpariglijk veel genoeg in deselve genomen en geoordeelt dat de Kerkenraad van Wedde verplicht was dus te handelen met sodanige leden, als niet kunnende toegelaten werden van een Kerkenraad, bij de welke enigh ligt of vrese Gods is, dieswegen is haar acte van het Eerw. Classis tot harer aanmoedinge en beveiliginge geaprobeert en gelaudeert (=geprezen) gelijk ook de approbatione van Dn Hubbelink (Winschoten), praeses uit allernaam is getekent onder de Acte en hijr neffens Dn Schmaal in last gegeven, alle de leden van voornoemde kerkenraad uit naam van het Eerwaarde Classis te versoeken, dat sij dog mugten met malkanderen vulharden in haren iver tegens sulke ergelijke als dese gelijk ook mede tegen alle andere onweerdige leden, opdat sij als getrouwe dienstknechten in het werk des Heeren, haar so dijr anbevolen haar mogen gedragen.

Art. 11:

Is hijrop van een en ander Broeder voorgesteld of men niet een middel sou kunnen vinden tot voorcominge dat het markt in het toecumstige wederom niet mugte invallen op des Heeren Dag, waardoor so veel ongodsdienstigheden niet

alleen in de gemeente tot Wedda, maar hij neffens in so veel andere gemeentens werden veroorzaakt so is besloten hij over te handelen in het anstaande Classis.

Er is echter één probleem. Niet alle meijers in Wedde behoren tot de kerk. Eén van de meijers is zelfs Rooms.

19-07-1729, Art. 5:

Wijrde voorgelesen een extract uit het consistorjaal Protocol tot Wedda geslagen in consistorio den 9 juni 1729. Articul 4 waarin vooreerst bleek van wat een gewenste uitslag de consistorjale acte tegen de speelders op marksdagen ingerigt van het Eerw. Classis geapprobeert waar geweest, als dat het minste spel daar niet waar bevonden tot verwonderinge van vroom en onvroom, maar dewijl de kerkenraad bedugt was dat dit vuile werk nog niet geheel vernietigt sou blijven indien men nu niet verder nog tegen enige gevaarlijke gelegtheden quam te waken, als dat er ook niet gespeelt mugte werden in de tenten op de harfstmark opgeslagen, nog in de huizen van de mejerlujden zijnde maar 2 in getal welke geen leden zijn en van welke de ene Paaps is, so hadde de kerkenraad geoordeelt dat men met sagtmoedigheid moest tragten te overreden de eigenaars van de gront dat sij de gront an de tentiers moesten verhuiren met beding van niet te mogen spelen in de tenten als ook de eigenaars die er mejerlujden hebben, dog bij aldi en voornoemde zijnde ledematen haar niet wilden laten geseggen so vermeinde de kerkenraad genoegsame reden te hebben so danige het H.Avantmaal te ontseggen, en dit alles onder goetkeuringe van het Eerw. welgeleerde en veelgeagte Classis van het Oldamp en Westerwoldingerland uit te voeren.

Deze Acte voorgelesen zijnde is wederom tot bevestiginge en anmoedinge van de Kerkenraad geapprobeert van de Eerw. vergaderinge also ook de approbatie van Dn Oomkens (Wildervank), praeses, uit aller naam onder de consistorjale Acte is getekent.

Ook de kerkeraden van de omliggende kerkdorpen moeten druk ui toefenen:

Art. 6:

Wijrd nog een schriftelijk versoek van de Kerkenraad van Wedda voorgelesen waardoor de Eerw. vergaderinge ootmoediglich versogt wijrde, dat het deselve behagen mugte te versoecken de Heeren Broederen en opsienderen van de gemeentens uit de welke gemeenlijk die tentiers op de markt comen, als van Vlagtwedde, Bellingwolde, de Oude Schans en de Beneden Pekel, dat de Heeren Predikanten van die plaatsen, sulke personen, die lichtelijk ook ledematen zijn, mugten waarschouwen dat sij in de tenten niet lieten spelen en dat bij een hartneckige vulherdinge de kerkelijke censuur tegen haar sou geoeffend werden, gelijk de kerkenraad vermeldde, dat sulke strafbaar zijn volgens de classikale acte, articul is 19 April 1729 geslagen, en indien haar versoek wijrd ingewilligt, en van de Heeren Broederen omtrent sulke in hare gemeentens behartigt so neemt de Kerkenraad van Wedde an, de hartneckige an de Kerkenraad van de Gemeente waar onder sij behoren an te brengen en also gebeurt was, nur in het markt dat een Zacharias Bershuizen, lidmaat van de Gemeente van Blijham in een herberg comende, aldaar enige phiolen stom siel leggen, die de gewone speelders nui tot haar leetwesen hadden afgelegd als cunnende geen consent elders krijgen, om deselve te gebruiken, so heeft voornoemde van deselve ene genomen, en daarop gespeelt in het afwesen van de man en vrou, welk hijrvan berrigt zijn daarop toegelopen en hebben dit voort beled, anders sou dese nieuwe spelman het spel wederom an de gang gebragt hebben dieswegen versoekt de kerkenraad dat Dn Doedens (Blijham) met sijn kerkenraad voornoemde hijrover mag bestraffen. Dit versoek van de Kerkenraad anghoort en in agt genomen is van de Eerw. vergaderinge eenpaarlijk goet gekeurt en ingewilligt en hebben de Heeren Broederen Dn Borgesius (Bellingwolde), Dn Hummerikhuisen (Vlagtwedde), Dn Doedens hertelijk belooft dit versoek te behartigen en het hare met haar Kerkenraden hijr omtrent te doen al het gene in haar vermogen is waartoe de scriba gevraagd van haar Eerw. of hem ook de personen van haar plaatsen in de tenten latende spelen bekend waren, de namen van so danige so veel hem

bewust was, an de voornoemde Broederen heeft opgegeven.

Art. 7:

Is beraamt alle middelen an te wenden om bij de Hoge Overheid zoeken te verwerven dat het harfstmarkt tot Wedde sig iaarlijks verschi ckende niet wederom op des Heeren dag mugte invallen tot behartinge van dese gewigtige sake zijn gecommitteert de Scriba en Dn Woldering (Nieuwe Pekela) om met malkanderen te overwegen hoe men dit best soude scicken en de Hoge Overheid hijrtoe persuaderen (=overhalen) waarop de scriba voorstelde, dat hij ten allen tijde tot dienst van het Broederscap wel wilde zijn, dog dat hij difficulteerde deze commissie waar te nemen, so hem sijn gedane onkustinge konde niet gerekwideert sou werden gelijk de Heeren Broederen alle wel bewust was, dat hij dit niet sonder enige kustinge konde doen, welk en niet meer hij verlangde dat hem weder gegeven werde, dog so een of ander Broeder dese commissie sonder sulks te pretenderen wilde uitvoeren, dat hij als dan dese commissie wel wilde overdragen, so is hijr op dit versoek an de beide gecommitteerde toegestaan. (De commissieleden krijgen dus hun onkosten vergoed.)

Slechts een vrouw verzet zich:

13-09-1729, Art. 7:

Wijrd voorgelzen een extract uit het consistorjaal Protocol tot Wedde geslagen in consistorio geslagen den 2 september 1729 in de welke tot veel genoegen en blijtschap van de Broederen bleek dat alle de inwoonderen van Wedde niet het minste spil in de marksdagen nog in hare huisen nog in schuiren of elders hadden toegestaan, als alleen scrijver Doedens *) weduwe uitgesondert. Wanneer in een tente, staande op haar gront, gespeelt wijrd is de predikant met twee van sijn kerkenraad naar haar toegegaan en sulks an haar hebbende bekent gemaakt, hadde sijn gesegt, dat sijn nog eens de tentier sou seggen, dat hij het spelen moest nalaten en verder con sijn er niets an doen, waaruit genoegsaam bleek, dat het dese vrou geen ernst was, want de kerkenraad hijr op hebbende gesegt, dat sijn het moest beletten, also sijn daar toe wel gelegenheid had als het haar maar ernst was, so was sijn quaat geworden en had gesegt: V(er)jagt? mij dan tot Wedde uit, Pastoor, ghij soekt mij, ia, ghij soekt mij op allerlei wijze." De kerkenraad is hijrop zijnde weggegaan, oordeelde dat dese vrou maar uitvlugten sogte, en dat men dieswegen tegen haar wederom so handelende in het toecomstige de consistorjale acte van het Eerw. Welgeleerde Hoogwijse Classis geaprobeert, sal excuteren sonder enige uitvlugten te laten gelden en dat om seer gewigtige reden want bij aldien dese vrou niet wijrd kloekmoedig tegengegaan, so soude men tot smerte moeten sien, dat dit vuile werk, so verre gestremt int kort algemeen door de gehele gemeinte wederom sou doorbreken en heeft de kerkenraad om voorsigtig en veilig te gaan hijr over versogt het wijs advijs van het Broederschap het welk in dese acte zijnde voorgelzen veel genoegen heeft genomen, en geoordeelt, dat de voornoemde vrou bij hartneckige vulherdinge het H.(Ver)bont teken moest ontsegt werden, dieswegen is de consistorjale Acte van Wedde geaprobeert en gelaudeert, gelijk ook de approbatie van Dn Tammen, sr. (Vriescheloo) als praeses uit aller naam is getekend.

*) Harmannus Doedens, geb. ca 1662 mogelijk in Groningen, ovl. 03-06-1728 Wedde "der beiden rechten doctor", scriba, d.w.z geschiedschrijver van de drost te Wedde van 1701 tot 1728.

Geh. ca 1701 met Anna Maria Rusteby, ged. 01-01-1679 Vlagtwedde, ovl. 20-02-1756 Wedde, dochter van Petrus Rusteby en Geertruidt Haselhoff.

Petrus Rusteby, geb. 16-07-1645 te Groningen, ovl. 05-02-1693 te Wedde. Hij was scriba van Wedde en Westerwolde. Hij woonde destijds voor het Huis te Wedde.

Het doel bereikt:

10-01-1730

Berigtete de scriba (Nicolaus Schmaal) dat de commissie angaande het

Weddermarkt door hem en Dn Woldering uitgevoerd van een gewenste uitslag waar geweest. Also het harfstmark nu vastbepaald was van de Edel. Mogende (Hoge Heeren) op Middeweek de laatste woensdag in August. Hij mede is dese vergaderinge met een gebed en danksegginge tot den algenoegsame God geëndigt.

ERNESTUS MOLANUS
Predikant van Onstwedde 1712-1734

G. Luth, Heiloo

Ds Everwinus Molanus, (26-01-1673 tot 02-09-1711 predikant in Onstwedde) en zijn vrouw Geertruid Ernestus Fledderus hadden twee zonen, die beiden predikant werden:

- Adolphus Molanus, geb. 1675, pred. Schildwolde (1704) en Beerta (1719)
- Ernestus Molanus, geb. ca 1686, zie hieronder.

Ernestus Molanus

Geb. ca 1686 Onstwedde, aldaar overleden 25-10-1734, ca 48 jaar oud.

Ernestus werd op 13-09-1703 ingeschreven als student aan de Hogeschool te Groningen als Ernestus Molanus, Westerwoldanus. In juni 1706 wordt hij genoemd als (kerk)lidmaat in Groningen, wonend in de Oosterstraat. In de zomer van 1711 was hij legerpredikant.

Na het overlijden van Everwinus volgde Ernestus zijn vader op. Dit gebeurde op verzoek van de eigenerfden en collatoren van Onstwedde. Hij wordt dan de jongste zoon genoemd.

Een gedenksteen boven de ingang van het portaal tegen de noordzijde van de kerk van Onstwedde draagt zijn naam:

"Ernestus Molanus pastor anno 1713 den 14 Julius is kerk en toren hersteld." (Zie Gron. Denkw. no 3055.)

Het predikantschap van ds Ernestus Molanus is geen saaie tijd geweest. De bewijzen daarvoor vinden we in de "Classikale Verhandelingen van Oldambt en Westerwoldingerland" en in "Uneswido in Westerwalde", uitg. Ocrea, Onstwedde, bl. 76 en 172. De gegevens worden hieronder chronologisch weergegeven.

1708

Voordat een theologische student predikant kon worden moest hij op de classis een examen afleggen.

Op 17-07-1708 deed Ernestus Molanus dit classikale examen. In sept. 1708 kwam de uitslag:

"E. Molanus, getoetst aangaande zijn kennis in de grondtalen, de Hebreeuwse en Griekse en in de voornaamste en wezenlijkste stukken van het Christelijk geloof. Het Classis (heeft) zoveel genoeg gevonden in des candidandi soetvloeyende gaven, uijtlegginge der textwoorden in zijn kennis der talen vastmaken der goddelijke waerheden, in het wederleggen der dwalingen, dat zij hem eenparig bekwaam oordeelde."

Hij slaagde dus met lof. Zelden heeft de classis zich zo lovend uitgelaten! Ernestus heeft waarschijnlijk tussen 1708 en 1712 zijn vader geholpen. In de zomer van 1711 is hij legerpredikant geweest.

Begin 1712 verzoekt hij de Classis hem toe te laten tot het ambt van predikant te Onstwedde:

19-01-1712 Dn. Ernestus Molanus binnenstaande met:

- Testimonium: Van de theologische faculteit te Groningen en de bevestiging tot de afgezonderde Leger Dienst aan zijne eerwaarde in de voortijd opgedragen.

- Testimonium: Van de Classis gehouden in het Leger voor Bouchain, behelzende een krachtig getuigenis van zijne Eerw. getrouwe bediening des

Evangelies in de voorledene somer.

14-06-1712 art. 4:

Is Dn Molanus, pred. te Onstwedde binnengestaan, versoekende cessie in dese vergaderinge, 't welk sijn Eerw. eenparig is toegestaan mids betalende 't gene daartoe staat, nevens 3 gl. synodaal geld.

(Predikanten betaalden elke vergadering een bedrag om de kosten van de vergaderingen en de verteringen te dekken. Tevens moest geld worden betaald aan de synode. Bovendien werd geld geïnd voor een weduwen- en wezenfonds.)

27-03-1718 (zie: Uneswido in Westerwalde, b1.127)

Ds Molanus leest de boer willekeur vanaf de preekstoel voor aan de gemeente.

27-03-1721 (zie: Uneswido in Westerwalde, bl. 76 en 172)

Volgens het Consistoriaalboek van de kerkeraad.

Harm Nanninges en Jan Wilsing weigerden met de dominee aan één tafel te zitten. De Veenhuizer eijnerfden mijden de Avondmaalsvieringen.

Er werd geroddeld: ds Molanus zou op 20-05-1721 "onder 't oprichten van Maersings huys met Talle (Maarsingh) oneerlijkheid gepleegd hebben" en de pastoor zou met Talle geconverseert hebben, en dat 't wel een Wedder reyse zou worden en nog slimmer".

(Een Wedder reis betekende, naar Wedde gaan, naar de vrouw van ds Schmaal, die abortus verriichte.) [Zie hiervoor ook "De Geschiedenis van Westerwalde" dl 4 De Kerken b1.76, Uitg. Stichting Gebr. Hesse Fonds]

Ds Molanus verklaarde van de preekstoel dat hij "immobilium possessor" was van een stuk land. De boeren van Veenhuizen zijn hier niet van onder de indruk, zij hoefden "niet te vreden te weesen met het bloote horen seggen van anderen". Zij halen dan ook sijn "koorn of vlas" van het land. Ds Molanus gaat naar richter Cloppenborch. In 1723 wijst deze vonnis. De dominee wordt tot het betalen van de kosten van het proces veroordeeld omdat hij wel een "verteykende attestatie" (= ondertekende bevestiging) had, maar deze niet aan de richter heeft voorgelgd.

Geh. 04-05-1727 Onstwedde met Talle ter Maars / Maarsingh, ged. 01-06-1694, ovl. 11-07-1740 te Onstwedde, dochter van Geert Aikes ter Maars en Hade-wijck Aijckes Maning.

Kind te Onstwedde (ca 4 maanden na de huwelijksvoltrekking):

1 vóór 09-09-1727 N.N. begr. 11-01-1728 Onstwedde

(doop niet gevonden, Talle gaf op 26-10-1727 een gift aan de kerk, wegens "uit de kraam")

Opm. In Drenthe, Overijssel en Gelderland behoorde een ongedoopt kind niet tot de gemeenschap. Als het kwam te sterven, kreeg het geen groeve, d.i. begrafenisplechtigheid, het werd niet verluid, de dood werd niet aangezegd. Zodra een kind gedoopt was, al was het ook nog zo jong, werd dit alles anders, dan kwam de nabuurschap in werking en volgde een volledige begrafenis. (zie K. ter Laan: Folkloristisch Woordenboek)

10-06-1727, art.8:

Dn. E. Molanus, junior (sijn broer Adolphus werd senior genoemd.) werd verzocht te verklaren waarom hij onlangs in Onstwedde niet aan het Heilig Avondmaal is geweest. Hij zegt dat hij een kwestie met de kerkeraad had, waarom hij zich bezwaard voelde te communiceren. Het geschil was inmiddels opgelost. (zie 09-09-1727)

09-09-1727, art.21:

Molanus, jr. op 't gerugte dat sijn vrou ontidig in de kraam was bevallen ondervraagt zijnde of dit zo was, so beleed hij dat 't zo was, versoekende dat men niet op 't strengste met hem mog handelen, angezien hij er groot

berouw over had en zig zelfs van 't Avondmaal had onthouden. (zie 10-06-1727).

't Eerw. Classis dit verstaan hebbende oordeelde dat hij bij provisie van zijn dienst gesuspendeert zou werden, en dat men de zake angaande zijn gedrag nader zou onderzoeken, en daarop de tijd der suspensie op 't naastkomende Classis bepalen, tot onderzoek van welke zake Dn. Schmaal (Wedde) en Dn. Themmen (Pekel A) gecommiteerd zijn, welke uitspraak van 't Eerw. Classis aan Dn. Molanus, jr. is bekend gemaakt à Dn. preside. Themmen, sr. met een bijgevoegde ernstige bestraffing over zijn vuile zonde en vermaning tot beterschap en insinuatie om zig telkens onder 't gehoor van 's Heren Woord te begeven.

(Hij wordt voorlopig geschorst, wegens zijn gedwongen huwelijk, hij mag niet preken, maar moet wel de kerkdiensten bijwonen.)

10-10-1727, art. 8:

Rakende de zake van Molanus, jr. zo heeft 't Eerw. Classis geoordeelt om gewigtige redenen dat zijn suspensie bij provisie zou continueeren an 't voorjaar, mits dat men hem copie van zijn beschuldiging zou geven, om zig er tegen te kunnen verantwoorden.

Ds Molanus heeft zijn leven nog niet verbeterd:

16-03-1728, art. 9:

Noopens de saak van Dn. Molanus, jr. deeden Dn. Schmaal en Themmen van de N. Pekel aan de Eerw. Broederschap rapport van hun commissie. De Afgesonden Broederen hadden de predikant met zijn Kerkenraat in de kerk te Onstwedde bijeen geroepen en met en tegens elkanderen over de voorgaande beswaarnissen verstaan noopens zijn dronkenschap, twist en slaagzugt, 't onkuische leeven al voor verscheidene jaaren met zijn vrouw en het naalaten van oopenbare als bijzondere catechisatie. De ouderlingen, diakenen en andere wierden de beschuldigingen tegens hunne leraar van stuk tot stuk voorgelezen, dewelke deselve niet ontkenden, maar eer vernieuwden en met hunne naamsonderschrijvinge bevestigden en teffens klaagden dat se nog weinig indruk van de saak in hun predikant vermerkten.

Dn Molanus bragte weinig of thans niets gewigtigs tot sijne verdediging in, maar eischte copie van sijne beschuldiging welk wij hem kort daarna hebben toegezonden. Hijrop eenige swakke en krepele verantwoordingen voor de broederen in de laatste vergadering ingebragt hebbende, die waarlijk meer ter veranderinge van kleine omstandigheden, als tot wegneeminge van de hoofdsaaklijke beschuldigingen strekten; oordeelde de Broederschap dat Dn. Molanus bij provisie soude gesuspendeert blijven, en dat men in de volgende Classis oover de saak finaliter sou' handelen.

De Westerwoldse predikanten, die bij toerbeurt in Onstwedde preken, worden op de pastorie niet erg collegiaal ontvangen:

art. 10:

Eenige Westerwoldsche Broederen in hun tourbeurt naar Onstwedde in de pastorij om eenige bijzondere behandelingen geen groot genoeg scheppende versogten dat aan hun vrijheit mogte gegeven worden of daar of in de herberg of elders te gaan op de kosten van den gesuspendeerden Broeder (Molanus), 't welk hun Eerwaardigheden ten vollen is toegestaan.

20-04-1728, art. 8:

Aangaande de saak van Dn. Molanus, jr. de Broederen oordeelden om gewigtige reedenen, dat hij voluit één jaar en zes weken sou gesuspendeert blijven en wederom aangenomen worden met vermaning dat hij zig voortaan van kinderbieren (of kinderbieren = doopmaal, waarbij stevig gedronken werd; een vorm van kraamvisitie) en diergelijke sondige gelegtheden onthouden, deftig en voorbeeldig gedragen en alles aanwenden sal wat tot herstellinge van lijnen dienst en goede naam kan strecken.

Insgeljk is ook besloten, dat de vrouw van onsen broeder, soo wel als haar

man wegens dezelvde gegeevene ergerenisse in de volgende kerkenraad in Onstwedde sal gecensureerd worden en sulx met een kragtige vermaaning.

05-10-1728, art. 7:

Stont binnen Dn. Molanus, sr. uit naam van zijn Eerw. broeder Molanus, pastor tot Onstwedda, versoekende door dien de tijd van zijn broeders suspensie nu bijna vervloten was, dat men hem wederom in zijn dienst mog herstellen.

't Eerw. Classis dit verzoek voor goet keurende resolveerde dat zijn Eerw. (na een voorgaande condiging op den 10 october gedaan of er ook jenant was die eenige nieuwe beswaarnissen tegen zijn gedrag inbragt) wederom in zijn dienst zou ingezegent werden zo er niet niens tegens hem ingebragt wurde op den 17e door Dn. Uchtman (van Oude Pekela) en Dn. Doedens (van Blijham) mits dat zijn Eerw. achtermiddag tot een boetpredicatie zal predigen psalm 32 vers 5, 't eerste van dat vers en daarenboven alle onkosten zijent halven zo ordinare als extraordinare angewend voldoen zullende daarenboven de twe nabuירige predicanten hijrtoe in plena geauthoriseert van 't Eerw. Classis met zijn Eerw. over 't tractement dat ten profijt van 't Classis volgens sinodale wetten is mogen en moeten accordeeren, zullende 't Eerw. Classis dat accoort houden als of 't door al haar leden gedaan was.

(Psalm 32: 5a: "Mijne zonde maakte ik U bekend, en mijne ongerechtigheid bedekte ik niet.")

23-11-1728, art. 5:

Is binnengestaan Dn. E. Molanus, jr. versoekende naar ontfangene censure wederom als lit van de Eerw. Vergaderinge (Classis) aangenoomen te worden, 't welk naa een hertelijke waarschouwing aan zijn Eerw. geschiet is.

04-01-1729, art. 7:

Noopens de saak van Dn. Molanus, junior gerapporteerd door de gecommiteerde Broederen dat sijn Eerw. voor gedaane tourbeurten de onkosten in de herberge en daar beneevens nog vier ducats aan de Questor (cassa) sou betalen, waar meede sig de broederen vergenoegden.

Toch nog problemen:

08-11-1729, art. 1:

Melde Dn. Hubbeling (van Winschoten) voor Boele Halling (Halming) van Smeerling hadde geklaagt dat enige onlusten al wederom tusschen hem en sijn predikant Dn. Molanus waren ontstaan, het welk hem smartelijk was en dieswegen wenste dat in desen mugte voorsien werden van het Eerwaarde Broederschap, opdat hij met sijn predikant in vrede en rust dog conde eens leven, daar hij tegenswoordig in so een twist met de predikant hem niet in staat bevond van betamelijk te kunnen bidden, veel minder van sijn predikant te kunnen gestigt werden.

De broederen dit hebbende overwogen oordeelden nodig te zijn de scriba met nog een broeder die an de vrie keur van de scriba wijrd gelaten te committeren na Onstwedde om met de kerkenraad de twistende partijen te verstaan en die soeken overeen te brengen indien mogelijk waar. Verder oordeelde het Broederschap dat in de anstaande Maart, wanneer het Classis sal gehouden werden nootsakelijk in omvraag moest gelegd werden, of het niet dienstig waar dat wanneer nieuwe onlusten tusschen Dn. Molanus en iemant van sijn gemeente wederom mugten opcomen, dat dan telkens een nabuירig Broeder in de kerkenraad van Onstwedde zijnde vergadert sal verschijnen waarvan die Broeder sullende nog benoemt werden bij sulc een geval van Dn. Molanus en de kerkenraad tijdig sal kennisse gegeven werden.

art. 3:

Oordeelden de Heeren Winterdeputaten (= een soort kern Classis) dat seer nootsakelijk was op het Classis in de anstaande Maart ernstelijk an te houden, dat door de Broederen gesamentlijk een besluit werd genomen, dat in het toecomstige geen Broeder op een kinderbiert bij de wijven mag comen, nog selts sulke wijvedagen anregten, hetzij voorbij de geboorte van het kind door te laten nodigen so een grote hoop vrouwens als het gemeen gewoon is te doen.

10-01-1730, art. 2:

De differenten tusschen Broeder Molanus en Boele Halling zijn in der minne door tusschencumste van de Heeren Winterdeputaten bijgelegt hebbende D. Molanus angenomen de mandaten op Boele Halling in te houden en de kostinge diesangaande te dragen, als ook hijr neffens seker de boete en de kostinge diesangaande veroorzaakt te vuldoen, mits heeft Boele Halling tot sijn laste angenomen 6 gl. wegens de kostinge van het mandaat over de boete. En hebben voornoemde hijrop malcanderen de hand van Broederscap gelangt en wederzijds belooft dat sij in het toecomstige van dese geschillen nur geheel geeindigt, nergens sullen reppen nog in het particulier nog in het openbaar, nog wie van haar regt of onregt gehad hadde. En is hijr van eerst een schriftelijk ontwerp opgemaakt, welk voornoemde voorgelesen van haar is goet gekeurt en angenomen, in de tegenwoordigheid van de Heeren Winterdeputaten, sullende in onse Classicale protocol geinsereert (= ingevoegd, er bij gedaan) werden.

14-03-1730, art. 8: (zie 20-04-1728)

Inhoudende een voorstel van de Heeren Winterdeputaten of het nodig waare wanneer er nieuwe onlusten tusschen Dn. Molanus van Onstwedda en jemant van zijn Eerw. gemeente voor quamen, dat daartoe een nabuirig Broeder wijrde benoemt, die ter beslissing van dien, in haare kerk vergadering tijdig zou versogt worden en aldaar verschijnen, dit overwogen zijnde, wijrde van 't Eerwaarde Classis, (dat voorstel ampleteerde) Dn Schmaal benoemt.

art. 9:

Wjrde eenparig besloten dat geen Broederen na kindelbieren of wijve dagen zouden mogen gaan, wijl zij voorgangers zijnde, immers mosten toonen een gruwel te hebben van zulke geselschappen daar niets als zonden en God onteerende gruwelen doorgaans wijrden gepleegt en dieshalven nog veel weiniger die zelfs mogen anregten, 't zij voor de geboorte van het kind of eenige dagen daarna, opdat 't gemeen geen voet gegeven wijrde, zig op de quade voorbeelden van haaren leeraar, in 't plegen van sulke sonden, te beroepen, en dus geen blaam op de bediening te leggen.

art. 10:

Angaande het verschil tusschen Dn. Molanus en Boele Halling cessat met toevoeging dat Boele Halling copie geaccordeert is.

25-07-1730, art. 7:

Also Dn. Schmaal klagtig viel dat Dn. Molanus hem gehoont en in zijn eere geladeert (= gekwetst) hadde bij eenen Reind Derks ouderling in Onstwedda welke zelfs getuigt had teegen een en andere als meede teegen Dn. Woldringh (van Nieuwe Pekela) dat het schandelijk was om na te seggen, waar teegen weer Dn Molanus klaagde en met attestatien aannam te bewijsen dat Dn. Schmaal verdeeltheeden in zijne gemeente hadde verwekt, zoo heeft het Eerw. Classis goed gevonden dat deese saake door Dn. Hommerkhuizen (van Vlagtwedde) en Dn Woldringh daar toe gecommitteerd zoude worden ondersogt.

12-09-1730, art. 7:.

Belangende het verschil tusschen Dn. Schmaal en Dn. Molanus klaagde Dn. Schmaal over beledigingen in zijn naam en eer hem door Dn. Molanus aangedaan, welke 't Eerw. Classis wedersijts gehoord hebbende oordeelde dat Broeder Schmaal de beledigingen wel wat aggraveerde (= aandikte) dog dat hij merkkelijk door D. Molanus waare beledigt, dat die dieshalven daar over ook censure verdiende, egter hebben de Broederen het geraatsaamst geoordeelt, indien het mogelijk ware tot bewaaring van de Broederliefde en tot voorkoming van meerder onheilen, dat men die beide door twee broederen sogte overeen te brengen en het verschil uit de weg te ruimen, mits dat Dn. Molanus over sijne gedane belediging eenige voldoening gawe waartoe gestelt zijn Dn. Oomkens (van Wildervank) en Dn. Sparringa, sr. (van Midwolda).

Zie: Protocol Civiele Zaken, VI, o 7:

Ds Molanus heeft op 27-07-1733 bij het huis van Jan Jans Flassemer woorden gekregen met Frerick Hardingh. Deze heeft tegen hem de volgende eerroevende woorden gesproken:

"Gij hebt U leven geen goedt gedaan en daar is oock geen goedt in U."

25-10-1734 Ds E. Molanus overleden te Onstwedde.

29-12-1734 Ds Harbartus Adolphus' Molanus bevestigd te Onstwedde.

Talle Maarsing

O 7: 03-08-1735 "Talie is in discrepantie geraakt met de kerkvoogden van Onstwedde over het genade jaer, aangaande het hooi en het koren van de pastorie, welke zij voornemens was om op een bequame plaats te laten brengen, terwijl de weg naar de pastorie onbekwaam is en sij de kerkvoogden heeft laten verzoeken om de weg te laten maken.

(Het genade jaar, was het jaar dat volgde op het overlijden van een predikant. Zijn weduwe en kinderen hielden in dat jaar de inkomsten van de pastorie. Daarna kreeg ze een weduwe "uitkering".)

03-08-1735 (VI, o 7):

In saecke Jan Broyll en consorten in qlte impetr. contra Talle Maarsingh, weduwe wjl. de Eerw. pastor E. Molanus, ged. contenderende de impetr. ten einde gij genoegsaeme rede sult geven, waarom gij het hoy op de pastorijegront tot Onstwedde staande en gewassen in uwe eigen particuliere huis of schuire hebt gebragt, voorts u niet te onderstaan om eenig hoy of koorn van opgemelde pastoriegrondt te vervoeren in uwe eigen behuisinge maer alles in de pastorijs behuisinge te brengen, voorts het redes vervoerde weder in genoemde pastorijs te restitueren bij onstont van dien gedogen correctie als nae rechte, is gedaagde op desselfs versoeck copia mandati geaccordeert.

Er zijn nog meer "geschillen" geweest.

In VI, w 7 wordt Talle in 1737 en 1739 genoemd als koopster van mollenwaren over Onstwedder Hammarck en als uitleenster van geld.

Talle ter Maars, wed. ds Molanus, ovl. 11-07-1740 te Onstwedde, 46 jaar.

Aanvullingen en verbeteringen stamreeks Ornatholarius in het tijdschrift "Westerwolde" van maart 1995, door mevr. H. Delies-Nie te Groningen'.

1. Hermannus Ornatholarius kwam in maart 1664 met attestatie vanuit Basel naar Groningen. Onderzoek in Basel heeft niet aangetoond dat hij daar heeft gestudeerd.

In het album studiosum van de academie te Franeker is op 9 mei 1671 ingeschreven Marcus Fabius cognomento Hermannus Ornatolarius, Austria-co-Carniolus (is de Oostenrijkse provincie Krain, Laibach, het tegenwoordige Ljubljana), med. cand. In hetzelfde jaar op 10 mei komt hij voor in het Album Promotorum.

Hij trouwt 1 januari 1671 als Hermannus Ornatolarius, Medicus Practicus met Hille (Helena, Hillichjen) Sywerts, overleden na 1702. (Beerta Ie avondmaal vrou Ornatholarius met attestatie van Winschoten), die eerder op 3 mei 1668 te Scheemda trouwde met Derk Schinkes (Schenkel).

(Zij is misschien een zuster van Gartie Sywerts die in Groningen op 20 april 1672 in ondertrouwing ging met Noël Benison, rustmeester onder Capt. Celos, p.q. Doctor Ornatolarius).

Hermannus Ornatholarius is overleden voor 16 september 1694 als Helena Siwers, wed. Ornatolarius, Dr. Med. en Maria Fabius, j. dochter te Winschoten tot het Heilig Avondmaal zijn toegelaten.

In 1682 leent het echtpaar van de E. Siwert Fransen ende Marretie Frerix sijn huisvr. 250 Caarolus gulden tot 20 brabantse stuiver het stuck voor de tijd van 3 jaar. In plaats van rente zal de Doctor "Siwert Fransen sijn apotheecq van nu aff an ordineren alles wat tot sijne patienten tijdtlijx werdt vereyscht en dat wordt gecontinueerd als de voornoemde somma niet ten vollen is gerestitueert". GAG R. A. III x 61, 9 juli 1683.

Uit dit huwelijk:

1. Siwert, geboren in de Poelstraat, ged. 9 juni 1671 te Groningen (N.K.) volgt onder II.
2. Maria Fabius, ged. 12 februari 1675 te Winschoten, lidmaat Groningen in september 1699. Zij gaat in ondertrouwing in Groningen op 23 november 1700 met Jacobus van Hoorn, van Leeuwarden, waarvoor Allart Froon als lasthebbende van de bruidegom in dato 20 november 1700. Hiervoor att. gepasseerd met betaling tot Franeker. p.q. Jan Arents als zwager.
3. Berenthjen Fabius, ged. 24 februari 1677 te Winschoten. Trouwt Groningen op 28 juni 1700 (M.K.) als Bernardine Etthaliris van Groningen met Jan Arents (Mulder), soldaet onder de garde van de prins van Nassau, p.q. Eppe Isebrants als goede bekende.

II. Siwert (Sivert) Fabius Ornatholarius, student theologie, op 24 april 1693 ingeschreven aan de Academie te Groningen als Sivertus Fabius, Groninganus, overleden na 1736, trouwt Beerta 19 april 1696 Titia Birza.

Uit dit huwelijk kinderen gedoopt te Beerta:

1. Maria, 13 juni 1697.
2. Marcus, 1 januari 1699, overleden voor 11 april 1711.

3. Lubbertus, 22 oktober 1701, overleden voor 4 november 1703.
4. Lubbertus, 4 november 1703, volgt III.
5. Jacobus, 25 augustus 1705, overleden voor 29 juli 1713.
6. Aefjen, 3 december 1708.
7. Marcus, 11 april 1711, overleden na 30 augustus 1738 als hij nog genoemd wordt bij het huwelijk van Aefke Carsiens en Jan Geerts, als zwager en principaal voormond over des bruidsvoorkinderen.
8. Jacobus, 29 juli 1713.
9. Joseph, 23 september 1714.
10. Maria, 3 september 1717.

Aan Sijwert Fabius worden in de notulenboeken van de kerkeraad van Beerta in 1708 en in de periode 1735-1736 vele woorden gewijd. Fabius heeft vele grieven tegen de dominee. Het loopt hoog op.

III. Lubbertus, ged. 3 november 1703, trouwt Aefke Carsiens.
Uit dit huwelijk kinderen gedoopt te Beerta:

1. Sijwert, ged. 23 juli 1730 te Beerta.
2. Aaltje, ged. 14 september 1732 te Beerta.
3. Titia, ged. 15 mei 1735 te Beerta, volgt IV.

IV, Titia, ged. 15 mei 1735 te Beerta, begraven 3 september 1795 te Beerta, trouwt Winschoten 11 juli 1756 met Wilke Harms, gedoopt Winschoten 4 april 1732, begraven 12 mei 1785 te Beerta.

Uit dit huwelijk kinderen gedoopt te Beerta:

1. Afijn, 19 mei 1757, trouwt 13 oktober 1782 Beerta met Tijmen Jans van Termunten.
2. Harm, 28 januari 1759, overleden voor 13 april 1760.
3. Harm, 13 april 1760, overleden te Finsterwolde 15 december 1823, trouwt 21 maart 1782 Beerta met Aaltje van der Meer.
4. Lubbartus, 17 oktober 1762, overleden tussen 1769 en 1778.
5. Karsien, 6 januari 1765, overleden te Finsterwolde 26 december 1841,
6. Lupke, 7 juni 1767, overleden voor 11 juli 1773.
7. Siwert, 22 oktober 1769.
8. Lupke, 11 juli 1773.
9. Aaltjen, 25 juni 1775, overleden te Finsterwolde 31 januari 1834, winkeliersche.
10. Lubbartus, 15 januari 1778.

Nummer 7, Siwert Wilkes Drenth, gedoopt 22 oktober 1769 te Beerta, overleden te Finsterwolde op 28 maart 1836 trouwt op 9 april 1814 te Midwolda (Old.) met Annechijn Orsel, geb./ged. te Nieuwe Pekela op 18/21 december 1788, overleden Finsterwolde 1 maart 1866.

Hun zoon is Beerent Siwerts drenth, geboren 11 juni 1814 te Nieuwe Polder, overleden te Finsterwolde op 10 juni 1887, trouwt Finsterwolde 20 ja 1847 Klaassien Lingbeek, geboren 25 maart 1821 te Beerta, overleden Finsterwolde 7 maart 1901. Beerent Siwerts en Klaassien zijn mijn betovergrootouders aan moeders kant.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Hiskes-Kni gge, te Wildervank.
In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgelend.

"Gens Nostra", oktober 1995.

- R. van der Ley, "De Van der Kooi's van Willem Bartel".
(over de voorouders van de Friese portretschilder W. B. van der Kooi).
- S. E. M. van Doormalen, "Overlijdensaantekeningen in het brevier van Alem" (1479-1569).
- A. J. Stasse, "Van der Voort" (voortzetting).
- Petronella J. C. Elma, "Van Slochteren".

"Gens Nostra", november 1995.

- Ing. J. G. J. Reussen, "De geslachten Mondriaan en Mondria". (Over de voorouders en verwanten van de schilder Pieter Cornelis Mondriaan 1872-1944).
- P. F. Poortvliet en J. W. Zondervan, "Een aantal Zeeuwse diakonierekeningen betreffende het trouwgeld met de namen van echtparen uit Colijnsplaat (1746-1802).
- H. Th. M. de Raad, "Genealogie Van Dichteren te Culmborg".
- A. J. van den Heuvel -van Weerlee, "Familiégegevens van schippers onderweg of die met hun koopwaar Leiden als eindbestemming hadden". (b. v. uit Groningerland: Evert Boerma en Fenna Breuker, dom. te Groningen, kind Jurt, geboren te Leiden op 7 februari 1820. Paulus Pieter Zeilstra en Jansje Aaltje Tuk, dom. Wildervank, kind Aaltje, geboren Rotterdam, overleden Leiden 29 september 1834, ruim 2 jaar oud).

"Gens Nostra", december 1995.

- Drs. W. J. Spiess, "Van Soest in Overlangbroek en Wijk bij Duurstede" (17e en 18e eeuw, twee fragmentgenealogieën).
- Mr. O. Schutte, "Utrechtenaren in Antwerpen" (vervolg op Gens Nostra, jaargang 50 (1995), pag. 456).
- F. J. Swart, "Waarom ook kinderen" (Schrijver maakt duidelijk dat om verschillende redenen het verstandig is om ook de gezinssamenstelling van onze voorouders in het kwartierstatenonderzoek te betrekken).

"Quellen und Forschungen", 1995, Heft 3.

- Erhard Schulte, "Das Paßbuch von Leer".
Hermann Fischer, Personal schatzungsregister des Jahres 1719 von Amt Embden".
Abbildung: Übersichtskarte der Vogtei Hinte.
Inhaltsverzeichnis 44. Jahrgang 1995.

"Genealogie", kwartaalblad C. B. G., september 1995.

- Rob van Drie, "Nieuw supplement Genealogisch Repertorium" (Binnenkort verschijnt het supplement 1990-1994).
- Martine Zoeteman en Jos van den Borne, "Altemaal familie" (een kijkje op de set van een populair televisieprogramma).
CBG-nieuws, archieven en verenigingen.
Nieuwe boeken.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

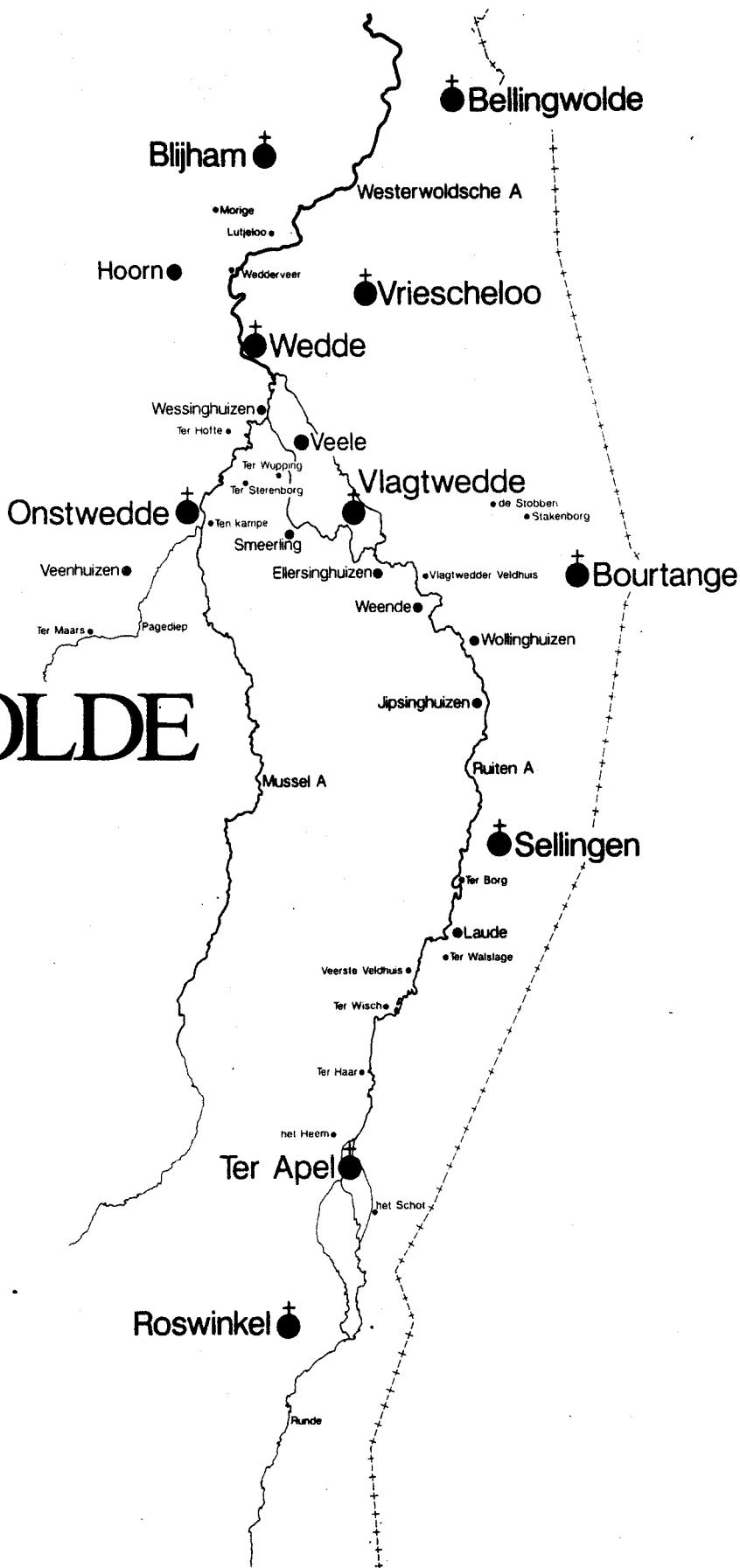
VOOR

GENEALOGIE

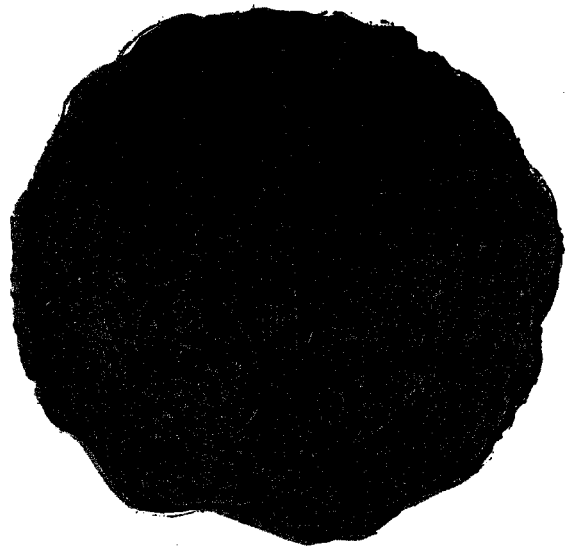
EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 17 no. 2,
juni 1996

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE
VERENIGING VOOR
GENEALOGIE EN HISTORIE
WESTERWOLDE
JAARGANG 17 No-2, JUNI 1996

REDACTIE:

S. H. ACHTEROP
J. S. A. HUIZING
JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 0595-481289/481630.

SECRETARIAAT:

- * Lidmaatschap Mevr. G. P. I. HESKES-KNIGGE,
* abonnementen M. Hardenbergstraat 3,
* administratie 9648 LD Wildervank.
* archief tel. 0598-613095.

PENNINGMEESTER:

G. KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 0599-617272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

RABO-bank Stadskanaal

- * rek.no. 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor
Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

BANK:

- * contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
* donateurschap f. 35,- per jaar (inclusief tijdschrift, toegezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

I N H O U D :

Petronella J. C. El ema,	"COSMA" (Boertange),	bl z. 31.
J. Potze,	"HET GESLACHT POTZE" - Veen Jan de verbindende schakel ,	bl z. 35.
Harm Luring,	"MET DE HELM OP GEBOREN",	bl z. 42.
Harm Luring,	"VERDELING VAN DE WESSINGHUIZER BOERMARKE",	bl z. 44.
J. S. A. Hui zi ng,	"UIT G. A. G. RNR, 371",	bl z. 48.
Jan Johan Kui per,	"DE KWARTIEREN VAN ALBERT WILLEMS KLUI VER",	blz. 52.
	"VRAGEN EN ANTWOORDEN"	blz. 53.
	"TI JDSCHRI FTEN",	blz. 54.

C O S M A (B o e r t a n g e)

door Petronella J.C. Elema

Een eerdere versie van dit onderzoekje is verschenen in *Gruoninga* 19 (1974) p. 42 onder de titel: *Kosman/Cosma in Boertange, een uitgestorven geslacht*. De naam, of althans een daarop gelijkende variant, komt hiernaast vrijwel uitsluitend voor in Joods verband. Daaraan is hier geen aandacht besteed. De enige andere vermelding die ik niet kon thuisbrengen was de volgende (RAG, V nn 6, 16-3-1752): Cornelsje Hagen wed. Sjoerd Roelofs laat zich in als borg voor de f 520 welke de wed. Cossema kracht verzegeling van 20-1-1740 nog heeft behouden over Sjoerd Jans, welke penningen Jan Sjoerds als heeft genoten.

De huidige aanvullingen zijn grotendeels te danken aan gegevens van W.G. Doornbos te Groningen; de heer C.E. Kuipers te Drachten heeft in Friesland nog gekeken naar Gepke Cosma in Leeuwarden, waarvoor mijn dank. De oorspronkelijke titel mag in zoverre gemodificeerd worden, dat de familie in mannelijke lijn is uitgestorven: van de dochters moeten zeker nog nakomelingen bestaan. De enige stamhouder in de vierde generatie, de in 1744 geboren Harm Cosma, woonde in 1761 nog in Boertange. Kort daarna moet hij naar het buitenland zijn getrokken; in 1776 was hij 'seedert 14 jaaren buiten lands afweesig en vermist', en het zou me verwonderen als hij ooit is teruggekeerd.

Boertange, voorde reconstructie van de vesting. De ingang naar het oude aagazijnsbastion, links het oude capiteinslageient.

I. **Wilcke Cosman**, tr. **Annecke [Wilckens]**.

Het echtpaar, als borgerluiden in de Bourtange, verwisselde op 5-4-1690 een huis met Jan Tonis en Grietien Reinders (RAG, VI w 3). Was Anneke's eigen patroniem Wilckens, of noemde zij zich naar haar echtgenoot?

Gezien de spellingsvarianten die in de naam voorkomen lijkt het niet onmogelijk dat Wilcko een zuster had:

Temke Kosmus, j.d., tr. Boertange 28-8-1698 **Bernhardus Middendorp**, chirurgus en j.m., beijde woonachtig in de Bourtange.

Uit dit huwelijk, voor zover bekend:

1. **Wilke Cosma**, volgt II.

11. **Wilke Cosma**, te Boertange, bakker (?), over]. na februari 1757, tr. Boertange 4-10-1716 **Gepke Stockermans**, over]. voor februari 1757.

Wilje Wilkens Cosmus, j.m. alhier geboren, werd op 27-3-1100 lidmaat op belijdenis in de Boertange. Hij kan dus zeker degene zijn die in 1708 werd aangezien voor de vader van een onecht kind (Dooptboek Boertange):

27-5-1708 een onecht kindt gedoopt van een vraumensch uit Westphalen dochter uyt de Vette Hin bij Landegge, Marij genoemd, dewelcke segt de vader daarvan te sijn Wilke Kosman hacken die het echter gantse-lick ontkent; de naem van 't kindt is Anna Margreeth.

Was dit deze Wilke, of zijn gelijknamige vader? Ik houd het op het eerste, en dan moet hij dus bakker geweest zijn.

In 1743 en 1744 trad Wilcke Cosma in de Bourtange op als sibbevoogd (met Wibbe in 't Veerste Velthuis als voormond en Gerhard Willem Schut vreemde voogd) over de kinderen van Everwijn Everwijn Baelmans en Ysabelle (RAG, VI w 8, fol. 173, 3-5- 1143 en fol. 215, 24-6-1744). In 1750 was deze taak tot een einde gekomen (RAG, VI gg 2, 732/153, 13-3-1750): Wubbe ten Velthuis voormond, Wilko Cosma sibbe en Geert Willem Schut vreemde voogd over de minderjarige kinderen van Wijntien of Everwijn Everwijns Baalman en Isabella Matthias verklaarden dat de laatste pupil in 1747 te Sassenberg in Westphalen was overleden, de andere reeds eerder, Het geld vererfde op (o.a.?) Catharina Baalman als dochter van wijlen Jannes Baalman bij Willemijntjen Alefs.

In februari 1757 maakte Nic. Muntingh, predikant in de fortresse Bourtange, als gevolmachtigde van Wilko Cosma de oudere, Ke.eneens in de Bourtange, een overeenkomst met de zoon Wilko Cosma de jongere en diens vrouw Hindrikje Zywers, met bewilling van de dochter Harmina Cosma gehuwd met Hindrik Antony (RAG, VI w 9, fol. 215, 25-2-1757). HJ cedeerde aan zijn zoon en schoondochter in oevergang alle goederen: behuizing, tuin, landerijen en huisgeraden, en zou daarvoor zijn leven lang worden onderhouden. Wel moest Wilko Jr. aan zijn zuster en zwager f 90 uitkeren, in drie termijnen te betalen.

Uit het huwelijk:

1. **Hermina Cosma**, ged. Boertange 13-12-1716, tr. Boertange 23-5-1749 **Hendrik Antonie Olijve**, van Groningen; later komt hij uitsluitend als Hindrik Antony voor.
Harmina Cosma is aangenomen als lidmaat 'na onderwijs' te Bourtange

op 30-11-1742; Hindrik Antony op 1-3-1758.

Uit dit huwelijk (de achternaam van de vader wordt verder niet meer genoemd):

- a. **Gepke Hendriks**, ged. Boertange 27-6-1750.
 - b. **Gepke Hendriks**, ged. Boertange 10-3-1752.
 - c. **Anthonie Hendriks**, ged. Boertange 23-5-1756.
2. **Wilke**, ged. Boertange 12-12-1717 (jong overl.).
 3. **Wilke**, ged. Boertange 18-12-1718, volgt III.

III. **Wilke Cosma**, ged. Boertange 18-12-1718, bakker, lidmaat Bourtange 12-12-1738, overl. voor 1766, tr. Boertange 31-5-1743 **Hindrikje Sijvers**, ged. Vlachtwedde 14-4-1713, overl. voor 1766, dr. van Sijwert Jans en Geetert Hindricks.

De schoonouders Sijwert Jans, van Deersum, en Geetert Hindricks, van Kappelen, waren Boertange 15-3-1709 in het huwelijk getreden.

Teelke Jans wed. Jannes Holstein verkocht eind 1758 (RAG, VI 2 10, 21-12-1758) land aan Wilko Cosma en Hinderkje Sywerts, alsmede Balthasar Bijma en Antje Hindriks e.l. in de Bourtange. Het betrof een zekere kamp lands gelegen buiten de Munsterse poort bij de Bourtange, door verkopersche en haar overleden eheman van Andries Ligterveld aangekocht; de prijs was f 115. Zwetten ten N. Harm Bos, ten W. Jan van Hateren, ten O. Willem van Hateren en ten Z. de gemeene veenen.

Jannes Westerhof, Jan Sywerts en Willem van Hateren, voorstanderen over de minderjarige kinderen van wijlen Wilke Cosma en Hindertje Sywerts, deden in januari 1766 rekening en oplossing van hun beheer inzake de kinderen van wijlen Wilko Cosma en Hindrikje Syverts (RAG, VI gg 2 (1732/153), 23-1-1766). Zij hadden toen ontvangen f 1547.16.7 en uitgegeven f 624.7.5). Daardoor konden zij in mei 1766 f 500 uitlenen (RAG, VI w 11, fol. 3vo, 23/24-5-1766) en in juni 1769 nog eens f 300 (RAG, VI w 11, fol. 108, 1-6-1769). Direkt nadat de jongste dochter getrouwd was werd een scheiding en deling gemaakt (RAG, VI w 11, fol. 412vo, Vlagtwedde, 17-8-1776). Gepke, toen nog ongehuwd, ontving een kamp land buiten de Munstersche en een dito buiten de Vriesche poort in de Boertange, volgens de aankomstbrieven getaxeerd op tezamen f 120, alsmede een obligatie groot f 100 ten laste van Jan Conneman. Geertruit en haar man Frerik Prenger ontvingen een tuin buiten de Vriesche poort t.w.v. f 170; Antje en Hindrik Wolters de ouderlijke behuizing met het bakkersgereedschap in de Bourtange. Alle drie kregen zij bovendien 1/3 deel van de nog uitstaande credieten. T.z.t. moesten de porties worden geëgaliseerd uit het kapitaal en de rente, uitstaande bij Jan Wijnholts en vrouw alsmede diens dochter en schoonzoon Geert Eedes. Tevens verbonden zij zich voor het gerechte aandeel van hun al 14 jaar verdwenen broeder Harm Cosma.

Uit dit huwelijk:

1. **Harm Cosma**, ged. Boertange 20-3-1744, lidmaat op belijdenis Boertange 26-2-1761, sinds ca. 1762 'afweesig en vermist'.
2. **Gepke**, ged. Boertange 26-10-1746 (jong overl.).

3. **Gepke Wilkes Cosma**, ged. Boertange 4-3-1749, belijdenis Leeuwarden 12-7-1778, overl. te Leeuwarden? na 1789 (niet gevonden), tr. Leeuwarden (Jacobijnerkerk) 3-6-1781 ('beide van Leeuwarden') **Zacharias Bruinsma**, ged. Leeuwarden Jacobijnerkerk 25-7-1753, bode 's Hofes van Friesland, belijdenis Leeuwarden 8-9-1780, overl. Leeuwarden 22-4-1838, zn. van Bernardus Rijks en Grietie Geerts; hij tr. 2. (huwelijk niet te Leeuwarden, Smallingerland en Boornbergum) Lutske Egberts van der Meulen, geb. Boornbergum, ged. Boornbergum 19-5-1748, overl. Leeuwarden 13-1-1833, dr. van Egbert Arjens en Sijtske Koops, eerder gehuwd met Egbert Hendriks.
In 1789 verkocht Zacharias Bruinsma te Leeuwarden mede voor zijn vrouw Gepke Cosma aan Willem Ter Borgh in de Boertange een kampe lands buiten de Munsterschepoort van de fortresse Boertange gelegen (RAG, VI w 13, fol. 112vo, 10-6-1789). De prijs was f 100. Gepke leefde toen nog, maar haar overlijden is niet achterhaald. Wel vertrok Zacharias op 10-12-1797 naar Garijp; hij kwam reeds in 1802 terug naar Leeuwarden.
4. **Geertruit Wilkes Cosma**, ged. Boertange 3-19-1751, tr. 1. Wedde 24-4-1774 **Frerik Jacobs Prenger**, overl. Weddevoor maart 1793, tr. 2. (als Geertruit Wilkes) Wedde 23-11-1794 Jan Engelkes [Scholten].
Uit het eerste huwelijk verscheidene kinderen; zij woonden toen te Wedde. Tijdens het tweede huwelijk wonen zij op de Noord onder het karspel Vriescheloo. Geertruid tekent als Getruid Wilkens Kossema. In de periode tussen beide huwelijken trad de vrouw ook wel alleen op. Zo verkocht Geertruid Wilkes Cosma, wed. Freerk Jacobs Prenger te Wedde, in 1793 een tuin buiten de Vriesche poort der fortresse Boertange aan Heere Geerts Heeres in de Boertange voor f 140 (RAG, VI w 14 (732/310), fol. 35, 14-3-1793); en een jaar later (RAG, VI w 14 (732/310), fol. 89, 5-11-1794) maakte zij scheiding en afkoop met Jan Aeykes (Heykes?) schoenmaker te Wedde voormond, Hindrik Wolters te Bellingwolde sibbe- en Harm Jacobs Altingh vreemde voogd over haar minderjarige kinderen. De moeder behield de boedel, zou de kinderen tot 18 jaar opbrengen, en ze dan elk f 35 uitbetalen. Grietje en Wilke werd bovendien nog een paar zilveren schoegespen beloofd zoals de anderen reeds hadden genoten. Op dezelfde dag (RAG, VI w 14 (732/310), fol. 89vo, 5-11-1794) verkocht Geertruid aan Jan Jacobs Altingh te Wedde een vierendeel waares gerechtigheid over beyde Wedder hammeriken voor f 94.
Na het tweede huwelijk leenden Jan Engelkes Scholten en Geertruid Kosma op de Noord onder het karspel Vriescheloo woonachtig van Jan Aeykes en cons. voorstanderen over haar voorkinderen f 800 tegen f 2.10.0 ten honderd rente (RAG, VI w 14 (732/310), fol. 149, 11-8-1796). De man tekende met een kruisje, de vrouw als Geetrut Cassema.
5. **Antje Wilkes Cosma**, ged. Boertange 23-9-1753, tr. Wedde 16-5-1776
Hindrik Harms Wolters, molenaar, bakker.
Hindrik Wolthers moolenaar en bakker in de Boertange, mede caverende voor zijn huisvrouw Antje Cosma, verkocht in 1794 aan Derk Bos mede aldaar voor f 340 zijn huis dicht bij de Munstersepoort in de fortresse Boertange, gelegen ten Z., aan de Heerestraat (RAG, VI w 14 (1732/310), fol. 65, 10-3-1794).

HET GESLACHT P O T Z E, afkomstig van Roswinkel.
Veen Jan uit "een jachtpartij" de verbindende schakel.

door J. Potze

In mijn onderzoek naar de oorsprong van het geslacht Potze waren op een bepaald moment mijn bronnen ten einde. De oudste voorouder was Jan Jansen genaamd Veen Jan. In 1679 noemt Ds. Noach Smaltius hem zo als hij de kloostergemeente inventariseert. Als kinderen worden vermeld: Jan Jansen de Jonge en Otte Jansen. Ook is een dochter Ancke bekend die in 1704 huwde met Harm Eppes Sticker uit Laude. Zijn vrouw is Anneke Jans, die later hertrouwt met Jan Roelfs op 't Heem. Is hij ook de Jan Jansen die de 1ste erve van 't Klooster op 't Heem pacht van 1666-1674? Volgens de kerkboeken van het Klooster overlijdt Veen Jan in 1699. Otte Jans van 't Clooster keert als lidmaat van Sellingen naar 't Clooster terug in 1731.

Jan Jansen de Jonge huwt in 1704 in het klooster met Hinderkien Harmens Jans en overlijdt in 1736 in het klooster. Hij wordt het eerst vermeld onder de naam Jan Puts (later wordt de naam: Putse, Pots, Potse of Potze). De betekenis van de naam is niet bekend, maar het is wellicht iets met de betekenis veen, drassige modderige grond, misschien de substantie die als mest werd uitgereden uit de pot-stal (pots-stal).

De relatie naar Roswinkel werd mij aangereikt door de heer E.G. Schrage die mij wees op de "Landschrijver", een reeks gestencilde uitgaven van het Nassau-College uit Assen, onder leiding van de geschiedenisleraar H.J. Scherft geredigeerd en aanwezig in het Rijksarchief te Assen. Daarin is van het dorp Roswinkel veel historisch materiaal bijelkaar gegaard door leraar en de leerlingen van die school. In deze publikaties (en natuurlijk de originele bronnen) komt Veen Jan voor als aangeslagene voor het hardsteden-geld van Sanders plaats.

Maar bovendien komt de naam Veen Jan en andere leden van het geslacht Sanders voor in een aantal documenten betreffende grensgeschillen met de Munstersen.

Scherft kende de "link" van Veen Jan met het klooster Ter Apel niet en fantaseert op zijn manier er maar een stuk op los, wellicht om de streek-historie voor zijn leerlingen wat smeüiger te maken. Om mijn voorvaders recht te doen lijkt het mij goed hier en daar een paar aanvullende gegevens naar voren te brengen.

Omdat de materie zeer interessant is, nemen we uit de Landschrijver 43, p 6-9 de betreffende stukken integraal over waarbij ik commentaar tussen E 7 weergeef :

"no 24. 1729 Een spionagetocht van notaris Henricus Oytten (uit Meppen?) en Rentmeester Joan Bernard Lippen, vergezeld van 4 anderen, o.a. de schulte

van Olden Haren. Op genadigst bevel van zijne Keurvorstelijke Hoogheid hadden zij zich "onder voorwendsel van een jagtpartij" over het Moer begeven naar de kant van Roswinkel en het Klooster Ter Apel, om aldaar de Limiten van dit Hoogsticht te visiteeren. Bij die visitatie hadden zij ontmoet een zekere Veen Johan (Vehn Johan), ossenhoeder van het Klooster, aan wie zij de weg naar Roswinkel vroegen. Deze verklaarde dat zich in de buurt (het gaat om "Baaren Fleeer", nu Barnflair, thans duidelijk aan de Nederlandse kant, en een huisje niet ver van 't Schot, eveneens in die buurt) 5 grenspalen bevonden, die door de bewoners werden gehouden voor "onbetwistelijke limiten tusschen dit Sticht en Holland. Bezien we nu deze grenspalen:

1) bij de Aa, "niet ver van Roswinkel"

2) "verder naar de Oostzijde, in 't moer, "was verrot, egter was daar bij een groote steen gelegen". De volgorde is zuid naar noord. In dit verband betekent verder "naar de Oostzijde" stroomafwaarts de Runde Aa; de eerste paal moet dan aan de Runde gestaan hebben in het verlengde van de Roswinkeler Straat.

3) Kon de ossehoeder aanwijzen, waaruit blijkt dat het moer, waardoor deze "jagtpartij" was getrokken het huidige Munnikemoer was, 0 van het centrum van Roswinkel over de Runde. De paal, eveneens verrot, en nauwelijks een handbreed over de aarde, stond op Barnflair "noordwaarts niet ver van Ludik" (of den Leydijk). Slechts 10 schreden van deze paal, "na de Munsterse zijde" (let wel: thans ruim in Nederland) stond een huisje. De ossehoeder Veenjohan vertelde dat het gebouwd was door die van het Klooster "dewelke het Baaren Fleeer van de Munsterse zijde hadden gehoord". Die van het Klooster hadden waarschijnlijk zo gehandeld als Boelken: grond huren dat volgens andere documenten Nederlands territorium was, om van overlast bevrijd te worden, ad rixam redimendam (Ls 39 p.6) (om politiek gezeur te ontgaan; JP). Het huisje stond daar opdat de ossehoeder daar kon schuilen en het werd jaarlijks gerepareerd. De ossehoeder demonstreerde tevens hoe het dak beschadigd was door soldaten, die er op plachten te klimmen "om het moer te recognosceeren, welke verklaring de Rentmeester Lippen mij (notaris Oytten) requireerde (opdroeg) ad notam te neemen". De zaak is inderdaad gek: die van Ter Apel huren land van Munster, maar zetten daar soldaten op.

4) bevindt zich "noordoostelijk (van de derde paal) in den zogenaamde Ley-Olk dijk". Deze was uit de grond gerukt en lag in een greppel, maar had er gestaan zolang het de ossehoeder heugde.

5) stond "bij de Schotheyen oostwaarts gelegen kamp".

Paal 3, 4 en 5 volgen op korte afstand inderdaad de huidige grens, maar zuidwaarts, bij de Runde, zou de limiet langs de Runde liggen, maar dit wisten wij reeds uit het Boelken-proces.

De zaak wordt nog erger voor Roswinkel. Het "jachtgezelschap" begaf zich, wegens het aankomen van de nacht, naar Roswinkel. In het gezelschap bevond zich ook Herman, schulte van Oldenharen die vertelde "dat de grensen der gemeente van Olden Haaren zig na de kant van Roswinkel, en verder ten Westen van de Aa, tot aan de Aa extendeerden, en de helft van de Aa, met de

halve visscherij in deselve, aan die gemeente (Oldenharen) competeerde (toekwam)".

"Ten Westen van de Aa" is alles behalve duidelijk, maar de bedoeling is kennelijk dat de Runde Aa de scheiding zou vormen tussen Roswinkel en Oldenharen, en dit klopt ook wel met de Boelkense manipulaties om zich Oostwaarts uit te kunnen breiden. Deze Scholte toont, dus in de herberg van Roswinkel, een origineel document van 1664. Te Haren verschenen voor Herman Morrien, Rechter te Meppen en Haren, en Gerardus Langen, gerechtelijke notaris, als getuigen Johan Kremerich en Herman Schulten van Ouden Haren, voor zich zelf en in naam van de gansche gemeente van Ouden Haren, ter instantie (verzoek) van Herman Sanders van Rosewinkel. Getuigen verklaarden onder ede, "dat de voorn. Herman Sanders en wijlen desselfs vader Johan Sanders een recht van jaren tot nog toe hebben verpacht en verhuurd seeker stuck hey en weydeland langs de Aa van de Altinger Weyde af tot aan de Kloosterpalen, met de daar toe behorende visscherij in de Aa, zodanig, dat hij het gem. land en visscherij wegens seekere jaarlijkse huur na zijn welbehagen sonder iemands verhinderung of belemmering kan en mag gebruiken".

De oplettende lezer zal hebben gemerkt dat de termen "verpacht" en "verhuurd" hier dialektisch of foutief zijn gebruikt: Sanders huurt land van die van Munster; het gebied ten Oosten van de Runde was dus Munsters.

Aangenomen dat de Munsterse aanspraken terecht waren, schijnt de zaak heel eenvoudig, er schuilt echter een zeer giftig addertje onder het gras: wij kennen geen Herman Sanders van Roswinkel. In de jaren 1642 en 1672, de jaren die om ons jaartal van bovenbedoelde oorkonde liggen, kennen wij wel enige Johannenen, als Roswinkeler eigenerfden, en ook een Roelof en een Lambert, maar geen Herman. Dit noodzaakt ons een excursie te maken naar het geslacht Sanders.

Dit geslacht hebben wij reeds leren kennen in het Russchen-proces (1542, JP]; hij blijkt zeer goed op de hoogte te zijn met Russchengoed (Ls 27 p.12/13). Het nu besproken stuk van 1664 schijnt onze hypothese (Ls 37 p.4) te bevestigen: Boelken is via Sanders aan zijn expansie 0. van de Runde gekomen, getuige Boelkens brief aan Drost en Gedeputeerden van 1637, waaruit overigens de erkenning van het Munsterse recht op die gebieden te distilleren valt. Ook schijnt versterkt te worden de hypothese dat Sanders met Boelken in consortium verenigd was (Ls 40 p.3). Maar de zaak wordt nog interessanter door een opvallend détail. Wij herinneren er aan dat de Kloosterse ossenhoeder Vehn Johan heette, en dat deze het jachtgezelschap goed kon informeren. Welnu deze Veen Jan uit 1664 *[dit klopt niet: in 1664 betreft het Herman Sanders en wijlen desselfs vader Johan Sanders, JP]* vinden wij (Ls 19 p.10) in 1692 en 1693 terug als Veen Jan, aangeslagen voor een vol huis in het haardstedenregister en wel voor Sanders plaats. Zou Veen Jan, eigenerfde van 1692/93, dezelfde zijn als de Veen Jan van 1729, bijna 40 jaar later, ossehoeder van het Klooster? Dat zou een geweldige degradatie betekenen hebben, maar gezien uit het oogpunt van ouderdom zou het niet onmogelijk zijn; voor ossehoeder zal men in het algemeen geen

man in de kracht van zijn leven nemen. Mogelijk zou het wel zijn, maar er zijn bovendien enkele andere punten die de aandacht trekken.

[Jammer dat Scherft niet weet dat Jan Jansen, bijgenaamd Veen Jan, in 1699 in het Klooster overlijdt, en dat deze Veen Jan een zoon heeft Jan Jansen de jonge, die voor 1679 is geboren, in 1704 huwt en in 1736 overlijdt, tenminste 57 jaar oud. Het moet deze zoon zijn die ook Veen Jan wordt genoemd. Ook uit Roswinkeler bronnen is bekend dat Veen Jan in 1695 Sanders plaats verlaat en verhuist naar 't Heem binnen het Klooster. Mogelijk naar dezelfde plaats die hij van 1666 tot 1674 pachtte. JP]

Als men het jachtverhaal goed leest, begeeft het gezelschap zich, nadat men zich door Veen Jan heeft laten inlichten, naar Roswinkel. "Wanneer Herman Scholte van Oldenharen verhaalde (volgt de kern van de oorkonde van 1664) produceerende tot beweesing (slecht vertaald uit het duits Bew|hrung ?) van dien een oud documentum judiciale in originali, 't welk was van den volgende inhoud: "Volgt het document, inclusief de ondertekening. Zou Herman Schulte van Oudenharen met het ding op zak gelopen hebben tijdens de spionagetocht en er pas 's avonds in de Roswinkeler herberg voor de dag mee gekomen zijn, en nog wel met zo'n important document? Veel waarschijnlijker is het dat dit hem is toegespeeld door de ossehoeder, Jan Veen, die wij 40 jaar eerder in het bezit zagen van Sanders plaats, die stellig niet meer zo jong was, immers, hij is goed op de hoogte van de grenspalen; de vierde paal was nu weggeworpen, maar hij spreekt in dit verband van "zo lang als hem heugde".

[Het betreft hier dus de jonge Veen Jan, JP]

Het gezelschap was Veen Jan tegen gekomen en had hem de weg naar Roswinkel gevraagd. Een toevallige ontmoeting? Zou dit hoog gezelschap met een keurvorstelijke missie zich op goed geluk in het veen hebben begeven? Het lijkt meer op een rendez-vous, bewerkt door Herman Schulte uit Oudenharen. Vehn Johan geeft over een document opgesteld op verzoek van een in Roswinkel verder niet bekende Herman Sanders, sterker nog: deze Herman Sanders is de bezitter van het originele document. Dit eindigt namelijk met: "De-wijl nu Herman Sanders dienaangaande getuigenis der waarheid begeert, heb ik, Rechter, hetzelve hem niet konnen weigeren" (n.l. deze acte).

Nog een kleinigheid. Ls 19 leert dat Sanders vertegenwoordigd wordt in 1654 door Jan, 1672 door Lambert, 1691 door Jan, 1692-93 door Veen Jan, 1695 Jan, de laatste drie misschien dezelfde persoon;

[daarvoor ook Jan Sanders in 1630, in 1645 wordt Johan opgevolgd door Roelof (nr 73), in 1654 weer Johan (Ls 75/76 p.6); later: 1704 Jan, 1720 Roelof (doet 1 8W, tekent voor nr 21, over aan Jan Tolen, maar Sanders is nog vol boer op nr 27), 1742 Jan en 1750 Jan Sanders samen met Eildert Tholen die in 1745 met Gepke Sanders huwde (42 jaar oud). JP]

de Jan van '95 echter geen vol huis meer, maar slechts een half, waarmee dan een zekere versukkeling van dit geslacht begint: in het algemeen halve boeren, hun vol aandeel in Harms Drift 1720 overgedaan aan Tolen enz.

Tussen Jan Sanders van 1672 [*moet zijn : Lambert. JP*] en Jan-Veen Jan van de 90-er jaren ligt de opgave van de broden verschuldigd aan de pastorie 1682, waarin de plaatsen in het algemeen opgetekend zijn met hun toender-tijdse bezitters, een uitzondering hierop vormt Sanders Plaats.

[*Onjuist: Sanders levert 8 spint (Ls 11 p.5). JP*]

Onze hypothese: er heeft zich ong. 1680 in het geslacht Sanders een soort drama afgespeeld, een soort erfopvolgingsoorlog, waarvan de geheimzinnige Herman Sanders uit het document van 1664 het slachtoffer werd en wiens waarschijnlijke zoon Veen Jan

[*Veen Jan heette Jan Jansen, dus zijn vader heette ook Jan of Johan, dus Herman is mogelijk een broer of oom van Veen Jan. JP*]

als het ware naar het Veen werd gedreven, vandaar zijn bijnaam Veen Jan die hij in 1692 reeds had [*in 1679 wordt hij reeds zo aangeduid door Ds. Smal-*

lus. JP]. Deze Veen Jan bewaart als goud een document, bevattende zekere rechten die Herman Sanders van die van Oldenharen verworven had, maar weet deze niet geldend te maken. Als de gelegenheid komt, zoekt hij contact met Herman Schulte van ditzelfde Oldenharen, en speelt hem bij een rendez-vous dit document - er staat uitdrukkelijk: het originele document - in handen. De belangen van Sanders - althans van de tak van Herman Sanders - en Oldenharen lopen parallel. Beiden willen uitdrukkelijk de limiet met Munsterland langs de Runde gelegen hebben. De tegenstander is voor Oldenharen Roswinkel en Boelken, die juist in die tijd (1729), in de persoon van Adolph Boelken op voet van oorlog met die van Munster stond, denk aan het weghalen der Boelkense ossen

[*Het was in 1667 dat 50 ossen van Boelken door de rentmeester van Meppen werden weggehaald, dus dat was al even geleden, JP*],

en de tegenstanders van ossenhoeder Veen Jan zijn dezelfde, tegen wie hij de rechten van zijn op dood spoor gerangeerde familietak Herman Sanders wil laten gelden.

Nog een détail. Veen Jan hoedde de Kloosterse ossen bij het Schot (p.6).

Boelken spreekt in 1770 **in** zijn Eisch en Reductie (Ls 39 p.6) van zijn huis in "van ouds Ossenschot".

[*Hierbij merken we op dat Roelof Boelken een huis Ossenschot bezat bij zijn groenlanden aangeduid als "Boelken koeweide" oostelijk van de Runde ter hoogte van Roswinkel.*

(*Geschiedenis van Emmen, J.N.H. Elerie, 1989, p.90*). De kloostererve in 't Schot is alleen verpacht en bij mijn weten nooit aan een Boelken. JP]

Het zou ons niet verbazen als de grote slokop Boelken de resterende posities van Sanders, de familie die hem 0. van de Runde in het zadel had geholpen, ook had verworven.

[*Nazaten van Veen Jan hebben als pachters ooit de erve in 't Schot be-woond. JP*]

De figuur van Veen Jan, eertijds volle boer, later als grijsaard een ossenhoeder, zou een fraai thema voor een boerenroman kunnen zijn.

[*Wat een fantasie voor een historicus, maar het zij hem vergeven, want hij heeft veel bijgedragen aan de kennis van de geschiedenis van Roswinkel en de wortels van het geslacht Potze; JP*]

Na de nachtrust in Roswinkel begeeft het gezelschap zich weer op weg, bij hen heeft zich gevoegd een persoon uit Roswinkel, genoemd éénmaal Hendrik Reyers, en éénmaal Hendrik Rogers, maar juist deze onstabiele orthografie zal ons later reden tot enkele opmerkingen geven. Van Veen Jan had men reeds informatie over de 5 palen gekregen en no 3-5 bezocht. Nu gaat men met Royers, want dit moet de Roswinkeler naam zijn, direct naar de Runde Aa "welke wij ontrent 10 schreden neer (wel: stroomafwaarts) gingen, en aldaar ontrent 10 schreden van de Aa vonden eenen in 't Zuydoosten staande paal met een kleyne gragt, die volgens de verklaring van Hendrik Rogers voor een goed gedeelte liep na den tweeden in 't Oosten zijnde paal; vandaar bragt deselve ons bij den derden niet ver van den Leydijk staanden paal". Vervolgens naar paal 4 en 5, zodat die dag de inspectietocht langs alle 5 palen was gedaan. Royers betuigt "dat die palen door de ingezetenen aldaar - en dat moeten wel die van Roswinkel zijn - altoos waren gehouden voor de Scheiding tusschen het Sticht Munster en Holland" hetgeen juist dat was, wat de Munstersen graag hoorden.

Het vervolg is minder vlot. De Munsterse heren kwamen na paal 5 bij Zelleren [?, JP] in 't Schot, "om verdere informatie te neemen, dog aldaar wierden wij door het Hollands Commando van Klooster terapel gearresteert, en eerst na Apel maar den anderen dag na Bourtange gebragt". Onderweg vroeg men de Hollandse soldaat Mathias Blegel uit Wurzburg "of niet het Commando tot des te meer gemak, en om onder dak te zijn, in 't koehoedershuysje de wagt hield". Blegel uit Wurzburg (toen bisdom, thans in Beieren) is een voorbeeld van de zeer vele Duitse huursoldaten waaruit het Nederlands leger was samengesteld. De wacht in het ossenhuisje was reeds door **Veen** Jan verteld (p.7). Deze soldaat had zeker instructies gehad om niets te vertellen wat op grensoverschrijding leek, en antwoordt dan ook braaf "dat zij zulx niet mogten doen omdat het gemelde huysje was gelegen op Munsterse bodem, en haar door de Staten (generaal) was verboden verder te gaan dan tot bij den paal op den Leydijk" grenspaal 5 dus. De Rentmeester, leider van het Munsterse gezelschap "requireerde mij zulks ad notam te neemen en in het instrument (rechtsacte) te infereren (op te nemen)". Hij geloofde natuurlijk niets van het verhaal van soldaat Blegel. Einde van het reisverhaal.

Tot zover het verhaal van **Veen** Jan uit de Landschrijver en de toch wat rijke fantasie van de historicus Scherft.

De meer recente historicus J.N.H. Elerie geeft in zijn hoofdstuk "Het veengebied tot 1850" in het boek "De geschiedenis van Emmen", 1989 p.87 een goed overzicht over het boerenbedrijf in Roswinkel. De ossenfokkerij (het opfokken van jonge magere ossen) leverde een belangrijke bijdrage aan het bedrijfsinkomen. Reeds in het midden van de 17de eeuw geeft het houden van te veel ossen overbeweidingsproblemen. Naast de groenlanden in de opstrekken van de hofplaatsen, richting Moersloot en Runde, waren slechts oostelijk van de Runde en aan de andere zijde van het dorp in de marke van Roswinkel weidegronden en hooilanden beschikbaar. De kwaliteit van de gronden en het verkregen hooi was niet best. Voor de winter werden de ossen verkocht. Dat vanuit de boerenstand van Roswinkel personeel en pachters werden geleverd voor het kloosterbedrijf met wellicht een vergelijkbare

ossenfokkerij lijkt aannemelijk. De osseheren van het klooster werden mede gerecruteerd uit de "secundogenituur" van de Roswinkeler boeren. Ook toen in 1637 voor de kloostererven meijers werden gezocht kunnen we gevoeglijk aannemen dat Roswinkeler (tweede) boerenzoons, van kinds af bekend met de ossenfokkerij, belangstelling hadden. Zo is wellicht Jan Jansen Veen Jan van Roswinkel naar het klooster getrokken. De 1ste erve van het klooster op 't Heem had duidelijk banden met Roswinkeler families:

WESTERWOLLE VROUGER

Uit "Drei geslachten" van mevr. T.Wijnholds-Mein

Twij hounder luipen bie heur deur 't keuken. Roulfie docht dat Ootje ze nait zag en wol ze d'r oet joagen. Moar Ootje zee: "Nee laivert, ze will'n legg'n. Trek de bovenste loa moar open van 't kammet. Doar hebben ze heur nust in".

En joa hur, nait meer as Roulfie de loa open haar, sprong dij dikke swaarte hènne d'r in . En dou dij even loater d'r mit veul lawaai weer oetsprong, ging de lutje witte in de loa. En koakeln, dat ze deden, men kon nait heuren of zain. Moar Ootje wos road. Ze trok toavelloa open en kreeg oet 'n tippuutje 'n handjevol ries en streude dat in 't keuken, "Kiek", zee ze tegen de hounder, "dat krieg je der veur". En zo moar weer noar boeten.

MET DE HELM OP GEBOREN

door Harm Luring

In gesprekken met oudere Onstwedders gaat het vaak over vroeger. Thuis is er ook wel eens over verteld dat er vroeger een Ter Borg geleefd zou hebben die met de helm op was geboren.

Van hem zijn mij een aantal uitspraken bekend die ik op verzoek van mevr.

Hiskes op papier heb gezet.

Wie was deze Ter Borg ? Van wijlen mevr. Fennechien Migchels te Veenhuizen werd ik gewaar dat het een halfbroer moet zijn geweest van Elze ter Borg (geb.1843. Ov1.1930). Dit te weten maakte het zoeken gemakkelijker. Ik vond dit in genealogie Sterenburg, Volders, Bruggers, Ter Borg, door G. Sterenburg. Achterin staat een kwartier-staat met veel meer gegevens dan meestal in een kwartierstaat vermeld staan. Hierin vond ik op blz.123.:

Jacob Jans ter Borg geb. 21.12.1800. ov1.01,01.1863. geh.07.02.1828
Met Aaltje Hubbelingh geb.1793. ov1.26.01.1835, d.v. Boele Hubbelingh en
Willemtje Stantinie.

Kinderen: Jan	05.05.1828	ovl. 02.04.1868	ongeh.
Willemtje	08.03.1867	ovl. 08.03.1867	ongeh.
Boele	07.01.1833.	ovl. 03.03.1873	ongeh.

Jacob Jans ter Borg hertr. 24.09.1836 met Anna Steffens Volders (Wever)
geb.10.03.1813. ov1.10.05.1883.

Kinderen: Steffen	27.02.1837	ovl. 25.06.1838.	
Elze	24.06.1843.	geh. 13.06.1874.Met Janna Abels Migchels	
Imeltien	14.08.1849.	ovl. 28.04.1873.	

Uit deze gegevens blijkt dat het Jan of Boele geweest moet zijn.
De volgende voorspellingen zijn mij bekend.

- A. Wat er gaat gebeuren weet ik niet,misschien komt er wel een pest-epidemie of oorlog. De lijken worden in noordelijke richting het dorp uit gebracht."
- B. Op de brink zal een veldslag plaats hebben, het bloed zal over de brink stromen.Er zullen twee afdelingen soldaten aan de boerderij voorbij trekken.
De derde zal de boerderij binnen komen. Het zijn soldaten met het haar in een vlecht op de rug. Zorg er voor dat de blinden dicht zijn en de voordeur op slot. Dit zal niet eerder gebeuren dan dat aan de volgende voorwaarden is voldaan.
 - a Het woongedeelte van de boerderij zal af gebroken worden en aan de andere kant worden opgebouwd
 - b de preekstoel in de kerk zal van de zijwand verplaats worden naar het noordeinde.
 - c De eiken op de hoge oerde zullen allemaal gekapt worden en de oerde zal afgegraven worden.
- C De families Besselingh, Hardingh, Karskens zullen na de laatste die op dit erve is ingetrouwd in het vierde geslacht uitsterven, omdat er drie keer een vreemde is ingetrouwd.

Kommentaar:

- A. Rond 1900 is de algemene begraafplaats aan de noordkant van het dorp in gebruik genomen.
- B. Met de brink wordt de loug brink bedoeld wat nu Hardingstraat/brink is. Met de boerderij wordt bedoeld kerklaan 22
- a. Het woonhuis is in 1888 verplaatst naar de andere kant. In de stal is dit nog te zien. De grootste stalruimte is nu achterin. Normaal in westerwolde was, dat het melkvee het dichtsbij het woongedeelte stond.
- b. De preekstoel is in 1929 bij de restauratie verplaatst naar het noordeinde.
- c. Ik kan mij nog herinneren uit mijn jeugd dat er nog zand gegraven werd. De bomen waren al lang gekapt.
Aan alle voorwaarden voor de veldslag is voldaan.
- C. Wat de fam. Besselingh betreft: Olert of Alert schulte trouwde in op het Besselingh. In ca 1635 trouwde Jan Folkers in op het Besselingh. Hij wordt wel de stamvader van het Besselingh genoemd. Roelf scholtes trouwde in 1755 met Hadewijck Nannes Besselingh. Hij trouwde in op het Besseling, de zoon was Nanne Besselingh, de kleinzoon was Roelf Besselingh. Met de achterkleindochter Grietje Besselingh die huwde met Nanne Huiges stierf de naam Besselingh uit.
In de hoenderbelasting van 1568 komt Besselingh voor, verdwijnt dan enkele jaren maar wordt in 1589 weer genoemd.
Wat de familie Karskens betreft wordt het moeilijker. Hier wordt een patroniem tot familienaam verheven. Uitgaande van de familie Huitsingh blijkt dat in 1613 Hans Freerks Hardingh introuwde met Albertien Olerts Huitsingh. Dan splitst Huitsingh in twee lijnen. Hans en Karsken. In de Hans-lijn trouwde Geertje Frericks Huitsingh in 1672 met N.N. In 1678 met Jan Colters op't Huitsingh, maar het gaat hier om de Karsken-lijn en dan trouwt in 1802 Harm Jarckes Luringh met Rikste Elzes karskens Huitzingh. Hij gaat zich dan Karskens noemen. Van zijn vier zonen is het alleen Jarcke, getrouwd met Aaltje Hendriks Wilzing die de naam doorgeeft aan zijn twee zonen Harm en Hendrik. Harm trouwde in op het Harding in 1872 met zijn nicht Elsien Abels Hardingh. Van hun acht kinderen sterven zeven voor ze anderhalf jaar oud zijn. De overgebleven dochter Aaltje trouwde met Jan Migchels Wubs en stierf bij de geboorte van een levenloos meisje. Hendrik trouwde met Freerkien Moorlag en hun twee kinderen stierven voor ze anderhalf jaar oud waren. Daar Harm Jarckes Luringh uit de Veelerlijn van het geslacht Luring stamde heb ik ook deze lijn nagetrokken en vond dat Harmen Hermans ter hofte in ca. 1600 is ingetrouwd. En dat in 1698 Wubbe Jarckes Weerdingh is ingetrouwd.
Wat de familie Hardingh betreft is mij gebleken dat hier alleen Boelem Nannings is ingetrouwd. Met Elsien Abels Hardingh de vrouw van haar neef Harm Jarkes Karskens sterft ook het Onstwedder geslacht Harding uit.
Het drie keer introuwen, in het vierde geslacht uitsterven, gaat alleen op voor het Besseling. De beide andere families zijn echter wel uitgestorven.

VERDELING VAN DE WESSINGHUIZER BOERMARKE

door Harm Luring.

Op 18 december 1876 verschenen voor mr. Johannes Sixtus Gerhardus Koning, notaris te Wedde in tegenwoordigheid van mr. Johannes Offerhaus, kantonrechter te Winschoten:

- A: Abel Freerks Hardingh, gemachtigde voor Jantje Hindriks Wilzingh. Harm Jarkes Karskens landbouwer te Onstwedde. Hendrik Jarkes Karskens landbouwer te Hofte.
- B: Geert Harms Migchels als gemachtigde voor Geertje Hiddes Wubs, landgebruikster te Hofte, als moeder en wettige voogdes van hare kinderen Hidde, Jan, Wubke, Willem en Boele gesproten uit haar huwelijk met Boele Hiddes Migchels van welke minderjarigen toezienend voogd is Willem Hiddes Wubs arbeider, wonende te Mussel, mede verschenen.
- C: Berend Jans Wilzing, landbouwer. Als vader en voogd van Jan Hidde Wilzing van wie toezienend voogd is Albert Jans Bessembinders, mede verschenen.
- D: Harm Harms Luring, landb. te Wessinghuizen voor zichzelf en als gemachtigde van Albert Harms Luring landb. te Wessinghuizen. Berent Harms Luring landb. te Hoorn en Jantje Harms Luring, weduwe van Aike Harms Edens, landgebruiker te Hoorn. Boele Harms Luring landb. te Wessinghuizen. Voor zichzelf en als gemachtigde van Albertje Harms Luring, echtgenote van Andreas Engels en als moeder van en voogdes voor haar zoon Harm Edens uit haar vorig huwelijk met Jan Harms Edens wonende op de oerde te Wedde
- E: Jan Hidde Bessembinders, landb. te Wessinghuizen.
- F: Harm Willems Niemeijer, landb. te Wessinghuizen. Als gemachtigde van zijn echtgenote Wupke Harms Rendering voor haar zelve, tevens als moeder en voogdes over haar minderjarige kinderen Harm en Frederik uit haar vroeger huwelijk met wijlen Hidde Jans Bessembinders van welke minderjarigen mede voogd is Jan Jans Bessembinders, landb. te Onstwedde
- G: Geert Harms Migchels, lid van de raad der gem. Onstwedde als gemachtigde van burgemeester en wethouders der gezegde gemeente.
- H: Jan Hendriks Hids, Schulte Jans Heis, landbouwers te Onstwedde en Abraham Willems Middelkamp landb. te Veenhuizen.

De comparanten onder A tot en met G verklaarden dat de in persoon of door een gemachtigde verschenen personen en gemeente in mandeligheid bezitten de onontgonnen gronden met de daarbij behorende wegen wateringen tillen en pompen en verdere lusten en lasten. Deze gronden zijn voor zover niet anders is opgegeven bekend in sectie G. der gemeente Onstwedde.

Zij bestaan uit:

a. De Veenstukken	tesamen groot	33.36.60.H.A.
b. De Heide stukken	" "	23.22.00.
c. Het Lutke veen		24.86.50.
d. De Labben		73.29.90.
e. De Marke		32.46.70
f. De Strengen		30.49.90.
G. De Hemmen		10.55.00.
h. De Horst		03.98.40.
i. Het Musselke		00.34.30.
j. De Bollemee		00.77.40
k. De Kampsdobbe		00.11.00
1. De volgende stukken	394	00.66.80.
Zonder bijzondere	396	00.41.80
Benaming	397. "	00.16.00
	398. "	00.02.90
	400	00.04.00
Het gedeelte van	378	00.12.00
ten oosten van de Hemmen tussen de Hofteweg en de Aa en van sectie A der gem. Vlagtwedde no.113.		00.26.80
m. De strook grond bekend onder no. 318		01.26.50.
Waarover thans de straatweg ligt.		

De wegen:

a. De Bovenveenweg breed 8 meter		00.60.60.
b. De Onderste Veenweg " 9		01.01.20
c. De Lutke Veenweg " 9		01.07.80.
d. De Midden weg " 9 "		01.35.40.
e. De weg met voetpad " 10		00.89.10.
Van Hofte naar Wess.		
f. De Achterweg " 9 "		00.40.00
g. De Tussenweg " 9 "		00.22.10.
h. De weg langs de westzijde van de Hemmen ende Horst 9 "		
i. De weg tussen het derde en vierde deel van de Horst naar het perceel no.43 van Wegman en de Bollemee		
j. De weg bekend in sectie F der gem Onstw.		00.40.30.
k. De weg lopende van de Achterweg naar de Steeg over no.394 en behorende bij dat perceel.		
1. De last van onderhoud van een pandweg op de openbare weg van de midden weg tot de Wedder scheiding, oude weg genaamd, welk on-		

derhoud moet worden gedragen door de no.
350 En 354.

Samen

242.41.00. H.A.

Wateringen, pompen en tillen.

Van de voormelde onroerende goederen zijn volgens hunne verklaringaan de comparanten geene aankomst titels of enige hoe ook genaamd overschrijving bekend, maar zijn die door hen en hunne erflaters veel meer dan 30 jaar bezeten. De comparanten onder letters A. t/m G. opgenoemd verklaarden de voormelde goederen te willen scheiden en verdelen en tot de schatting daar van te hebben benoemd de drie comparanten onder letter H. Hier boven genoemd die door de heer kantonrechter als deskundigen zijn beëdigd op de negende juni 1873.

De bedoelde deskundigen verklaarden alle gronden te samen te hebben geschat op een waarde van 66610 gulden. Tot de massa zijn volgens verklaring der deelgenoten gerechtigd.

A. Jantje Wilzing, Harm en Hendrik karskens	100/350 f.19000.
B. De erven Migchels	50/350 f. 9500.
C. Jan Hidde Wilzing	50/350 f. 9500
D. Harm Harms Luring en zijn deelgenoten	80/350 f.15200.
E. Jan Hidde Bessembinders	36/350 f. 6840.
Fa.Wupke Rendering	5/350 f. 950.
Fb.Harm en Frederik bessembinders	29/350 f. 5510.
G. De gemeente Onstwedde voor een aandeel	f. 110.
waarvan de gehele grootte van al de gronden die de massa uit maken de noemer en twaalf duizend zes honderd en vijftig de teller is.	

In de Wessingboermarke waren eertijds gerechtigd de erven Ter Hofte, Hanssen later luiiringh, het Rensingh, Wilts arve en het Tuinkers of Everts. Ieder vol erve bezat acht waarsgerechtigheden.

Voorwaarden:

- A. Dat ofschoon de panden van wegen en voetpad bepaaldelijk in onderhoud en waar niet anders is opgegeven ook in eigendom aan bepaalde percelen zijn toegevoegd. (Waarvan zij nimmer meer mogen worden af genomen.) Toch het gebruik daarvan gemeen is en blijft voor hen aan welke bij deze gronden zijn toegescheiden, zodat zij met een recht van erf dienstbaarheid ten dienste van al die gronden zijn belast.
- B. Dat het aan Harm Harms Luring en zijn mede deelgenoten toegescheiden gedeelte van het aan de weg naar hofte gelegen no. 378 ten dienste van al de bij deze akte toegescheiden percelen is belast met de erf dienstbaarheid van veedrift naar de Aa om het vee te laten drinken bij de Aa.

- C. Dat thans verkeerdelijk ten name van de markgenoten van Wessinghuizen staan no.228 En 377.Groot 00.58.30.H.A.En een deel van no.39. En 42.En wel dat gedeelte wat het tweede deel is van de Horst ter grootte van ongeveer 74 are, welk een en ander toebehoort aan Berend Pieters Wegman, landbouwer wonende in de Onstwedder Hofte die hierbij tegenwoordig en aan de notaris bekend, zulks verklaarde te erkennen.

Al het voorenstaande nogmaals nauwkeurig zijnde nagegaan en onderzocht verklaarden de deelgenoten daarbij in alle deele te volharden en de scheiding der halve in voege voorschreven onherroepelijk vast te stellen zullende het toegescheidene van stonden aan op de verkrijgers overgaan met alle daaraan verbonden lusten, lasten, rechten, erfdienstbaarheden en andere dan hypothecaire bezwaren. Waarvan akte in minuut. Gedaan en verleden te Wedde ten huize van Elzo Jans de Boer in tegenwoordigheid van de heer Charles Abraham Heijko, landmeter le klasse bij het kadaster wonende te Winschoten en Hagen Leteme, klerk wonende te Wedde ,beide aan de notaris bekend als getuigen die met de comparanten,de deskundigen,de heer kantonrechter en de notaris deze akte hebben ondertekend onmiddellijk na gedane voorlezing.

Van mijn vader hoorde ik het volgende verhaal

door Harm Luring

Er woonde aan de weg Onstwedderholte-Wedde in het laatste huis (F 87), voor de ruilverkaveling afgebroken, een zekere Tjabbes. Deze man moest op bepaalde avonden om twaalf uur naar buiten. Zo zag hij op een avond een lijkwagen bespannen met twee paarden vanuit de richting Wedde komen en na een driehonderd meter verderop plotseling verdwijnen.

Dit gebeurde twee avonden achter elkaar. De dag hierna werd het lijk van mevr. Geertje Wiersema-de Groot, dochter van mr. Pieter de Groot en Harmke Luring gebracht en opgebaard op Holte F 85, de boerderij van mijn grootvader. Van daaruit werd zij begraven te Onstwedde.

Haar graf vinden we op het kerkhof bij de Ned. Herv. Kerk te Onstwedde, vlak bij de voetbrug.

**Uit Gemeentearchief Groningen,
Rood na Reductie, 371**

J.S.A.Huizing

Rekeninge van Edzart Rengers ten Post droste tho Wedde van wegen des hoeghe unnd wol-gebornen fursten end heeren, heeren Carl Prince Grave van Arenberche, Prince van .ebe.gue Vryheer tho Teuenbergen, Honslardyck, Vryheer van Naeldwyck, Heer van Uterwaatt?, Schellinck, Wedde, Westerwoldingelanddt, Bellingwolde, Bleyhamb, Heer und Vuytheren?. Ridder van den order van den gulden Vliese, van den Raet van State, van Haer Hocheiden, Admirael und Capitain g(ener)ael van den See ende beginnende sedert den treves anno 1609 in aprili gemaectt ende van den jaren 1609 ende 1610.

Eerste ontfanck van den jaertaxt, diewelche ontfangen ende betaelt wortt over die 7 karspeles den Herlicheit Wedde van? Westerwoldingerlandt vorgemelt, op twee termynen tho weten den 1 May 1609 und op Martini volgende deselves jaer, item op den 1 May 1610 und op Martini volgende deselven jaer; makende twee jares taxen in vorschreven 2 jaren 1609 unde 1610.

Item ontfangen van het carspell Vlachtwedde twee jartaxten anno 1609 ende 1610 verschenen, mackende ieder jartaxt 135 carlus gl. den gulden tot 20 st. gerekentt, maket die 2 jartax tsaem 270 Carolus gl.	carolus gl. st. pl. 270 - 0 0
den gulden als vooren tot 20 st. gerekent.	

Item ontfangen van het Carspell Unstwedde twee jartaxten anno 1609 ende 1610 verschenen ieder jartax - 135 Carolus gls. den gulden als vooren gerekent, maket 2 jartaxten tsaem 270 g. Carolus	270 - 0 0
--	-----------

Item ontfangen van het Carspell Sellingen twee jartaxten van anno 1609 ende 1610 t'jartaxt bedragende 49 g. Carolus unde 19 st. maket - 2 jartaxten tsaem 99 Carolus gis. 18 st.	99 - 18 - 0
--	-------------

Item ontfangen van het Carspell Vrescheloe twee jartaxten van anno 1609 ende 1610 t'jartaxt doende - 60 g. Carolus - 15 st., bedragt 2 jartaxten tsaem 121 g. Carolus 10 - st.	121 - 10 - 0
--	--------------

Item entfangen van het dorp offte clufft
 Hooren in Wedder Carspel, twee
 jartaxten anno 1609 unde 1610 verschenen, een
 jartaxt doende 24 - gl. Carolus und 6 st.
 maket 2 jartaxt tsaem 48 - g. Carolus
 unde 12 st.

48 12 - 0
 81 - 0 0

Item entfangen van sal: Hays Westerwolt
 Erffgenhamen Meyeren, ock in Wedder
 kerspell gelegen, twee jartaxten, anno
 1609 und 1610 verschenen, doende een jaer-
 taxt - 40 Carolus g. - 10 st. br. maken
 twee jaertaxten tsaem 81 Carolus g. .

337 - 10 - 0

Item entfangen van het Carspell Bellinge-
 wolde twe jartaxten in die jaren 1609
 unde 1610 verschenen, doende een jartaxt
 - 163 gis. Carolus - 15 st. br. maeken
 2 jartaxten tsaem 337 g. Carolus und
 10 st. b. .

Item entfangen van het Carspell Bleyham
 twee jartaxten in die jaren 1609 unde
 1610 verschenen, doende een jartax
 50 carolus gl. - 15 st. br. maken 2 jar-
 taxten tsaem - 121 Carolus gl. 10 st. b. .

121 - 10

Ander untfanck van ses
 vaten Botter, daervan
 drie op Jacobi 1609, ende
 drie op Jacobi 1610 verschen
 nen sinne.

Item het Carspell Bellingewolde die twee
 vaten Botter, so up Jacobi 1609 verschenen
 gewest syn, redimert, het vatt mit 36
 daler, is van twee vaten 72 dal.
 den dal: thot 30 st. gerekent, unde die
 ander twee vaten Botter, so op Jacobi
 1610 verschenen sinne geredimeert uht?
 weerdye dath de Botter hyr int landt
 heefft gelden konne?; tho weten jeder vatt
 Botter mit 37 dal: Is van twee
 vaten - 74 daler den daler tott dertich
 st. gerekent maken vorschreven 4 tonnen
 tsaem in Carolus gl. - 219 g.

219 - 0 0

In het Carspell Blijham het eene vatt
 Botter so op Jacobi 1609 verschenen ge-
 west, redimert mit - 36 daler, den
 daler als voorschreven gerekent, na des landes
 weerdije, ende het ander vatt op Jacobi
 1610 verschenen, is redimert mit - 37
 daler, oock ... dath die Botter des tides
 hyr int landt gelden konne, maket vorschreven

twee tonnen tsaem in Carolus gl. 109 Car.
gl. - 10 st.

109 - 10 - 0

Item noch entfanck van die
tolbrugge, Botterwaage
unde redemptie van Hoenderen
to weten jeder hoen mit 2 1/2 st.
redimert, item d'hoender van
Rosewinckell.

Item entfangen van den tolbrugge
ende Botterwaage, tsaem over heth
Jar 1609 - 80 Carolus gl. , Item over
heth jaer 1610 oock - 80 Carolus gl.
entfangen ... lueth die jaer certers
daroever gemakett, ende bij den
hurer undertekent mit lit? st. notirt
makende tsaem 160 g. Carolus

160 - 0 - 0

Item int Carspell Vlachtwedde mit alle
die Burschappen dar under behoerende
sint in alles 86 huijsen, under die
welcke - 8 armen linnen, die d'hoender
neet redimere können. Deselve omme
Gottes willens queit begerende, bliven
noch huijner **inn** entfanck - 78 husenn
offte hoender dar van verschinende, is jeder
hoen geredimert mit 2 1/2 st. facit thoender
geit van een Jar negen gl. Carolus 15 st.

9 - 15 - 0

Item int Carspell Unstwedde met alle sine
Burschappen bint **in** alles - 90 huilen
under die welcke bint - 12 armen, die
'd hoender neet redimeren können, unnd omme
Gottes willen queit begeert, bliven noch
huijner in entfanck - 78 hoender,
redimert ten prijse als voorschreven, facit 'thoen-
der geit van een Jar negen gl. Carolus vifftien
st.

9 - 15 - 0

Item int Carspell Vrescheloe bint in alles
54 husen, under die welcke veer armen
sinne, so d'hoender neet redimeren können
unde d'selve omme Gottes willen queit
begertt, bliven noch huijner in ontfanck
- 50 hoender, redimert ten prijse
als voorschreven, facit t'hoender geit vann
een Jar ses gld. viff st.

6 5 - 0

Item int Carspell Wedde mit alle sine Bur-
schappen bint in alles - 51 huesen
under dewelcke sint - 6 armen, so 'd hoen-
der omme Gottes willen queit begertt,
bliven noch in ontfanck - 45
hoender, redimert ten prijse als voren,
facit t'hoendergelt van een jar viff gl.

twelff st. acht penningen. 5 - 12 - 8

Item int carspell Sellingen mit alle sine
Burschappen bint in alles - 29 husen
under die welcke sint - 3 armen, so
d'hoender omme Gottes willen quiijt
begerett, bliven noch huijner in den ent-
fanck - 26 hoender, ieder hoen redimert
ten prijse als voeren, facit 't hoender
geit van een jaer drie gulden viff st. 3 5 - 0

Item int Carspell Bellingewolde mit sijn
Burschappen bint int alles 159 huijsen,
under die welcke sint - 20 armen, so
d'hoender om Gottes willen quiijt begeret,
bliven noch huijner in den entfanck 139
hoender, ieder hoen redimert ten
prijse als voeren, facit t'hoender
gelt van een jar seventien gl. seven st.
acht penningen 17 - 7 - 8

Item int Carspell Blijham bint in alles
74 husen, under dewelcke sint - 2
armen, so d'hoender umme Gottes willen
quiijt begeret, bliven noch huijner in den
entfanck 72 hoender, ieder hoen redimert
ten prijse als voren, facit t'hoender
geit van een jaer negen Carolus gl. . 9 0 - 0

Item entfangen vant Carspell Roeswinkell
in Drenthe gelegen 22 hoender, die
op Jacobi dages alle jaren verschinen
voer den middags, ieder jonck hoen
gesommert op 1 st. , dewijle dieselve
om vorschreven tidt noch klein sein, sint d'selve
nicht duerder vercofft, macke d'hoender
van 1609 ende 1610 in 2 jaeren
44 hoender gesettet op 44 st. 2 4 - 0

Volgen noch ander inkomen
darvan vor? deth..chall? van
den drosten neet entfangen
als folgett;

Heth Eijlandt Ulssda in questie, ende
darvan worden geen hoender offte
anders eetz entfangen, kompt niet. niet

In den stadt Groningen und Ommelanden plecht
jarlix 300 gl. tot 20 st t'stuk den gl.
gerekent alle jar up karstmisse entfangen
werden, darvan tot noch tho neet entfangen,
kompt hier neet niet

In die windtmhole, so eertidtz gestanden vor
den huese Wedde, in 'd orloegen verbrant

DE KWARTIEREN VAN ALBERT WILLEMS KLUIVER

Jan Johan Kuiper

- 1 **ALBERT WILLEMS KLUIVER**, boerenknecht, geboren op 27 april 1831 te Stapelmoor, overleden op 16 januari 1898 te Bellingwolde.
(Hij is getrouwd op 5 juli 1851 te Bellingwolde met Dirktje Alberts Wilken, dochter van Albert Wilken en Jantje Dirks, geb. op 10 mei 1821 te Wymeer, over]. op 12 maart 1899 te Bellingwolde.)
- 2 **WILLEM SWART ALBERTS KLUIVER**, arbeider, geboren op 6 juli 1796 te Stapelmoor, overleden op 4 januari 1833 aldaar.
Hij is getrouwd op 2 november 1822 te Beerta met
- 3 **HILLECHIEN ALBERTS LUTJEBOER**, geb. 21 februari 1799 te Bellingwolde, overl. 27 feb. 1864 aldaar.
- 4 **ALBERT WESSELS KLUVER**, landbouwer te Stapelmoor.
Hij is getrouwd op 22 juni 1790 te Stapelmoor met
- 5 **ELSKEN WILLEMS SWART**, geboren op 15 augustus 1764 te Stapelmoor.
- 6 **ALBERT JANS LUTJEBOER**, geb. op 5 februari 1764 te Bellingwolde, over]. op 12 januari 1826 aldaar.
Hij was gehuwd met
- 7 **TETJE HINORIKS KLOOSTERBOER**, geb. 5 augustus 1764 Wymeer over]. 1 november 1836 te Bellingwolde.
- 8 **WESSEL KLOVER**, landbouwer te Stapelmoor.
Hij was getrouwd met
- 9 **N.N..**
- 10 **WILLEM GEERTS SWART**, te Stapelmoor.
Hij was getrouwd met
- 11 **WUPKE HARMS SWEDE**.
- 12 **JAN BERENDS LUTJEBOER**, gedoopt op 20 februari 1735 te Oudeschans, overleden op 19 mei 1819 te Bellingwolde.
Hij is getrouwd in mei 1763 te Bellingwolde met
- 13 **TRIJNTJE ALBERTS PRINS**, gedoopt op 21 april 1743 te Bellingwolde.
- 14 **HINDRIK HARMS KLOOSTERBOER**, van Holthausen.
Hij is getrouwd op 30 maart 1759 te Wymeer met
- 15 **GEESKE HINDRIKS**, van Wymeer.
- 24 **BEREND BERENDS**, dagloner te Oudeschans.
Hij is getrouwd rond 1718 met
- 25 **AALTJE ALBERTS LUTJEBOER**, van Oudeschans.
- 26 **ALBERT KLAASSEN PRINS**, gedoopt op 30 oktober 1712 te Bellingwolde.
Hij is getrouwd op 8 april 1742 te Bellingwolde met
- 27 **HILLE DERKS**, gedoopt op 31 mei 1722 te Bellingwolde.
- 28 **HARM HINDRIKS**, te Holthausen.
Hij was gehuwd met
- 29 **N.N..**
- 30 **HINDRIK HARMS**, te Wymeer.
Hij was gehuwd met
- 31 **N.N..**
- 50 **ALBERT LUTTIEBOER**, te Oudeschans.
Hij was gehuwd met
- 51 **HILKE**.
- 52 **KLAAS HARMS**, van Tunxdorf.
Hij is getrouwd op 23 april 1702 te Bellingwolde met
- 53 **JANTJEN HARMS**, van Haselune.
(Zij was eerder getrouwd met Pieter Derks, van Bellingwolde.)
- 54 **DERK JANS**, van Bellingwolde.
Hij is getrouwd op 16 april 1719 te Bellingwolde met
- 55 **TIELKE WESSELS**, gedoopt op 3 juni 1694 te Bellingwolde.
- 110 **WESSEL GEERTS**, te Bellingwolde.
- 111 **HILLE HARMS**.

Vragen en antwoorden:

Deze rubriek is bestemd voor die leden van onze vereniging, die met hun onderzoek zijn vastgelopen, wanneer gebleken is dat de gezochte gegevens niet via de beheerder van ons archief kunnen worden verkregen, kan een vraag in deze rubriek opgenomen worden. Beantwoording gaarne via deze rubriek en dus niet rechtstreeks aan de vragensteller.

Vraag 1996-1, mevr. Elise Strate.

In de kerkeboeken van de "Evangelisch-Reformierte" kerk te Emden staan volgende aantekeningen:

Evert Gerrits	geb. ?	over]. 13-12-1653
Constans van Enthoven	geb. ?	over]. ?

Dit echtpaar trouwde op 3-4-1621 te Emden.

Kinderen uit dit huwelijk:

Johann	geb. 21-12-1623
Gerrit	geb. 23-10-1625
Melchior	geb. 24-12-1627
Johann	geb. 30-06-1631

Het is mogelijk dat er voor 1623 al kinderen van dit echtpaar geboren zijn omdat de geboorten pas sedert 1623 werden genoteerd.

Evert Gerrits was waarschijnlijk een vooraanstaand burger van Emden, hij was onder andere. 1. lid van de raad van veertig van Emden, 2. Raadsheer, 3. kapitein van een burgerregiment, 4. schepper van het scheepvaartsgilde.

Op 01-10-1632 trouwde Evert Gerrits voor de tweede keer, nu met Grietie Wolters.

In augustus 1645 trouwde Evert Gerrits voor de derde keer, nu met Wobken Lewers, dochter van Leonis Adelberts, secretaris te Groningen.

In de jaren 1599 en 1600 komt in Emden een zeer bekende bouwmeester voor, genaamd Gert Everts Pilot.

In de aantekeningen van Burgemeesteren en Raad der stad Groningen werd aangetekend dat op 24 juli 1602 het eiland Ulsda in de Dollard opgemeten werd. Naast 3 burgemeesters en 6 raadsheren nam ook Gert Everts hieraan deel.

Vragen:

1. Kent iemand een Gert Everts Pilot en waar kunnen ergens eventuele aantekeningen te vinden zijn?
2. Is het mogelijk dat Evert Gerrits zijn zoon is?
3. Waar komt Constans van Enthoven vandaan en is er over haar en haar familie iets bekend?
4. Is er meer bekend over het derde huwelijk van Evert Gerrits en over Wobken Lewers, is er misschien meer over Evert te achterhalen door dit huwelijk met een Groningse?

T I J D S C H R I F T E N

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevr. Hiskes-Knigge, te Wildervank. In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

Gruoninga, Jaarboek voor genealogie, naam- en wapenkunde 39e jaargang, 1994.

P. J. C. Elema en R. van der Ley	Parenteel Olthoff.
D. F. Kuiken	Breukdoden te Groningen in 1633.
D. F. Kuiken	Begravenissen te Groningen (Noorderkerk 1669-1670, 1673-1676).
J. Ph. Lucassen	Het geslacht Almoes (Aalmoes) uit Haina.
J. T. F. Sluiter	Dronrijp (I). Een R. K. familie in de stad Groningen in de 17e eeuw.
J. T. F. Sluiter	Aantekeningen betreffende fragmentgenealogieën Homan en Enschede in de stad Groningen.
R. H. Alma	Groninger veroordeelden in Veenhuizen en Ommerschans, 1896-1901.
R. F. J. Paping en K. W. P. Zuidenhoek	Diaconie-ontvangsten: begravenissen te Thesinge, 1762-1812.
H. Stuut	Stuut. Een tak van een oud Oldambster geslacht.
P. J. C. Elema en R. H. Alma	Sniwint
R. H. Alma	Register.

"Drents Genealogisch Jaarboek", 1995, Jaargang 2.

Redactie: "Het "Drents Genealogisch Jaarboek" fungeert als platform voor het publiceren van onderzoeksresultaten en opdoen van nieuwe informatie, in het bijzonder op het terrein van de genealogie". Het jaarboek is alleen verkrijgbaar voor de leden van de Drentse Historische Vereniging. Dit in tegenstelling tot "Waardeel" dat ook in de boekhandel verkrijgbaar is.

H. M. Luning A. Smegen	De familie Lunsche. Huisinge en Buitinghe te Buienen. Bevat een genealogie Buitinghe van de mannelijke nakomelingen.
P. Kiers en P. Albers B. Jonker	Een tak van het geslacht Kiers uit Dalen. Asser parentelen (2). (Jan Pathuis, Albert Harm en Cornelisjen ten Oever, Jan Claes Haeck, Egbert Swiers).
Vervolg Jrg 1, 1994	Drentse veroordeelden in Veenhuizen en Ommerschans 1896-1901 (2).
A. Smegen B. J. Mensingh	De tafelhoederen in het kerspel Borger na de Reformatie. Verschenen boeken en tijdschriften op het terrein van de genealogie. Boekbesprekingen.
A. Vel tman	Blunders in een door een bureau uitgevoerd familieonderzoek. Register.

"Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie", deel 49, 1995.

J. G. Lodder A. H. Huussen jr A. J. Lever Yme Kuiper	De eerste jeugd voorbij. Genealogie en geschiedschrijving. Centraal Bureau voor Genealogie nu en in de toekomst. Genealogie, familiebesef en afstamming. Verkenning van een cultureel antropoloog
Nico Plomp'	Genealogie voor fijnproevers. Verkenningen langs de grenzen van het werkterrein.
Nico Dros	Vorm geven aan de archaische erfenis: het feitelijke en het fictieve in de verbeelding van het verleden.
W. Th. M. Frijhoff J. G. M. M. Rosendaal	1795, tweehonderd jaar vrijheid Geene Heeren Meer, Zalige Egalité.

Jos van den Borne
Vee Kuiper
J. P. C. M. van Hoof
Nico Plomp

De door de Franse overheid ondersteunde gevluchte patriotse burgers, 1787-1794.
Het verbod op het voeren van wapens in de Bataafse Republiek.
Een Friese jonker in ballingschap.
Militairen in de Bataafs-Franse tijd.
De Europese carrière van Franciscus Josephus Harbaur (1776-1824)(1).

Wapenregister.
Index familienamen.

"Gens Nostra", Jaargang 51, nr 1, januari 1996.

B. van Dooren
Ing. J. G. J. Reussen

De voorouders van Albertus Kamp.
Een Twentse kwartierstaat.
Het geslacht Mondriaal te Vollenhove.

"Stad en Lande", jaargang 4, 1995, nr 4, 4de kwartaal.

Drs. Bert Dijkstra

Twee Groninger jonkers.
De Groninger jonkers Alberda van Menkema en Alberda van Dijksterhuis hebben te lijden gehad van de omwenteling van 1795. Hun levensverhaal.

Drs Albert Reinstra

Het Feithuis in Groningen.
Bij de Martinikerk staat het Feithuis, een prachtig gerestaureerd pand uit de vijftiende eeuw. Bouwhistorisch onderzoek bracht de geschiedenis van het pand boven water. Hier de resultaten.

Mr. A. F. Stroink

Verzoeningsbeker van Nienoord.
In 1697 schonk G.W. van Inn- en Kniphausen een zilveren vogel. In 1851 dook het beeld op in Londen. Schrijver deed naspeuringen naar deze geheimzinnige 'adelaar bezet met robijnen'.

**"Genealogie", kwartaalblad van het Centraal bureau voor Genealogie
Jaargang 1, nummer 4 december 1995**

Rob van Drie

Cahiers oud schrift.
Binnenkort verschijnt bij het CBG het eerste deel in de reeks 'Cahiers oud schrift'.

M. P. J. Kok

Onderzoek in het Archief van Gedeputeerde Staten in Gelderland, 1814-1949.

A. J. Lever

Veel foto's en bouwtekeningen.

Persoonslijst vervangt persoonskaart.

In 1994 is de Gemeentelijke Basisadministratie ingevoerd. De bevolkingsadministratie is daarmee volledig geautomatiseerd. Dit heeft gevolgen voor de persoonskaart.

CBG-nieuws, archieven en verenigingen
Nieuwe boeken

**"Quellen und Forschungen zur ostfriesischen Familien- und Wappenkunde"
44. Jahrgang, heft 4, 1995.**

Erhard Schulte
Hermann Fischer

Das Paszbuch von Leer.
Personalschatzungsregister des Jahres 1719 vom Amt Embden.
Abbildung: Übersichtskarte der Vogtei Hinte
Inhaltsverzeichnis 44. Jahrgang 1995.

Emslandische und Bentheimer Familienforschung...
Januar 1996, Heft 33, Band 7.

Heinz Menke
Willy Friedrich (Velsen)
Friedrich Geerds

Nachfahrenliste Henrich Menke, Ahmsen/Riitenbrock, Kath.
Wie lege ich ein Familienarchiv an?
Ahnenliste Friedrich Geerds, Neuenhaus (2. Teil)

Suchfragen. Met o.m. Prenger/Pranger in Z.O. Drente
en Schröder in Avereest NL

Gens Nostra, maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging,
Jaargang 51 nr 2, februari 1996

A. Makkinje
Drs. P.G. Hoefnagel
R.F. van Dijk
H. Zanting
Dr. H. Benninga
Jan Sch. Wolf
L.J. Roggeveen
Drs. W.J. Spiess

Het 'Memorie-boek' van Adriaan Visscher.
Voorvader zijn, dat is de kwestie.
Van der Voort (tweede voortzetting).
Tot welke generatie behoren deze voorouders?
Zonen met gelijke voornamen in één gezin.
Kwartierstaat van Trijntje Aukes Boskma.
Nachtwakers bij de achtkante molen te Zegwaart.
Op zoek naar de voorouder. van Jacob Buys (ca. 1730-1787).

Genealogie, kwartaalblad van het Centraal Bureau voor Genealogie,
jaargang 2, nummer 1, maart 1996

Nico Plomp
Jos van den Borne

Collectie Ruiter.
In het kielzog van varende voorouders.

CBG-nieuws, archieven en verenigingen
Nieuwe boeken

Waardeel. Drents Historisch Tijdschrift,
van de Vereniging voor geschiedenis en genealogie,
Jaargang 16 nr. 1, 1e kwartaal 1996

Cees van Dijk
H. J. Versfel t
Ingeborg Harkema
B. J. Mensingh

Harm Boom (1810-1885).
Schrijver, journalist en schoolopziener.
Plunderingen in de Veenhof.
Boer Hamminge en de tachtigjarige oorlog.
Gedane zaken. De dorpsmid.
Het jagertje 'op den krooi'. Jan Holties (1866-1932).

Recensies:
Jan Bos
Frans Verkade

Groninger borgen en Drentse havezaten, van Herma Kamphuis
Emmen en de Van Raalte-t. 'c, van Ger de Leeuw.

Quellen und Forschungen zur ostfriesischen Familien- und Wappenkunde
45. Jahrgang, Heft 1, 1996

Personalschatzungsregister des Jahres 1719 vom Amt Emden.
(Fortsetzung).
Plaatsen: Midlum, Westerhusen, Cirkehrum, Freepsum, Canum,
Woltzeten, Larrelt, Twixlum, Wybelsum, Bettwehr, Logumer-
Vorwerk, Jemgum, Midlum in Reiderland, Kritzum, Marienkoer,
Ditzum, Pauwing (Pogum), Hatzum, Oldendorp, Nendorper
Gemeinde. Nesserland ontbreekt.
Rysum eerder gepubliceerd: QuF 1978, S. 1-10. von Werner Harten,
Hamburg.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

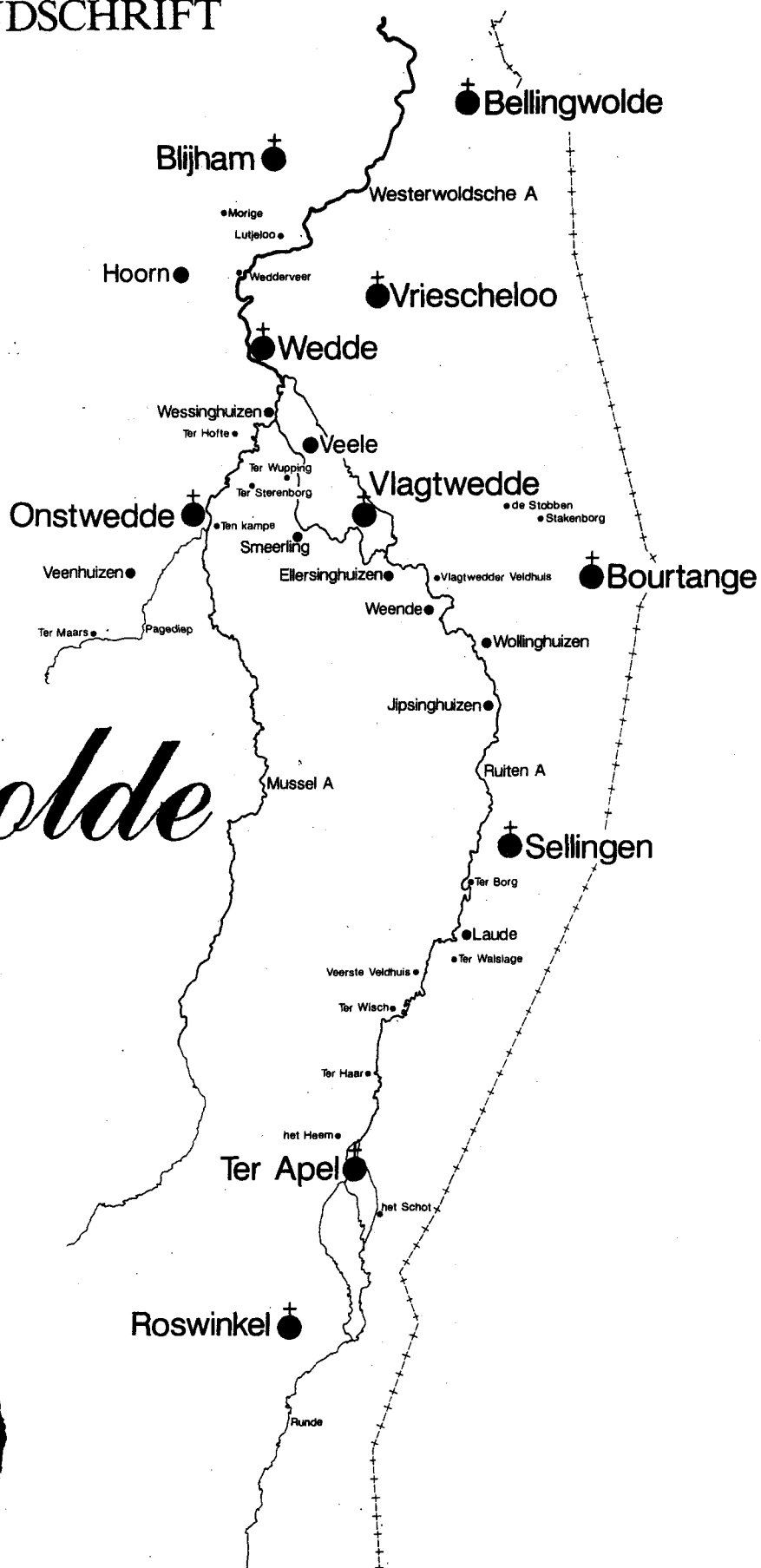
VOOR

GENEALOGIE

EN

HISTORIE

Westerwolde

Jaargang 17, no. 3, september 1996

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VAN DE VERENIGING VOOR
GENEALOGIE EN HISTORIE

Westerwolde

JAARGANG 17 No. 3,

SEPTEMBER 1996

REDACTIE: S.H. ACHTEROP
J.S.A. HUIZING
REDACTIEADRES: JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 0595.24 / 481289, fax 481630.

SECRETARIAAT:

* lidmaatschap Mevr. G.P.I.HISKES-KNIGGE,
* abonnementen M.Hardenbergstraat 3,
* administratie 9648 LD Wildervank.
* archief tel. 0598-613095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 0599-617272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

* RABO-bank Stadskanaal, rek.no. **3586.06.063** t.n.v.
Vereniging voor Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP: * contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post);
* donateurschap f. 35,- per jaar (met tijdschrift, gezonden per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

INHOUD:

Petronella J.C. Elema,	Doorlag als Moorlag-variant	blz. 59.
Jan Johan Kuiper,	Aanvulling op de kwartieren van Harmke Ottes	blz. 65.
J.S.A. Huizing,	De Molenplaats te Vriescheloo	blz. 66.
J. Boerhave-Migchels,	Het Canaal	blz. 78.
G. Luth,	Landmetersrapport voor Harm Schuiring	blz. 81.
	Tijdschriften en Jaarboeken	blz. 82.

Westerwolde op Internet

Westerwolde is ook op Internet te bereiken en wel op het adres van de heer J. Potze, bestuurslid van de vereniging.

Westerwolde is te bereiken onder: jpotze @ pi.net

VAN DE REDACTIE:

U zag het natuurlijk al, het tijdschrift "Westerwolde" heeft een nieuw jasje. Mooier was het geweest om over te stappen op andere omslagen aan het begin van een volgende jaargang, maar de voorraad was op en dezelfde omslagen waren niet meer te leveren.

Doorlag als Moorlag-variant

door Petronella J.C. Elema

In *Gruoninga* 1975 verscheen, in drie afleveringen, een genealogie Moorlag (Genealogie Moorlag, door P.J.C. Elema en Dr. P. Bos. *Gruoninga* 20 (1975) p. 57-62, 91-96, 139-144, in het bijzonder blz. 91). Twee jaargangen later, in 1977, werd in hetzelfde blad een aanvulling opgenomen inzake een familie Noorlag, die in vrouwelijke lijn uit Moorlag stamde (Noorlag als Moorlag-variant, door P.J.C. Elema. *Gruoninga* 20 (1977) p. 23-24). In het laatstgenoemde artikel werd vermeld dat nog een andere variant was ontdekt in de vorm van de naam Doorlag, maar dat een lid van deze familie zelf aan een onderzoek daarnaar bezig was en dat ik mij daarom niet op dit pad had gewaagd.

Inmiddels zijn we twintig jaar verder, en ik hoorde sindsdien niets meer over een zodanig onderzoek. Nu mij door de heer W.G. Doornbos een aantal notities over 19e-eeuwse Doorlagen ter beschikking werd gesteld, heb ik die familie zelf maar eens uitgewerkt. Het blijkt dat de mededeling van destijds correct was, en dat ook Doorlag uit Moorlag stamde. In eerste instantie volgde ik een zeer iel lijntje, daarbij geleid door de in de familie Moorlag zoveel voorkomende meisjesnaam Rebecca: een in 1703 geboren Rebecca Clasen Moorlag heeft tot dochter een Klaasje Stevens, die op haar beurt een dochter Rebecca Hindriks heeft -- en diens enige zoon, geboren na de dood van de vader, gaat later als Doorlag door het leven. (Bij het overlijden van de echtgenoot van laatstgenoemde Rebecca, in 1803, werd deze betiteld als Elze Klasen Oorde.)

Daarna werd ik er door de redactie van 'Westerwolde' op attent gemaakt dat deze Elze Klasen zelf in de mannelijke lijn tot de Moorlag-familie behoorde. Dat had ik natuurlijk moeten weten, want ook hij was al in het artikel van 1975 opgenomen geweest, zij het zonder familienaam. Twee van zijn broers hadden nageslacht met de naam Moorlag, hoewel ik hun vader Claas Jans nooit met deze naam heb aangetroffen. Elze heette Oorde naar de plek waar hij woonde: "d' Oorde", ook wel d'oorde en soms d' uirde geschreven, te Veele. Waarschijnlijk is Doorlag, de naam van zijn zoon door de combinatie d' Oorde-Moorlag ontstaan. Overigens heeft deze creatie van een nieuwe familienaam wel succes gehad. De familie Doorlag bestaat nog steeds, en was bovendien zeer honkvast. Volgens het Nederlands Repertorium van Familienamen waren er in 1947 nepen naamdragers in Bellingwolde, twee in de stad Groningen, zes in Midwolda, één in Scheemda en vijf in Vlagtwedde.

De genealogie Doorlag volgt hier, om te beginnen in twee afstammingslijnen. Wie weet zijn er zelfs nog meer geweest, maar daar heb ik niet meer naar gezocht... Ik begin met de nummering van de genealogie Moorlag in genoemd artikel uit 1975; voor details omtrent de oudste generaties verwijs ik daarnaar, maar u zult hier wel enige verbeteringen en aanvullingen aantreffen. De feitelijke uitwerking volgt vanaf generatie V.

A. Afstammingslijn Elze Klasen

1. Jan Moerlagh, tr. Rebecca N.

II. Claes Moorlagh, overl. Vlagtwedde 4-10-1704, tr. Vlagtwedde 17-4-1692 Griete Hindriks.

Zij hadden zes kinderen. De in 1697 geboren zoon Jan Moorlagh volgt hier; de dochter Rebecca, geboren in 1701, zorgt voor de afstammingslijn B.

111.3 Jan Claesen Moorlag, ged. Vlagtwedde 15-8-1697, belijdenis Vlagtwedde 6-12-1719, tr. Vlagtwedde 1-4-1720 Jantien Harms, van Ypsinghuizen, ged. Vlagtwedde 6-1-1695, dr. van Harm Hindricks (Huls(t)) en Swaencke Jans.

Zij woonden te Vlagtwedde en kregen tussen 1720 en 1725 vier kinderen. De jongste, één van een tweeling, was:

IV.5 Claas Jans Moorlag, ged. Vlagtwedde 22-4-1725, woont te Veele, begr. Vlagtwedde 20-4-1807, tr. (Vlagtwedde ca. 1746, lacune trouwboek) Hillegien Aikes, ged. Wedde 28-2-1728, begr. Vlagtwedde 5-10-1795, dr. van Aiko Jans en Renske Eles.

Hieruit vond ik indertijd elf kinderen geboren, de zesde volgt hier onder generatie V. als Else Klasens [Dorde].

B. Afstammingslijn Rebecca Hindriks

111.4 Rebecca Klaesen Moorlag, ged. Vlagtwedde 11-9-1701, belijdenis Vlagtwedde 3-6-1729, tr. Vlagtwedde 8-10-1723 Steven Jans, timmerman, ged. Vlagtwedde 6-11-1698, belijdenis Vlagtwedde 3-3-1724, zn. van Jan Jans en Engel Jans.

Uit dit huwelijk acht kinderen, waarvan de twee zoons Jan en Klaas nageslacht met de naam Moorlag hebben. No. 3 was:

IV. Klaessien Stevens, ged. Vlagtwedde 12-11-1729, tr. Wedde 1761 Hindrik Jans, overl. na maart 1811.

Aangezien de vader van Rebecca (generatie V) in 1811 nog in leven was, lijkt het aannemelijk dat dit de Hinderk Jans is, die Vlagtwedde 25-3-1815 overleed; de akte geeft behoudens een leeftijdsopgave - 74 jaar - geen andere bijzonderheden. In dat geval zou hij zijn geboren omstreeks 1740 en dus duidelijk jonger zijn dan zijn vrouw. Het blijft lastig de doop van 'een' Hindrik Jans bewijsbaar te traceren; gezien de vernoeming zullen zijn ouders Jan en Elsjen hebben geheten, verder durf ik niet te gaan. Kwam hij uit Wedde?

Uit dit huwelijk voor zover gevonden vier kinderen; de dochter Rebecca Hindriks was daarvan de jongste.

Genealogie Doorlag

V. Else Klasens [Oorde], geb. en wonende te Veele, ged. Vlagtwedde 29-1-1764, overl. Veele 15-11-1803, zn. van Klaas Jans en Hillegien Aikes, tr. Vlagtwedde 22-4-1792 Rebecka Hindricks, ged. Vlagtwedde 28-7-1771, overl. Vlagtwedde (oud 39 jr.) 2-3-1811, dr. van Hindrik Jans en Klaasien Stevens.

De familienaam van Else Klasens: 'Oorde' was, zoals in de inleiding genoemd, meer een adres dan een familienaam. De naam komt uitsluitend voor in de vermelding in het overlijdensregister. Zeer waarschijnlijk is het dat die naamsvorm ook nog invloed heeft gehad op de keuze voor Doorlag i.t.t. Moorlag. In 1811 waren er nog drie dochters in leven, maar die trof ik noch als Oorde, noch als Doorlag ergens aan. Dat Else een vrouw en kinderen naliet (en dat de enige zoon postuum werd geboren) staat ook nergens vermeld.

Bij het overlijden van Rebekka waren veel meer details opgegeven. Hier werd niet alleen de leeftijd vermeld, maar ook het gebruik van het lijklaken, het feit dat zij gehuwd was geweest, en dat zij naliet haar vader, twee broeders, een zoon en drie dochters.

Uit dit huwelijk:

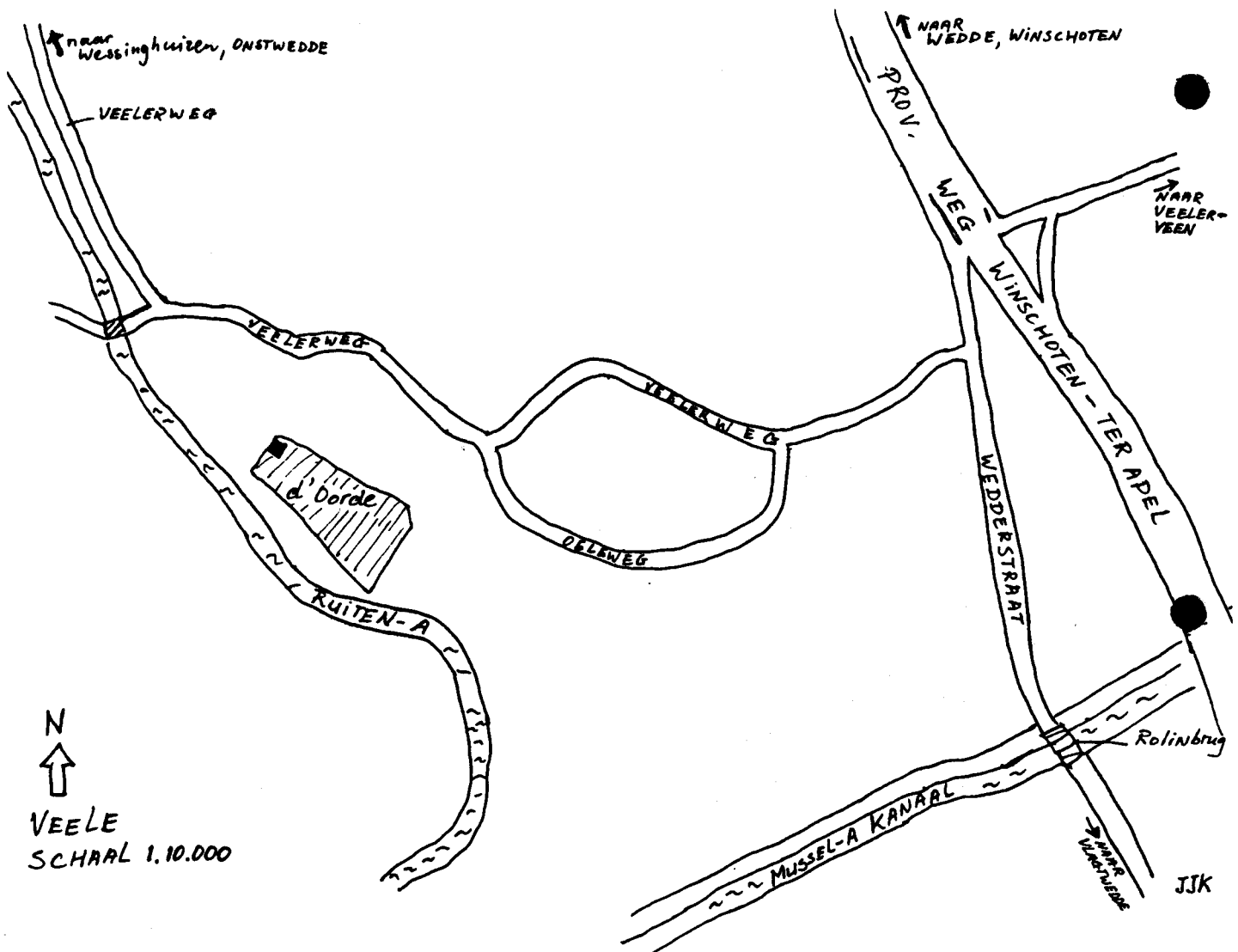
1. Hillegyn Elses, ged. Vlagtwedde 24-2-1793.
2. Klaasjen Elses, geb./ged. Vlagtwedde 9-11/16-11-1794, jong oven.
3. Claassyn Elses, geb./ged. Vlagtwedde 3-11/6-11-1796.
4. Swaantjen Elses, geb./ged. Vlagtwedde 1-3/8-3-1799.
5. Henderkjen Elses, geb./ged. Vlatwedde 4-5/10-5-1801.
6. Else Elses, geb./ged. Vlagtwedde 25-12-1803/1-1-1804, volgt VI.

VI. Else [Elzo] Elses Doorlag, geb./ged. Vlagtwedde 25-12-1803/1-1-1804, boerenknecht (1822), broodbakker (1843), overl. Nieuwolda 25-9-1847, tr. Midwolda 14-12-1834 Antje Geerts Mejeur, geb. Midwolda 4-10-1811, dienstmeid te Oostwold (1834), overl. Nieuwolda 14-9-1847, dr. van Geert Jurjens en Anje Hemmes.

Elzo was in 1822 vrijgeloot van de dienst, maar was bij zijn huwelijk in 1834 niettemin schutter; hij kreeg toen toestemming om te trouwen. Beide echtelieden stierven op jonge leeftijd, minder dan twee weken na elkaar.

uit dit huwelijk:

1. Geert, geb. Midwolda 5-3-1835, volgt VIIa.
2. Elzo, geb. Nieuwolda 7-4-1837, volgt VIIb.
3. Jurren, geb. Nieuwolda 22-3-1839, volgt VIIc.
4. Renko, geb. Nieuwolda 1-4-1841, over!. Nieuwolda 9-2-1843.
5. Anje Doorlag, geb. Nieuwolda 22-2-1843, arbeidster, over!. Oostwold (gem. Midwolda, oud 25 jr.) 10-1-1869, tr. Midwolda 31-1-1868 Garrelt van Barenborg, geb. Midwolda 23-6-1848, zn. van Daniel Geukes van Barenborg en Albertje Janna Jansens de Vries; hij hertr. Midwolda 16-2-1876 met Geesien Pot.
6. Renko, geb. Nieuwolda 2-10-1845, over!. Nieuwolda 15-10-1846.

Het verdwenen stamhuis Doorlag op de actuele plattegrond.

VIIa. Geert Doorlag, geb. Midwolda 5-3-1835, bakker te Blijham, over!. Finsterwolde (oud 89 jr., zonder beroep) 16-2-1925, tr. 1. Bellingwolde 28-6-1862 Anna Addens, geb. Winschoten 19-12-1838, over!. Blijham 1-11-1864, dr. van Evert Hindriks Addens en Abeltje Beerents Aeilkema, tr. 2. Wedde 20-6-1866 Antje Addens, geb. Winschoten 11-7-1843, z.b. te Bellingwolde, over!. Finsterwolde (oud 82 jr., zonder beroep) 22-7-1925, zuster van de eerste echtgenote. Geert lootte in 1854 vrij van de dienst (hij was toen reeds bakker). Omdat Geert Doorlag met zijn schoonzuster hertrouwde moest hij in 1866 toestemming hebben van Willem III.

Uit het eerste huwelijk:

1. Levenloze dochter, geb. Blijham 22-8-1863.

Uit het tweede huwelijk:

2. Everhardus, geb. Blijham 9-1-1868, jong over!.
3. Abellina Doorlag, geb. Blijham 25-7-1869, over!. Beerta 17-3-1910, tr. Wedde 22-5-1895 Gerhard Heckman, geb. Beerta **25-3-1869**, brievenaarder (1895), zn. van Roelf Heckman (over!. Beerta 11-2-1892) en Anje Suurling.
4. Antina Hindrika Doorlag, geb. Blijham 20-1-1872, tr. Wedde 28-12-1895 Eitje Wever, geb. Finsterwolde 20-4-1865, onderwijzer, zn. van Derk Wever, schoenmaker, en Bregtje Jansen.
Eitje Wever werd in 1884 vrijgesteld van de dienst wegens broederdienst.
5. Everhardus Bernardus, geb. Blijham 17-3-1875, over!. Blijham 20-10-1878.
6. Everhardus, geb. Blijham 14-4-1876.
7. Geert Adde, geb. Blijham 19-9-1880.
8. Elzo, geb. Blijham 19-9-1883, over!. Blijham 11-3-1887.

VIIb. Elzo Doorlag, geb. Nieuwolda 7-4-1837, dienstknecht (1867), bakker (1905), overl. Bellingwolde 16-2-1905 (oud 67 jr.), tr. Bellingwolde 27-4-1867 Haïke Hindriks, geb. Bellingwolde 8-5-1846, over!. Bellingwolde (oud 65 jr., zonder beroep) 4-10-1811, dr. van Jan Andries Hindriks, koopman, en Antje Wessels Schaveling.

Bij de loting van 1856 werd hij van de dienst vrijgesteld wegens 'te kleine maat'.

Uit dit huwelijk:

1. Jan, geb. Bellingwolde 5-3-1870.
Waarschijnlijk was dit Jan Doorlag, onder-luitenant te Bellingwolde, gehuwd met Louisa Cornelia Bonte, uit welk echtpaar Bellingwolde 3-11-1907 een levenloos kind werd geboren; ik trof hun huwelijk tot dusver nergens aan.
2. Antje Doorlag, geb. Bellingwolde 6-11-1871, tr. Bellingwolde 18-5-1901 Lucas Molenberg, geb. Groningen 15-1-1873, zn. van Hindrik Jan Molenberg (over!. Groningen 27-12-1891) en Gepke Palts.
Lucas werd bij de loting van 1892 ingeloot en ging 9-3-1893 in dienst. Wegens lichaamsgebreken werd hij reeds op 5-5-1894 uit de dienst ontslagen.
3. Elzo Doorlag, geb. Bellingwolde 13-9-1873, over!. Bellingwolde 16-8-1890,

bakkersknecht; buiten de geboorteplaats vermeldt de akte geen verdere details.

4. Andries Doorlag, geb. Bellingwolde 23-9-1876, bakker te Beerta, tr. Bellingwolde 20-5-1905 Gepke Dijkmeijer, geb. Vriescheloo 22-10-1882, dr. van Berend Dijkmeijer (over!. Vriescheloo 25-4-1898) en Maria ten Kate. Andries was bij de loting van 1896 vrijgesteld van alle dienst wegens broederdienst.
Uit dit huwelijk kinderen, die niet zijn nagetrokken. Een zoontje Elzo Jan (geb. Vlagtwedde ca. 1906) over!. Bourtange (gem. Vlagtwedde) 21-3-1911 en een zoon Jan Geerts (geb. Vlagtwedde in 1910) overl. Bourtange (gem. Vlagtwedde) 7-4-1911.
5. Geert, geb. Bellingwolde 12-11-1882.
6. Trijntje, geb. Bellingwolde 16-2-1885.

Vllc. Jurren Doorlag, geb. Nieuwolda 22-3-1839, boerenknecht te Oostwolderpolder, later arbeider te Oostwold, tr. 1. Midwolda 30-7-1869 Aaltje Greven, geb. Nieuwolda 14-7-1846, boerenmeid te Oostwold, later arbeidster, over!. Oostwold (in de kraam) 9-7-1884, dr. van Hendrik Wibbes Greven en Harmke Drent, tr. 2. Midwolda 20-3-1891 Elsien Viel, geb. Scheemda 31-10-1840, over!. Oostwold (oud 70 jr., zonder beroep) 23-2-1911, dr. van Harm Hindriks Viel en Lukke Jans de Jonge; zij was eerder gehuwd met Hinderk Jans Kuiper (overl. Oostwold 18-5-1886).

Uit dit huwelijk:

1. Elzo Doorlag, geb. Oostwolderpolder 7-11-1869, arbeider, tr. Midwolda 20-5-1891 Harmke Kuiper, geb. Oostwold 5-9-1869, dr. van Hindrik Jans Kuiper (over!. Oostwold 18-5-1886) en Elsien Viel.
Uit dit huwelijk:
 - a. Jurren, geb. Oostwold 23-8-1892.
 - b. Hindrik, geb. Oostwold 5-4-1894.
 - c. Aaltje, geb. Oostwold 23-4-1896.
 - d. Harm, geb. Oostwold 29-1-1898.
 - e. Elsien, geb. Oostwold 21-5-1899, over!. Oostwold (gem. Midwolda) 10-7-1899.
 - f. Elsien, geb. Oostwold 21-6-1900, over!. Oostwold (gem. Midwolda) 7-5-1901.
 - g. Elsien, geb. Oostwold 7-5-1902.
2. Hindrik, geb. Oostwold 24-11-1872.
3. Geert Doorlag, geb. Oostwold 2-10-1874, dienstknecht te Nieuwolda (1898), landarbeider te Finsterwolde (1939), over!. Winschoten 7-4-1939 (aangifte Finsterwolde 17-4-1939), tr. Finsterwolde 13-5-1898 Stientje Engberts, geb. Meerland 23-3-1878, z.b. te Finsterwolde, over!. na haar man, dr. van Derk Hindriks Engberts en Aaltje Wildriks.
Beiden legden in 1898 een certificaat van onvermogen over. De man was op 12-3-1894 ingelijfd bij het eerste regiment infanterie en kreeg toestemming tot het huwelijk van zijn superieuren.
Uit dit huwelijk (o.a.):

1. Jurren, geb. Oostwold 3-7-1898 (de vader was bij de geboorte afwezig).
2. Derk, geb. Oostwold 19-3-1900.
4. Harmke Doorlag, geb. Oostwold 10-11-1877, dienstmeid (1907), tr. Midwolda 14-5-1897 Thomas Houtman, geb. Meerland (gem. Finsterwolde) 1-3-1876, boerenknecht te Ekamp (1897), zn. van Adolf Houtman en Fenna van der Molen.
5. Anno, geb. Oostwold 10-11-1877.
6. Aaltje Doorlag, geb. Oostwold 8-7-1884, over!. Oostwold (gem. Midwolda, oud 16 dg.) 24-7-1884. De moeder naar wie zij was vernoemd was bij al de geboorte overleden.

Aanvulling op de kwartieren van Harmke Ottes (1787-1831), in Westerwolde jaargang 16, no.2, juni 1995, blz. 45 e.v.

door Jan Johan Kuiper

8 STEFFEN CLAESSEN, geboren rond 1675 te Onstwedde.

Hij was gehuwd met

9 GEESIEN HINDRIKS, geboren rond 1680, waarschijnlijk te Onstwedde.

In het huwelijkscontract van hun zoon Hendrik (die trouwt met Freeke Jans) op 27-5-1729 te Oude Pekela, tekent o.a. Severijn Jans uit Onstwedde als stiefbeste vader mee).

16 CLAES (STEFFENS?) te Onstwedde, geboren rond 1645.

Hij is getrouwd rond 1675 te Onstwedde met

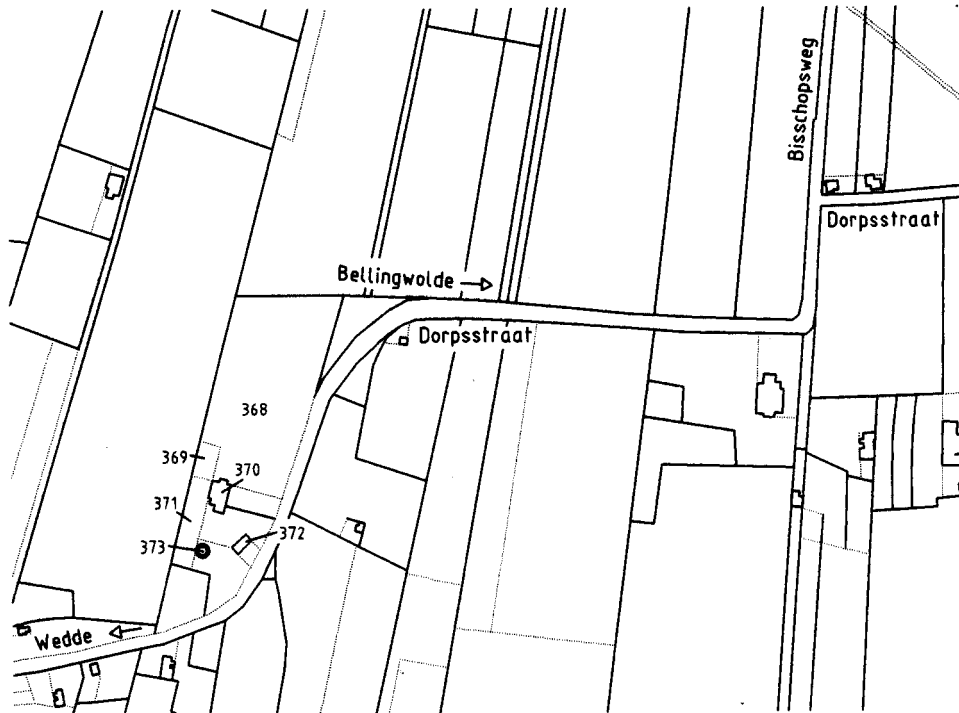
17 GRIETIEN (HARMENS?), geboren rond 1650.

(Zij is later getrouwd rond 1680 te Onstwedde met Zeverijn (Severwijn) Jans Smidt, geboren rond 1645, overleden na 27 mei 1729 te Onstwedde.)

De Molenplaats te Vriescheloo

Het boerderijenboek van Vriescheloo (in wording).
Huisnummer 72, de molenplaats.

door J.S.A. Huizing

1832 kadastrale nummers:

nr. 368 bouwland	1,3790 ha
nr. 369 boomgaard	04,80 are
nr. 370 huis en erf	20,50 are
nr. 371 weiland	12,90 are
nr. 372 schuur voor de landbouw	21,10 are
nr. 373 koornmolen	07,20 are

Eigenaar no. 72: weduwe Geert Jans Huizing

Geert Jans Huizing

Geert Jans Huizing
geb. 19-04-1764 Wedde
ovl. 09-02-1816 Wedde
z.v. Jan Huiges
en Engeltje Jans Huizing

huwt
14-10-1791
Wedde

Engeltje Alberts
geb. 01-12-1771 Vriescheloo
ovl. 09-04-1853 B.wolde
d.v. Albert Jacobs
en Trijntje Roelfs

Kinderen : (allen te Wedde geboren)
 Jan Huges, geb. 27-09-1793, ged. 30-09-1793
 Trijntje, geb. 28-02-1794, ged. 02-03-1794
 Albert, ged. 05-04-1795
 Jan, ged. 24-01-1797
 Roelf, ged. 17-02-1799
 Engeltje, ged. 09-11-1800, jong ovl.
 Engel, ged. 20-02-1803
 Jacob, ged. 18-04-1806, ovl. 24-09-1807
 Jacob, geb. 18-03-1809, ged. 23-03-1809

17-06-1818 Jacob Alberts Mulder te Vriescheloo en Engeltje Alberts, de weduwe van Geert Jans Huizing, landbouwerse te Wedde, erfgenamen van Albert Jacobs en Trijntje Roelfs te Vriescheloo scheiden :
 - de behuizing no. 72, schuur, losse schuur met werf en tuin en windmolen en 3 1/2 mud bouwland te Vriescheloo. Grenzend ten noorden aan Albert Hansens, ten oosten en ten zuiden aan de weg en ten westen aan de weduwe van Jan Hindriks. Taxatie **3350** gl..
 Alle bovenstaande zaken gaan naar Engeltje Alberts.

Jacob Alberts

Jacob Alberts	huwt	Wupke Jans Hu(i)ges
geb. 12-6-1761	27-3-1791	ged. 4-1-1761 Wedde
ovl. 11-5-1828 B.wolde	Wedde	ovl. na 1828
z.v. Albert Jacobs		d.v. Jan Alvers Huges
en Trijntje Roelfs Stubbe		en Engeltje Jans Huizing

Kinderen :
 27-05-1792 Trientje (geb. te Vlachtwedde), gehuwd te Bellingwolde 22-6-1814 met Luppo Engelkes.
 08-12-1793 Engeltje (geb. te Vlachtwedde).
 Roelf, ged. 30-10-1796 te Vriescheloo.

Zij zaten eerst op de molen te Vlagtwedde en gaan later op de molen van zijn ouders te Vriescheloo wonen.

03-11-1792 Harbert Berents getr. met Tetje Okkes te Vriescheloo verkopen een behuizing, schuur, tuin en hof. En de koorwindmolen en diens annexen. Incl. een akker bouwland op de Wilmerkamp. 4 Gl. jaarlijks voor de wind aan Groningen, 4 st. jaarlijks aan de schoolmeester en elk 1/2 jaar 3 st. an de armjager.
 Kopers voor 5100 car. gl. zijn Jacob Alberts molenaar getr. met Wupke Jans Huiges te Vlachtwedde.
 14-05-1794 Jacob Alberts molenaar getr. met Wupke Jans Huiges te Vlachtwedde lenen 4500 car. gl. van Albert Jacobs getr. met Trijntje Roelfs te Vriescheloo. Rente 3 %.

- 05-05-1795 Jacob Alberts getr. met Wupke Jans Huiges, thans te Vriescheloo, verkopen een behuizing, hof, akker, koorndmol en annexen. Koper voor 5150 car. gl. is Oltman Jans, thans te Vlachtwedde.
- 14-01-1803 Jan Heijes te Smeerling verkoopt een stuk meedland, 1 deimt, onder Lutjeloo. Koper voor 300 car. gl. is Jacob Alberts te Vriescheloo. Grenzend ten noorden en oosten aan Aijlt Eppes Tjarks en ten zuiden en westen aan pastorieland van Vriescheloo.
- 08-05-1811 Jacob Alberts Mulder te Vriescheloo verkoopt een halvescheid van een kamp woest land bij de Wedder ossemarke, 2 waren. Kopers voor 175 gl. zijn Elze Hazelhoff getr. met Aaltje Harms uit Wedde.
- 04-12-1816 Roelf Hindriks Mulder te Blijham leent 1050 gl. van Jacob Alberts Mulder te Vriescheloo. Rente 4 %. Ais onderpand stelt hij de behuizing no. 58 te Blijham.
- 25-06-1821 Albert Hansens Kremer, landbouwer, getr. met Antje Hindriks Heit te Vriescheloo leent 1400 gl. van Jacob Alberts Mulder, landbouwer te Bellingwolde. Rente 4 %.
- 12-05-1824 Hilvert Johannes Boelmans, landbouwer te Vriescheloo, leent 300 gl. van Jacob Alberts Mulder, landbouwer te Bellingwolde. Rente 4 %. Als borg stelt hij 1/4 aandeel in boereplaats no. 25 te Vriescheloo, een heerd land, 25 bunder, en nog een kamp land van 4 bunder, alles te Vriescheloo.

Albert Jacobs

Albert Jacobs geb.ca. 1731 ov1.17-6-1803/7-6-1818 z.v. Jacob Jans en Engel Alberts	10-4-1761 hc te Vriescheloo	Trijntje Roeifs (Stubbe) ged. 02-02-1738 ovl. 17-6-1803/7-6-1818 d.v. Roelf Stubbe en Idé Hindriks
--	-----------------------------------	--

Kinderen :

Jacob Alberts,	ged. 13-6-1761, geb. 12-6-1761 → 1e opvolger.
Roelef,	ged. 6-6-1765, geb. 2-6-1765, overleden voor 7-6-1818.
Engeltien Alberts,	ged. 1-12-1771, geb. 26-11-1771, getr. d.d. 11-9-1791 te Wedde met Geert Huizing uit Wedde. → 2e opvolger.

10-04-1761 Huwelijkscontract te Vriescheloo tussen Albert Jacobs en Trijntie Roelfs. Hij krijgt 1000 gulden mee van zijn moeder, ze moeten daarvoor moeder Engel Alberts onderhouden.

Dedingsluiden van de bruidegom :

Engel Alberts-moeder, Geert Roelfs-zwager, Jurien Leners, Jan Hinderiks, Geertien Jacobs-zuster, Geesien Jacobs-zuster, Janna Jacobs-zuster, Trijntie Jans-moei.

Dedingsluiden van de bruid :

Klaas Jans-stiefvader (molenaar), Yde Hendriks-moeder, Hindrik Elses-oom, Luppe Menses-oom, Ede Juriens-voormond, Evert Klein-2e voormond (onderwijzer te Wedde, niet gekomen), Gijszel Roelfs-zuster, Hindrik Philippus-zwager, Vrouwe Hindriks-moei,

- Wubbe Nannes-neef.
 Getuigen : Harbert Engelkes, Harm Harms en Engel Engelkes.
- 19-09-1774 Ida Hindriks, laatste weduwe van Klaas Jans te Vriescheloo, maakt haar testament. Trijntje Roelfs getr. met Albert Jacobs krijgt de molen en de bakkerij enz., waarde 4000 gld. De andere 3 kinderen en het kindskind, zoontje van wijlen haar zoon Hindrik Roelfs 1000 gld. .
- 25-10-1777 Den 25 Octobr. an Albert Jacobs uitgeven voor Een Halve Tonne Kalk 8 st. .
- 15-05-1786 Jannes Hindriks getr. met Sieke Hindriks te Blijham lenen 700 car. gl. van Albert Jacobs getr. met Trijntje Roelfs te Vriescheloo. Rente 3 %.
- 01-05-1790 Engel Harms Beishuizen, getr. met Trijntje Harms te Vriescheloo, lenen 1000 car. gl. a 3 % rente van Albert Jacobs getr. met Trijntje Roelfs te Vriescheloo.
- 17-06-1803 Jan Harms getr. met Abeltje Christiaans te Vriescheloo, lenen 1050 car. gl. van Albert Jacobs Mulder getr. met Trijntje Roelfs te Vriescheloo. Rente **3.5** %.

Klaas Jans

Claes Jans Mulder	28-2-1745	Ide Hindricks
geb.ca. 1710	te	zie hieronder
ovl.6-9-1773/6-6-1774	Vriescheloo	
z.v. Jan ??		
en ??		

kinderen :
 Geen kinderen gevonden.

- 28-02-1743 Ide Hindricks, de weduwe van Roelf Jans Mulder en haar zoon Jan Roelfs te Vriescheloo, verkopen de windmolen en een stuk meedland te Vriescheloo, en een tuin, genaamt de nieuwe tuine. Koper voor 2000 car. gl. is Claes Jans, thans knecht bij de weduwe. Grenzend ten noorden aan de weduwe van Roelf Jans Mulder, ten oosten en ten zuiden aan de Heereweg en ten westen aan de weduwe van Geert Eedes.
- 28-02-1745 Huwelijk te Vriescheloo, tussen Claes Jans Mulder en Yde Hendriks. Geen huwelijkscontract, geen dedingsluiden, geen getuigen, alleen maar een notitie in het huwelijksregister.
- 25-01-1754 De mulder te Vrieschelo heeft de huire op den **25-1-1754** verschenen, betaalt fl. 4-0-0. (voor het windrecht)'.
 14-02-1757 Wubbe Sijmens te Vlachtwedde verkoopt 5 deimt land, genaamd de Uileholt. Koper voor 1006 car. gl. is Claas Jans Mulder te Vriescheloo. Grenzend ten noorden aan Wubbe Sijmens, ten

- oosten aan het broek, ten zuiden aan: de erfgenamen van Berent Boelmans-en ten westen aan het zijldiep en Jantje Goring.
- 02-12-1760 Wubbo Hindriks Sijmste Vlachtwedde verkoopt .7 deimt land te Vriescheloo, het grote, Uleholt genaamd. Koper voor 1300 car. gl is Klaas Jans Mulder te Vriescheloo. -Grenzend ten noorden aan Geen -Elzen... Sanders, *ten oosten .aan :het Broek, ten zuiden aan* Klaas Jans Mulder en ten westen aan de weduwe van_Harm :Goring.
- 15-01-1772 Jan Harms getr. met Leene Lucas te Wedde leners 40Wcar. gl. van Klaas Jan Mulder te. Vriesoheloo..- Rente **3;5%**
- 08-04-1774. Klaas Jar Mulder t Vriescheloo maakt zijn testament : de erfgenamen zijn:
 zijn halfbroer ;Jan Storre uit Stenneveld r
 zijn halfzuster :Grietje :Storre bij -Assendorp
 zijn halfbroer Berend Storre bij Stennevefd,
zijre halfzuster Leene : Storre getr met Harm Prins te Stenneveld.
 De armen te Vriesc eloo krijgen 100g;. en de rooms.-katholieke armen te Kleine Meer 400 gl. .
- 06-06-1774 Ida Hindriks, laatste weduwe van Klaas Jans, mulder te Vriescheloo en Johan Storre te Waanderveld carspel Steinbild scheiden de erfenis :
 - -Ida krijgt huis ecotuin door haar bewoond, bakkerij enide molen bij haar huis, de schuur en 8 akkers bouwland achter het huis `en 7 akkers voor het huis, over de weg, zoals van majoor Engeikes is aangehandeld.
 -Johan Storre krijgt het Uleholt (2 kampen, 13 deimt) en de rentebrieven.

Roelf Jans Stubbe

Roelf. (Jans) .,Stubbe	hurrt	ide Hindricks
geb.ca. 1686	13-11-1716	geb.ca1691
ovl.9-1-7742128-2-1743	<i>ho Blijham</i>	ovl. <i>na 06-06-11774</i>
z.v.. Jan Stubbe		d.v. Hindrik ??
en Barberi ?? ..		en Jantien ??

Kinderen :

Jan Roelfs, ged. 7-11-1717 te: Wedde
 Hindrik Roelfs, geboren te Wedde
 Jantien, ged. 27-4-1732 Vrloo
 Barber, ged. 18`-3-1735 Vrloo
 Trijntje Roelfs, ged. 2-2-1738.
 Berent Roelfs, ged. 2-2-1738.

13-11-1716 *Huwelijkscontract te Blijham tussen Roelf Jans !Stubbe'en Ide Hindricks.*
 Dedingsluiden van de bruidegom:
 Jan Berents Stubbe-vader.

Dedingsluiden van de bruid:
Hindrick Wubbes-vader, Gijsel Jans-moeder, Uke(Ubo) Jans-oom,
Luiken Jurriens-neef.

Getuigen: Lucas Haselhof, Nicolai Schmaal pastor tot Wedde.

- 15-11-1716 Afkondiging van het huwelijk te Blijham tussen Roelf Jans Stubbe van Wedda en Ide Hindricks.
- 18-10-1724 Verkopen Jans Mulders en Ida Hindricks, wonend te Vriescheloo, een huis en tuin op eigen grond te Wedde. Het huis wordt door Berent Kunens als meijer bewoont. Koopsom 1195 gld. Tot de koop behoort ook een legerstede op het Wedder Kerkhoff, gelegen an het einde van de toorn, zig uytstreckende naar het pad. En nog 8 akkers bouwland op de kleine es, enz..Kopers zijn Klaas Boelken en Swaantien Folkerts.
- 19-06-1725 Roelf Jans Stubbe getr. met Ide Hindricks te Vriescheloo lenen 500 car. gi. van Albert Harberts getr. met Aijcke Berents te Vriescheloo. Rente 5 %.
- 10-08-1726 Roelf Jan Stubbe getr. met Ide Hindricks op de molen te Vriescheloo lenen 300 car. gl. van Albert Harbers getr. met Aijcke Berents te Vriescheloo. Rente 5 %.
- 09-01-1731 Albert Harberts klaagt tegen Roelef Jans Stubbe te Vriescheloo. Opzegging kapitaal.
- 30-05-1731 Harm Jans mulder te Vlachtwedde verpacht op **15-2-1724** ais vergeten toevoeging : de halve legerstede. Kopers zijn Roelf Jans Stubbe getr. met Ide Hindricks op de molen te Vriescheloo. De andere helft gaat naar de kinderen van Harm Alberts.
- 20-02-1732 Roelf Jans Mulder getr. met Ide Hindricks te Vriescheloo verkopen 2 akkers (1 mud zaadinval) bouwland te Vriescheloo. Kopers zijn voor 115 car. gl. Harmen Harmens Leepe getr. met Anneke Jans te Vriescheloo. Grenzend ten noorden aan Berent Luikens, ten oosten aan een zijde aan Roelf Jans Mulder, ten westen aan de andere zijde van de Heereweg.
- 16-01-1739 Jan Hindriks van Vriescheloo heeft een brief aan het gericht geschreven, waarin staat dat Roelef Jans Mulder uit een kregel hem swijnen heeft geschuttet en alhier in de voogts huis gebracht. Ze zouden schade aan zijn land toegebracht hebben. Jacob Hesse is borg. Goede mannen zullen de schade taxeren en Jan Hindriks krijgt zijn swijnen terug.
- 29-01-1739 Roelef Jans Mulder klaagt tegen Jan Hindriks tot Loo. Eerrovende woorden, dat onder het roggemeel, dat hij van de molen had gehaald, weijten semel waer geweest.
- 04-09-1739 Roelef Jans Mulder klaagt tegen Jan Hindricks en zijn huisvrouw Griete Geerts tot Vriescheloo. De zaak wordt bijgelegd. Jan Hindriks betaalt 3/4 deel en Roelef Jans Mulder 1/4 deel van de kosten.
- 09-01-1742 Naantje, de weduwe van Hindrick Engelckes procedeeert tegen Roelf Jans Mulder tot Vriescheloo. Opsegging capitael en interesen ingevolge obligatie.
- 28-02-1743 Ide Hindricks, de weduwe van Roelf Jans Mulder en haar zoon Jan

Roelfs te Vriescheloo, verkopen de windmolen en een stuk meedland te Vriescheloo, en een tuin, genaamt de nieuwe tuine. Koper voor 2000 Car. gl. is Claes Jans, thans knecht bij de weduwe. Grenzend ten noorden aan de weduwe van Roelf Jans Mulder, ten oosten en ten zuiden aan de Heereweg en ten westen aan de weduwe van Geert Eedes.

- 29-09-1744 Den 29 Septemb. doe van Ijdde Hindricks weduwe van Mester Roelf Mulder voor 9 korf (ijmen) de somma 18 st.².
- 20-01-1745 Het E.E. Gerichte procedeert tegen Ede Jurriens tot Hoorn, Harm Elses tot Blijham en Evert Klein, schoelmester tot Vriescheloo. Zij moeten respectivelijk antwoorden als principaale voormond over de naegelaeten kinderen van wijlen Roelef Jans Mulder te Vriescheloo, weduwe Ida Hindricks wil hertrouwen.
- 03-03-1745 Ede Jurriens en cons. in qlte procederen als voorstanderen contra Ide Hindricks, de weduwe van Roelef Jans Mulder tot Loo. Hoe desselfs Moeder is komen te trouwen an eenen Klaas Jans, nu stiefvaeder, af te koopen vann haer vaders goedern of naelaetenschap.

Harmen Jans

Harmen Jans geb.ca. 1686 ovi. z.v. Jan ?? en ??	huwt ca. 1716	Wendel Harms Huistingh geb.ca. 1691 Weende ovl. voor 23-11-1730 d.v. Harm Edes Huistingh en Wendelke Roelfs Binders
---	------------------	---

Kinderen :

ca. 1720	Jan Harms Mulder, trouwt te Viagtwedde d.d. 22-11-1749 met Tjaduwe Roelfs Oostervelt en wordt molenaar te Viagtwedde.
ca. 1722	Sieke
ca. 1724	Wendel
20-01-1726	Albertien (geb. te Vlagtwedde)
12-09-1729	Harm (geb. te Vlagtwedde)

Vermoedelijk hebben Harmen Jans en Wende/ Harms Huistingh de molen kort voor 16-09-1716 gekocht van Berent Berents Mulder.

16-09-1716 Harmen Jans Mulder klaagt tegen Cristiaen Ottes. Grietje, de huisvrouw van Cristiaen Ottes tot Loo. Tot confirmatie van zijn uitgebrachte mandaet ten einde ged. genoegte rechtens sal moeten justificeren soodaene injurien als sij den 8 Junij 1716 in de pastorije behuisinge tot Vriesscheloo op den Impetr. heeft geëmoveert, den selven scheldende of zeggende, sulde ick voor den tovenaer swijgen enz..

² Boek kerkvoogdij Vriescheloo, inkomsten en uitgaven.

- 19-05-1718 Geert Tiabbes getr. met Antje Geerts te Vriescheloo verkopen een kleine deimt veen in de heert van de erfgenamen van Jan Roelofs te Vriescheloo. Rondom is alles afgegraven. Ais dit stuk afgegraven is, wordt de grond weer eigendom van de verkopers. Koper voor 64 car. gl. 10 st. is Harmen Jans Mulder te Vriescheloo.
- 15-02-1724 Harm Jans getr. met Wendel Harms Huistingh nu te Vriescheloo, verpachten voor 9 jaar hun molen te Vriescheloo, met het huis bij de molen en het hof bij het huis en de bouwte aan het hof, groot 8 akkers, circa 4 mudde zaadinal. Het groenland voor de molen en het huis. Een stuk veen, circa 1 deimt in de heert van Jan Roelfs kinderen, en wel aan de noord zijde van de Heereweg. Alleen het recht van turf graven, de grond blijft aan Jan Roelfs kinderen, met vrije overvaart. Vrij van schatting, wel 4 car. gl. windgeld jaarlijks en het personeelsgeld. En nog 3 deimt land in Blijham. Grenzend ten oosten aan Berend Luikens en de Heereweg en ten westen aan de weduwe van Geert Edes. Kopers voor 3060 car. gl. zijn Roelf Jans Stubbe getr. met ide Hindricks te Wedde.
- 09-01-1731 Harm Jans Mulder klaagt tegen Roelef Jans Stubbe te Vriescheloo. Opzegging restant koopschat.

Berent Berents Mulder

Berent Berents Mulder

geb. ca.

cv/.

z v. Berent ??

en ??

Vermoede/jk heeft hij de molen na 1684 van Bruine Bruins Mulder of diens erfgenamen gekocht.

04-03-1716 Jan Haselhof klaagt tegen Berent Berents Mulder tot Loo. Om betaling van het plichtige.

20-05-1716 Jan Haselhof klaagt tegen Berent Berents Muller tot Loo. Executie voor een summa van vijf en twintig Car. gld. enz. .

Bruin Bruins Mulder

Bruin Bruins Mulder

geb.ca. 1625

ovi. na 12-06-1684

z.v. Bruin ??

en ??

Kinderen : ?

Hij (Bruin Bruins) moet na de dood van Simon Alberts in 1656/1657 de molen van diens weduwe hebben gekocht.

- 05-03-1658 Joannes Voornholt en Bruin Mulder questieus over een koeweide, so Joannes Voornholt sustineerde hem te competeren, waartegens Bruin in compensatie eenige broden, melk, meel en anders inbrengende. Is partijen ordonneert op vrijdag over 8 dagen in gerichte te compareren tot ten huize van de borggraff, zullende haare geblijcken mede brengen.
- 30-03-1658 Bruun Mulder appellant ende Jannes Vorenholt appel laet van des E. Drost Verrucius sententie³.
- 14-12-1664 Bruin Bruins Muller procedeert tegen Nanno Nannes. "Gedaagde Nanno Nannes door verbaell plichtige 4 gulden in geld ende een mudde rogge inwendich 6 weecken an Bruine Bruins Muller impt te betalen annemende".
- 1671 Reent Sijbels betaalt aan Brijn Brijns mulder 33 gl. 6 st. namens de kerk⁴.
- 01-05-1673 Op de req.ste van Bruin Bruins muller tot Vrieschelo om remis van breucke.
De Heeren Borgemesteren ende Raadt remitteren de remonstre- de stadtsbreucke, zullende de hr. Drost in cas. dese breucke in reeckeninge bevoorens gebracht, in volgende reekeninge voor uitgave valideren⁵.
- 12-06-1684 Bruine Bruins muller betaalt 1 car. gld. voor reparatie van de kerk^{ti}.

Simon Alberts

Simon Alberts
geb.ca. 1605
ovl. **2-4-1656/15-4-1657**
z.v. Albert ??
en ??

huwt
ca. 1635

Grete (Griete) Berents

Kinderen :
Jan
Doe
Geert Harmens

In 1647 wordt voor het eerst de naam van Simon Alberts opgeschreven als huurder van de wind voor de molen, hij zal dus in 1646 of 1647 de molen hebben gekocht van Harmen Jans Vorenholt.

1647 Harmen Jans Voorenholt, nu Simon Albers Mulder in Frescheloo,

³
RAG, HJK 1231.

⁴Boek kerkvoogdij Vriescheloo, inkomsten en uitgaven.

⁵GAG, Requestboek nr. 1.

⁶Boek kerkvoogdij Vriescheloo, inkomsten en uitgaven.

heft die huur op den 25 Jannary in anno 1647 verschenen betaelt

mit ver Caroli gulden 4-0-0⁷

02-04-1656 Simon Alberts, getr. met Grete Berents, onder de clockenslach van Vriescheloo, leent 50 car. gl. van Christianus Wachelo, getr. met Gretien Alberts.

15-04-1657 Griete Berents, weduwe van Simon Alberts te Vriescheloo, leent 100 car. gl. van Jan Haijes, Jannes Arents en Jonker Sebo Huninga als voormundt en voogden over de kinderen van pastor Wesselus Dorgeloo.

07-09-1659 Weduwe wijlen Simon Alberts, tegen Hilwert Roskes ende dessen huisvrouw Talle om te verciaeren watt penningen sij van haer kinderen Jan, Doe ende Geert Harmens sijn onderhebbende. Soo verciaert Hilwert Roskes oldt 52 jaeren (bij maniere van attestatie) van Jan ontfangen te hebben 50 dal!. waer aen jeder een 1/3 part competeert, dan Jan en Geert 10 dal!. voer een koebeest en sijn derde partie betaelt so Jan secht, de overige penningen van pastor Wachloo bij hem gearresteert. Dan Talle verciaert niets van den kinderen goedt onder te hebben".

Harmen Jans Vorenholt

Harmen Jans Vorenholt huwt ??
geb.ca. 1600
ovl. na 2-11-1656
z.v. Jan Vorenholt
en ??

Kinderen:

14-01-1631 Op de Requeste van Harmen Jansen te Vresscheloo om een moeten te mogen sette tusschen Wedde end Vriesscheloo. d'H.H: Borgemeesteren ende raedt consenteren in dit versoek van settinge enes moelens op de gemelte plaetse, de raetsheer Petrie ende heer Drost Rengers neffens den Rentemester Mepsche committeerde omme met den suppliant te accorderen wegen de jaerlixte recognite voor dese stat op approbatie..... voorstel van den here drost Rengers, zijn die raetsheer Petri, gemelte drost Rengers ende Rentemr. Mepsche autoriseert omme te accorderen met Hindrick Kenneken ende den koper van zijn moeten wegen den overdracht, watt de stat dien aengaende zal hebben te genieten op rapport ende approbatie⁸.

00-00-1632 d'moele so Berent Veenhuis anno 1618 in Vrescheloo gesettet hat hefft, is van den selve omtrent den 1 martis 1627 an Hindrick Hindrix Kenniken verkofft, ende offgebroocken synde, in Bellinge-

⁷
GAG, Jaarboeken van de drost, RnR 372, 1647.

⁸GAG, Resolutieboeken, microfilm 28, blz. 30 en 31.

walde versettet, blykende by des Ehr: Hemmo Stala Richter to Westerwolde attestatie van den 16 may 1628 so wed..
Lit: C: by d'Rekeninge van anno 1628 gevoet is, in plaatse van welcke moele den 15 January 1631 by myn heren borgemesteren unde Raedt geconsenteert is an Harmen Jansen omme eene nye winde moele te setten, mits daer aff tot geschenck eens betalende achte car: gl. ende voorts jaerlix voor de huur des windes 4 gelycke gl. op den 15 January, blyckende by cop..liche Requeste ende daer op getekende acten van accort ende consent in voorschreven dato under Lit:C: hyr upsent??, also voer dit jaer hyr entfangen twaelff car: gl. . 12-0-0^e

Van 1632 tot en met 1646 word in de jaarboeken van de drost, elk jaar Harmen Jans Voorenholt genoemd als molenaar.

- 26-03-1629 In saken des Eerentv. Manhaften Hopman Cornelis Schaliy impt, versoeckende van Herman Johans Vorenhoidt gedagede, betalinge van vijftich Carolus guldens met een rosenobel voor sijn huisvrouwe, ter oorsaken van eene vercoft en geleverd peert, bij denselven ontvangen.
- 19-12-1632 In saken Herman Johans Vorenhoidt, impt, versoeckende, dat Engel Wolters Muller gedagede, muchte werden inhibeert, bij vijftien marcken, omme op sijne windemeulen tot Friescheloo te maelen, noch ooc dieselve hen verners te betreden. Ten regarde sie partijen nu bij desen desisteren van heur gemakede huiringe van den 13e Junij 1632. Daertegens de voors. gedagede gehoort versoeckende de meulen in te holden soo lange impt hem magh hebben betaelt sijne verdienede arbeides toen op dese questieuse meuten.
- 14-09-1633 In saken Herman Johans Voorenholt, impt, versoeckende, confirmatie van sijn arrest op Jurgen Hermans dienstknechts, gedagede, toen, onder Geertken Engelkes, van wegen geschiene scheldinge.
- 23-06-1637 Harmen Voorholt een mandaet van vijff marck van Alcke Hans ingehouden deswegen deselve verdragen is op twee Caroli guldens ende tijt stuver brab:
- 19-07-1646 Harmen van Buinen heeft Harmen Voornholt voor een guytt gescholden, deswegen is deselve veraccordeert op eenn Caroli gulden en tijt stuver brab:
- 11-05-1657 Harmen Vorenholt appellant ende Lambert Elses in Bellingwolde appellaet van een sententie de E.E. Drost Joannis Verucius gegeven¹⁰
- 09-03-1659 Harmen Hannes procedeert tegen Harmen Voornholt. "Om betaling van 35 gi. 10 st. cracht wijlen Hanno Geerts reckenboeck".

⁹GAG, Jaarboeken van de drost, RnR 372, 1632.

¹⁰RAG, HJK 1231.

26-11-1659 Gecompareert Roelf Roelfs getr. met Wendel Teijungh tot Wollinge huizen bekennen dat sij hadden gemachtiget Harmen Voortholt tot Vriescheloo ende haere soon Jan Roelfs tot Wollingehuisen, om voor haer ende uit haer naem te vorderen alsodaene erffenisse ende naelaetenschap als wijlen Derck, de soon van wijlen Willem Jansen Tijl! op sijn sterffdach enichsins heeft naegelaeten.

Berent (ten) Veenhuis

Berent (ten) Veenhuis ¹¹ geb. 1579/1580 ovl. na 6-11-1633 z.v. Johan ten Veenhuis, richter en N. Stalknecht??	huwt	Gartke Wilts geb. ca. 1585 ovl. na 6-11-1633 d.v. Aeiko Wilts en Hermeken Imels
---	------	---

Kinderen :
Else
Gartie, trouwt met de executeur Jacob Decker.

1618 Berent (ten) Veenhuis heeft de molen gebouwd. Jaarlijks moest door de molenaar 4 carolus gulden worden betaald, aan de eigenaar van de heerlijkheid Westerwolde, "voor de wind", dit is een huurvorm, die nog uit de vroege middel-eeuwen stamt.

01-03-1627 d'moele so Berent Veenhuis anno 1618 in Vrescheloo gesettet hat hefft, is van den selve omtrent den 1 martis 1627 an Hindrick Hindrix Kenniken verkofft, ende offgebroocken synde, in Bellinge wolde versettet¹².

RAG = Rijks Archief te Groningen
GAG = Gemeente Archief te Groningen

Algemeen: De bovenstaande gegevens, voor zover niet vermeld in de noten, zijn gevonden in het RAG en wel in:

RAVIo
RA VI e
RA VI w

Notarieel archief, standplaats nr. 48.

Griete uit **VRIESCHELOO**. (molen Drenth),

De voormalige molen op de molenplaats te Vriescheloo.

HET CANAAL

door J. Boerhave-Migchels

Tijdens het leegruimen van het huis van mijn moeder, Margrietha Migchels-Maarsingh vonden wij, haar kinderen, een perkament waarvan de inhoud hierna volgt. Ondergetekende, nakoomeling van de eigenErfden van Onstwedde, heeft het perkament ontcijfert en ontdekte tot haar verbazing dat, het kanaal waaraan ze woont, het geplande kanaal is waarover in het perkament geschreven wordt.

ALBERT HINDRIK VAN SWINDEREN, in opdracht weegens de

Ed. Mog. H. Heeren Borgemeesteren en Raad in Groningen, Drossaard der Heerlijkheid Wedde en Westerwold ingeland Bellingwolde, Blijham, Peekel A met

diens Onderhoorige Dorpen en Fortresses etc.: Betuigen met dezer Openen Verzeegelden Brieve, Dat Persoonlijk voor mij zijn gecompareerd den Ed: Hanne Bruiningh en Freerk Nannings voor hen Zelfs en Als gevolmagtigde Der verdere eigen Erfden des Karspels Onstwedde, hier ten gevolmagtigt ingevolge Procuratie van Den 29 December 1783, Zijnde dit Contract geratificeert bij voormelde eigen Erfden en zij tot diens Solemnisatie gequalificeert bij Karspel Reesolutie in Date den 28 Febr. 1784. Denwelke bekenden en verklaarden te hebben Verkogt en in Waaren Eigendom Open Over te dragen aan de Heeren T. Tiddens, Raad en Sijn dienst der Stad Groningen en A.S. Wereumeus Rentmeester dezer Stads Veenen, meeden compareerder en dezer koopten voordeelen van Den Stad Groningen. Accepteerende Zijnde daartoe gequalificeert bij breeden Raads Resolutie in dato den 21 Febr. 1784 allen Welken blijken bij mij Drost gezien en Gelezen.

Een Hondert en vier Roeden veen Land beginnenden van den Scheidingen Dien Tusschen het Karspel Onstwedde en het Landschap Drenthe zal worden gemaakt, tot na Onstwedde toe, en in den lengte beginnende van Veenhuizen af tot zoo verre het Karspel Onstwedde zig uitstrekt, zullende de Breeten na het bepaalen Der Limite worden Opgemeeten en zulks op volgende conditien.

1 mo. Dat het Groenland en Heijde Veld ten Noorden het Mussel Diep liggenden ter Lengten van plus minus 250 Roeden niet meeden word verkogt maar aan Verkopers Verblijft.

2do. Dat den Stad het kanaal tot daaraan toe hebbende opgelegd het zelve als dan Schuins zal opleggen tot aan of digt bij het einde van de Swette met dien van vallen aldaar bekend.

3tio. Dat indien in dien Schuinsen Streek het Canaal zou moeten worden gegraven Door Heij of Weideland, zal den Stad daarin geen meer eigendom mogen praten dezer als nodig heeft tot het Canaal, De Weg en een pad aan den anderen zijden van het Canaal.

4to. Indien dezer Schuinsen Doorgraaving al te kostbaar of te bezwaarlijk mogt worden bevonden zal den Stad het Canaal regt uit moogen graaven Door den 250 Roeden. Art. 1 vermeit mits nopens het heij en Weijdeland zig reeguleerende na art. 3.

5to. Het Carspel behoud het volle gebruik van het verkogteden tot zoolang zulks zonder nadeel der graaving van de Stad kan geschieden.

6to. Het Canaal in het verkogteden gedeeltelijk zijnde opgelegd, zal een bekwaame Doorsnijding tot aan het einden van het verkogtede worden gegraven en verder opgelegd zijnde een tweede beide voorzien met een Brug of Klap tot last en onderhoud van den Stad.

7mo. Als meeden eenen Bat of Brug over het Canaal bekwaam om het vee daar over te drijven.

8vo. Indien ter eeniger Tijd een Tolhek op het verkogten mogt worden gezet, zal het gehelen Carspel ten allen tijden vrij zijn van den Tol.

9mo. Het Carspel zal door het nieuw te Graavene Canaal tot aan den Stad en vice versa vrij mogen vervoeren Alle Hunnen producten zonder eenig meerder bezwaar van Brug, Klap of verlaatsgeld, dan die iedereen betaald.

10mo. Edog zullen voor ieder Dagwerk Turf uit hunnen veenen gegraven voor passage geld aan den Stad moeten betaalen. Eén Caroli Gulden Boven den

gewoonen Klap, Brug en Verlaatsgelden, waarvan den Opmeeting en betaaling zal worden gereguleerd als met dien van Drenthe.

11 no De Stad het Canaal door den Mussel leggende zal door een Grondpomp of anders moeten bezorgen dat dat Water zijn teegenwoordige loop houde.

12to. De stad zal de Scheiding en Limite met die van Drenthe moeten uitvondigen op Haare kosten zonder Daggelt aan de Volmagten te betaalen.

13to. Bovenstaande is verkogt voor Een Summen van Zes Duizent Agt Hondert Carolij Guldens en voor ieder Arven 1 Ducaton dus 33 Ducatons zijnde te zaamen voor een Somma van 6903 Guldens 19 Stuis. Schrijven - Zes Duizent Neegen Hondert en drie Car. guldens. neegentien Stuivers. Van welke Penningen verkoopenen voor Hun Zelfs en in hun qualiteit bekennen Ontvangen te hebben Een Summa van Zes Duizent vier Hondert vijf en Tachgentig guldens, elf Stuis.

14to. Dan alzo de Predicant te Onstwedde weegens zijn Tractement in het verkogteden Deel heeft voor 2 Arven of **2/33** Deelen en het CoopSchat daarvoor aan zijn Eerw:niet word betaald, beloond Den Kooperen dat aan zijn Eerw: en zijn Successooren in officisten allen tijden voor het gemis van het Koopschat zal worden betaald Twintig guldens, waarvan het Eerste Jaar zal koomen te verschijnen den 24 Augustus 1785 en hem dus hier meede met hetgeen hij nu heeft en bij Requestte van den 13u 9ber meer heeft verzogt in Alles 's Jaarlijks door de Rentmeester der Kloostergoederen als tractement worden betaald 90 Car. Guldens en bovendien het agterstallige worden betaald. Compareerende ten dien einden meeden de Eerw: Heer I.A.Z. Meiling, Predikant te Onstwedde verklaarende daarmeeeden vreedigten zijn en zulks te Accepteeren.

15to. Zullen Alle Kosten hierover vallende door den Koperen worden betaald. Verklarende de Verkooperen als meeden Dooms.Meiling Den Heeren Koperen in hun qualiteit ten vollen te_ quiteren en te stellen in het gerusten bezit van het verkogteden om daar meeden te doen als na regten verbindende voor den vrijen leverantie, wagting en waring van het verkogteden alle Hunnen en Hunner Carspellieden goederen met Submissie aan alle Hooge en Laage Regten en Gerigten ter eerste instantie onder Renuntiatie van allen hierteegens strijdende exceptien. In Oirkonde der Waarheid en Vestenissen heb ik Drossaard opgemeld deezen met mijns naams Subscriptie en Aanhangende Zeegel Gecorroboereert. Aldus beleeden te Wedde in Den Jaare 1700 vier en tachgentig Den Zestienden Julius: Den 16n.Julij 1784.

Was Geteekent: A.H. van Swinderen

Drost

Deeze Brief op verzoek van De eigenErfden des Karspels Onstwedde op dit parkement geschreven ten Dienste Hunner Nakoomelingen. Door mij Ondergeschreeven

H.G. Knoop

Schoolmeester Den 2 Augustus 1794.

* De genoemde 90 Car. guldens, waarop de predikant van Onstwedde jaarlijks recht heeft volgens bovengenoemd document, werden tot voor enkele jaren terug nog jaarlijks uitbetaald aan de kerkvoogdij van de N.H.kerk te Onstwedde.

LANDMETERSRAPPORT voor HARM SCHUIRING

G.Luth, Heiloo

Onderstaand landmetersrapport noemt namen van akkers, die vandaag de dag niet allemaal meer bekend zijn. Reden om verder studie te maken van de veldnamen!

Harm Schuring, geb. 1683- ovl.tussen 1755 en 1761,landbouwer te Laude. Geh. ca 1713 met Geertruid Ernestus ter Haar. Hun oudste dochter Swaentien trouwde op 3 mei 1737 met Berent Bruins Trenningh. Kort daarna heeft Harm Schuring zijn bouwland laten opmeten.

- Origineel in bezit van Aike Schuring, Azn.

Den 10 Augustus Anno 1737 Gemeeten ten versoeke van HARMEN SCHUIJRINGE op de Laude zijn bouwlandt op de essche van Laude.

	morgen	roeden	voet
Een acker op de Horst, groot zijnde 1 mudde, 50 roeden 3 voet		200	3
Nog een acker op de Horst groot zijnde 3 mudde min 9 roeden [8 voet] ¹³⁾		441	8
Een acker op de Nes groot		059	4
Nog een acker op de Veenkamp		126	0
Een acker op de Veenkamp		076	8
Een acker op de Wiskkamp		097	2
Een acker op de Mitkamp		056	2
Nog een acker op de Mitkamp		087	4
Nog een acker op de Mitkamp		136	4
Nog een acker op de Mitkamp		136	6
Een acker opt Nijlant		182	1
Een acker op de Oosterkamp		160	0
Nog een acker op de Oosterkamp		112	0
Een acker op de Tange		085	0
Nog een acker op de Tange		253	2
Nog een acker op de Tange		336	6
Een acker op de Veerkamp		045	0
Nog een acker op de Veerkamp		157	5
Nog een acker op de Veerkamp		147	5
Nog een acker op de Veerkamp		145	0

¹³⁾

8 voet ontbreekt hier in het origineel

Nog een acker op de Veerkamp	301	3
Nog een acker op de Veerkamp	042	0
De Grote Acker op de Veerkamp	752	0
Nog een Kromme acker	064	2
De Nye tuyn groot	182	2

<i>Totaal</i>	4377 067	
67 voet =	005	7

	4382 007	

is de bouwte int geheel groot 7 30 7
segge 7 morgen, 30 roeden, 7 voet

(Hieruit volgt dat 4352 roeden = 7 morgen. Dan is 626 roeden = 1 morgen)

ROELOF REIJNDERS DE JONGE als daer toe aangestelde landmeter 1737

Dit lant is gemeten met Groninger maet de roede van viertijn voet.

Tijdschriften en Jaarboeken.

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevrouw Hiskes-Knigge, te Wildervank.
In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

Gens Nostra, maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging,
Jaargang 51 nr 3 maart 1996

P. J.C. Elema	Genealogie Israel(s).
Jos Kaldenbach	Huwelijksschotel Pranger-De Boer weer op zijn plaats.
C. de Graaf Jr.	Genealogie van het geslacht Ottens.

Gens Nostra, maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging
Jaargang 51, nr 415, april/mei 1996

Rob Dix	NGV in goud. 50 jaar NGV.
R.F. Vulsmas	Waar stond de NGV in genealogisch Nederland?
Dr. M.W. van Boven	De genealoog en de archivaris samen de toekomst in.
Ton Reniers	Praten over genealogie.
en Wout Spies	Interviews met twee bekende genealogen.

Interview met Mr. G.J.J. van Wimersma Greidanus (dd.17 januari 1996)	Een leven vol kwartieren.
Interview met Drs. L.F.W. Adriaenssen (dd.18 januari 1996)	Genealogie: een opstap naar veel meer.
C.F.Insinger-Scholten	Met naam en toenaam. Indices aanwezig in het Rijksarchief Overijssel.
J.A. de Boo	Moderne heraldiekbeoefening. Terugblik en vooruitzicht.

Gens Nostra, maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging Jaargang 51, nr 6, juni 1996.

B. van Dooren	De voorouders van Albertus Kamp. Een Twentse kwartierstaat (vervolg).
L.F.W. Adriaenssen	Philippus Suyskens roddelt een stamboom bijelkaar.
C. de Graaf Jr.	Genealogie van het geslacht Ottens van Anloo, ca.1500-ca.1811 (vervolg).
"Wegwijs"	Burgelijke Stand en Bevolkingsregister. Hoe openbaar en toegankelijk? Generale index huwelijken 1843-1862 in Zeeland.

Gens Nostra, maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging Jaargang 51, nr 7/8, juli/aug 1996

Cornelis R.H. Snijder	Het scherprechtersgeslacht Snijder/Schneider te Kampen (1687-1691).
Hans Ellenbroek	Pauselijke zouaven uit Deventer (1860-1870).
A. Hartmans	Het weeshuis als bron voor genealogisch onderzoek.
A.J. van Deijk	Enkele wenken voor genealogisch onderzoek in Noorwegen.
A.J. Stasse	Van der Voort (derde voortzetting).

Quellen und Forschungen zur ostfriesischen Familien- und Wappenkunde 45. Jahrgang, Heft 2, 1996

Joachim Dette	Ein Fi rstengrab auf dem Friedhof in Loga.
Friedrich Wehlau	Beschrijft de geschiedenis van Karl von Wedel, 1842-1920. Emden in Illinois USA In Illinois ligt een plaats Embden. De uit Oost-Friesland stammende fabrikant Teis Smid, die het ambacht had geleerd in Hamswehrum, en die in 1848 emigreerde, vond een ploeg uit die door glad te politoeren niet kleefde aan de zware leembodem. Die fabricceerde hij in Peoria en later in Pekin, Illinois. Hij heeft veel arbeiders geworven in zijn geboorteland. Een lijst van geëmigreerde Duitsers uit Emden USA wordt erbij gegeven.
Ruth Boyken	Wo sind sie geblieben? Ostfriesen in Amerika. Er volgt een lange lijst van emigranten.
Uwe H. Boelken	Kopfschatzungsregister 1719 Rhaude, Langholt, Burlage, Holte.
Haiko Swart	Zur Geschichte der Pockenimpfung in Ostfriesland.

Quellen und Forschungen zur ostfriesischen Familien- und Wappenkunde
45. Jahrgang, Heft 3, 1996

Michael Till Heinze	Ein Denkmal.
Else Kannegieter	Juden in Oldersum 1606-1880.
Gesine Balsters	Reinhard Rahusen, 1763-1785 Pastor der Menniniten in Leer.
Erhard Schulte	Kopff-Schatzung der Personen und Ljnderyen zu Bunde 1719.
Michael Till Heinzeso gut, wie ein Roman

Boekenpresentatie 5-10-1996 om 10.00 uur van de door Erhard Schulte bewerkte "Ortssippen"-boeken:

Die Familien der Kirchengemeinde Canhusen (1740-1900)
Die Familien der Kirchengemeind Loppersum (1730-1900)
Plaats: Gaststjtte "Dorfkrug" in Loppersum.

Emsljndische und Bentheimer Familienforschung,
Heft 32, Band 6, November 1995

Stammliste: Alexander Duling, Frenswegen bei Nordhorn, (kath)
Ahnenliste von Friedrich Geerds, Neuenhaus.

Emsljndische und Bentheimer Familienforschung,
Heft 34, Band 7, April 1996

B.J. Boerrichter	Genealogie Boerrichter - Laar.
Theodor Davina	Stammliste: Joannes Henricus Schagemann, Meppen (kath.).
Alfred Vielen, KSI	Liste von Auswanderern aus dem Emsland und der Grafschaft Bentheim in den Jahren 1847 bis 1867 nach Amerika.

"Haselhoff Bulletin"
7de jaargang, april 1996.

Jan Casparus Haselhoff (VI-8) en de vrijmetselarij.

Stad en Lande, Cultuur-historisch tijdschrift voor Groningen,
Jaargang 5, nr 1, 1 ste kwartaal 1996.

Jan Delvigne en Koos de Jong	Twee eeuwen sluizen van Schaphalsterzijl. Ze dreigen plaats te moeten maken voor een gemaal met schut- sluis.
Drs G.C. Huisman	Alba amicorum. Ruim 40 handgeschreven boekjes in de Universiteitsbibliotheek.
J. Kremer	Brandenburg. De Brandenburg en de Brandenburgerstraten in de stad Groningen
Dr. W.J. Formsma	De Waardsterpolder. Een polder in het mondingsgebied van Lauwers en Reitdiep.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

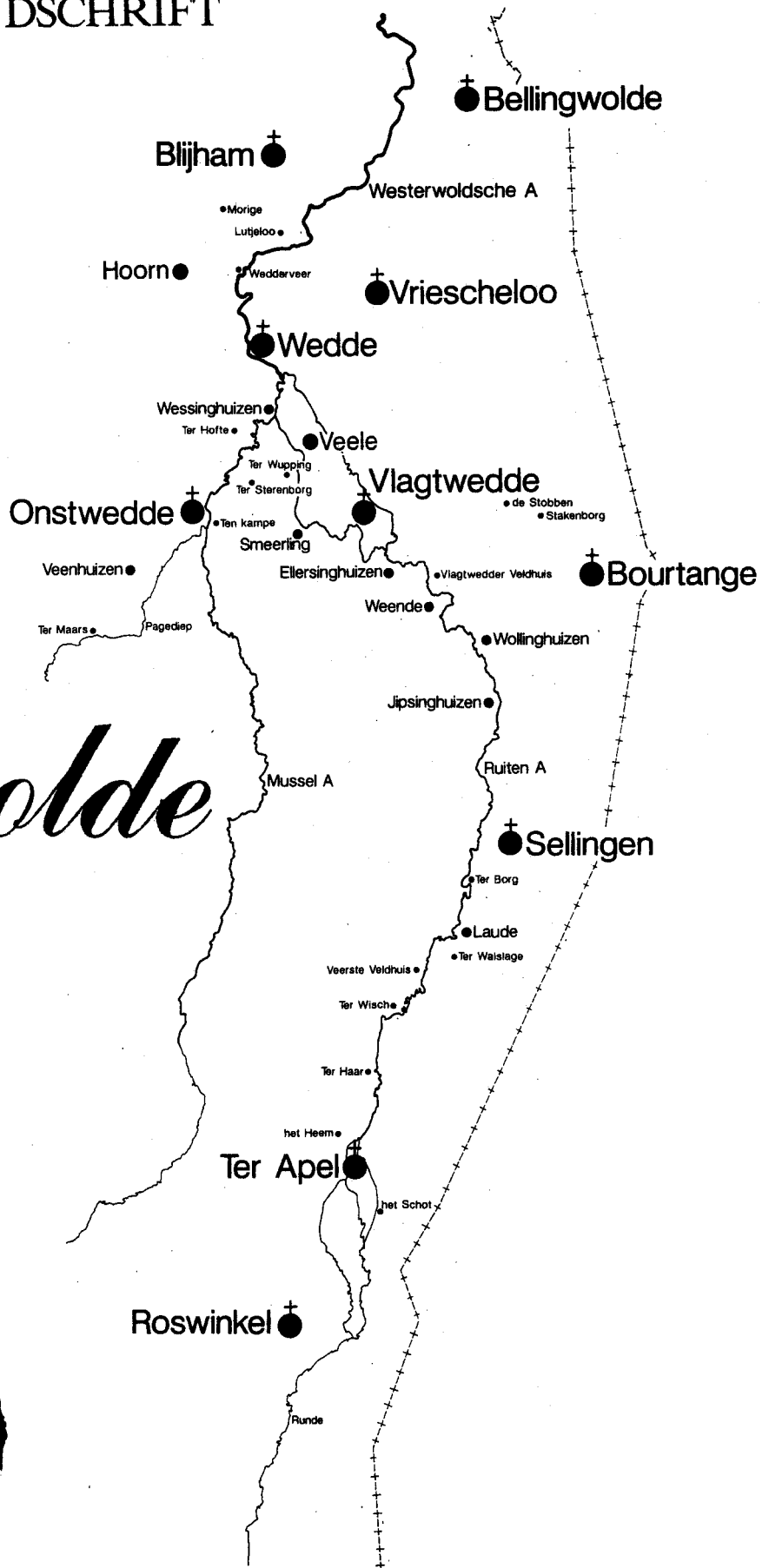
VOOR

GENEALOGIE

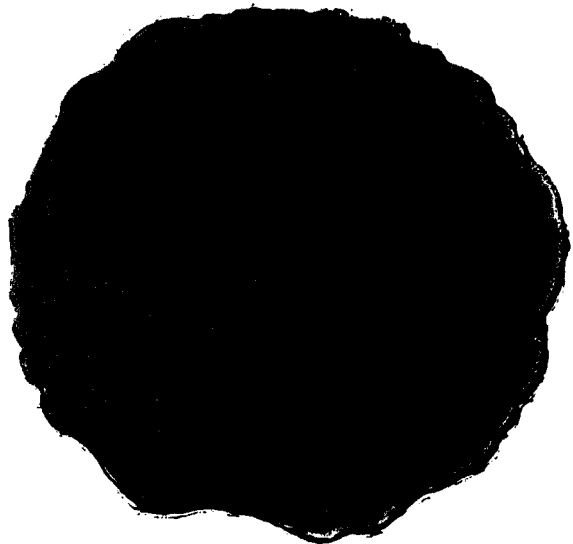
EN

HISTORIE

Westerwolde

Juurgang 17, nr. 4, december 1996

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VAN DE VERENIGING VOOR
GENEALOGIE EN HISTORIE

Westerwolde

JAARGANG 17 No. 4,

DECEMBER 1996

REDACTIE: S.H. ACHTEROP
J.S.A. HUIZING
REDACTIEADRES: JAN JOHAN KUIPER, eindredacteur
Dijksterweg 10,
9978 TB Hornhuizen,
tel. 0595-487001 / 487000, fax 487004.

SECRETARIAAT:

* lidmaatschap
* abonnementen
* administratie
* archief

Mevr. G.P.I.HISKES-KNIGGE,
M.Hardenbergstraat 3,
9648 LD Wildervank.
tel. 0598-613095.

PENNINGMEESTER:

G.KAMIES,
Postkade 51,
9503 AJ Stadskanaal.
tel. 0599-617272.
* postgironummer van de vereniging: 4222401.

BANK:

* RABO-bank Stadskanaal, rek.no. 3586.06.063 t.n.v.
Vereniging voor Genealogie en Historie Westerwolde;
* postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

* contributie f. 40,- per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken
op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden
per post);
* donateurschap f. 35,- per jaar (met tijdschrift, gezonden
per post), alleen voor verenigingen en stichtingen.

INHOUD:

J.S.A.Huizing,	De families Koets en Witkop te Vriescheloo,	pag. 87.
G.Luth,	In 1810 de eerste school te Nieuwe Stadskanaal,	pag. 97.
J.S.A.Huizing,	De bruggen waren weer eens stuk,	pag. 98.
J.Potze,	Klooster Ter Apel (van G.W.Spitzen),	pag. 99.
	Tijdschriften,	pag. 109.

Westerwolde op Internet

Westerwolde is ook op Internet te bereiken en wel op het adres van de heer J. Potze, bestuurslid van de vereniging.

Westerwolde is te bereiken onder: jpotze @ pi.net

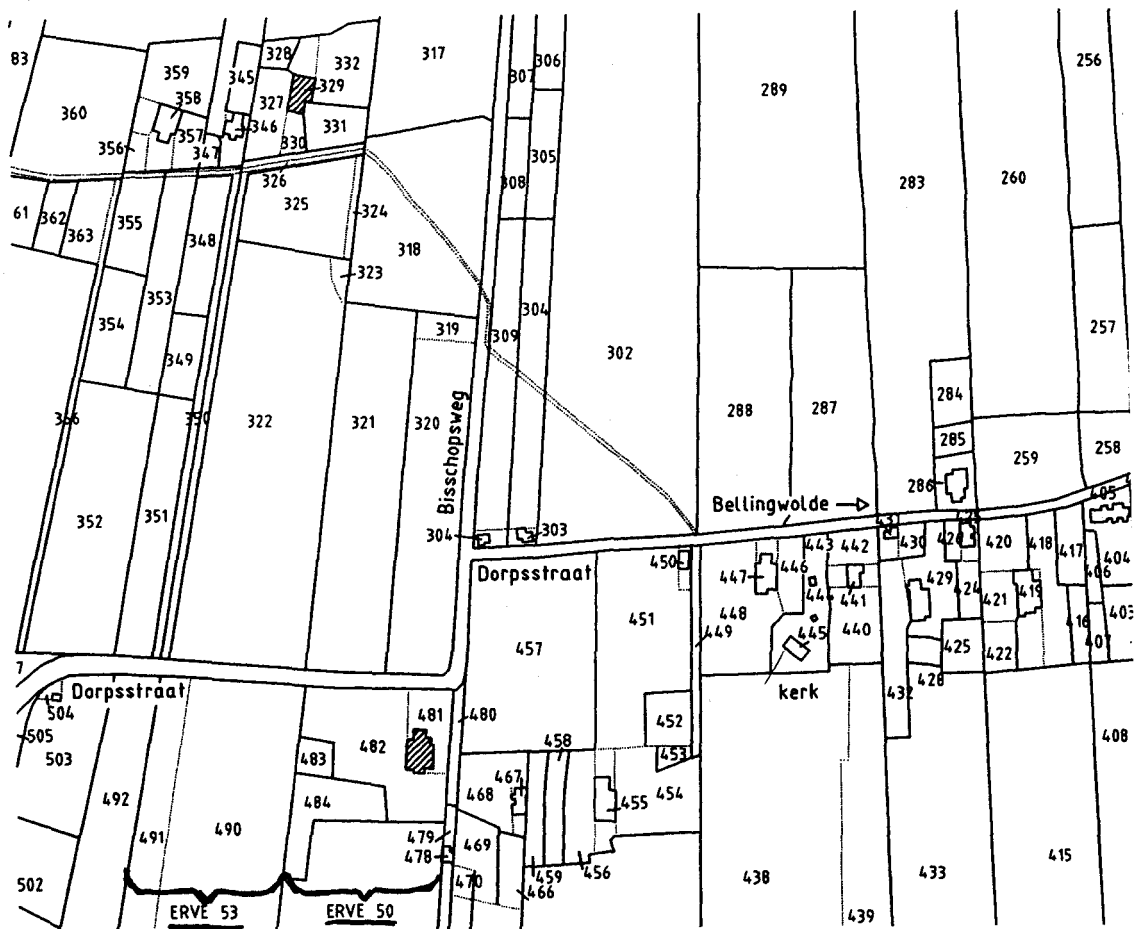
VAN DE REDACTIE:

Hebt U kopij voor het tijdschrift?, Aarzel niet en stuur het. De redactie heeft dringend kopij nodig.

De redactie zou graag het aantal redactieleden van Westerwolde uitbreiden. Voelt U er iets voor om redactielid te worden, dan graag aanmelden bij mevr. Hiskes of bij Jan Johan Kuiper, (de telefoonnummers staan op de vorige bladzijde).

De Families Koets en Witkop te Vriescheloo

J.S.A. Huizing

In dit stuk zullen we zien, hoe twee "zuidelijk-en midden-Westerwoldse families" in Vriescheloo terecht gekomen zijn en hoe ze uiteindelijk samen verder gaan.

Het verhaal speelt zich voor een aanzienlijk deel af op erve nr. 53 te

Vriescheloo, een erve dat mogelijk al voor 18-06-1631 in het bezit was van de familie Nanninges uit Onstwedde. Deze bleken zelfs 3 erven te bezitten in Vriescheloo!!

Aangezien de familie Nanninges woonde te Onstwedde en later te Smeerling, werd het bezit te Vriescheloo verhuurd. Men had op ieder van de erven een andere meijer zitten.

Op 15-11-1717 verkocht Boete Nanninges uit Onstwedde het erve nr. 13 aan Boelman Heijes uit Vriescheloo. Op deze boerderij zat toen als meijer Geert Lammers.

Het valt op, dat deze erven - voor zover thans bekend - aan inwoners van "midden- of zuid-Westerwolde" werden verhuurd en niet aan leden van in Vriescheloo wonende families.

Pachters op het erve nr. 53 van de familie Nanninges zijn o.a. geweest:

Harm Jans Witkop

geb.ca. 1650
ovl. 7-5-1718/10-1-1719
z.v. Jan Witkop?

N.

en N.N.

N.N.

geb.ca. 1655
ovi. ??
d.v. (Geert of Harm)

en N.N.

Kinderen :

Jan Harms Witkop

Geert Harms Witkop

Harm Harms Witkop

(niet bekend, of dit het 2e of 3e kind is)

(niet bekend, of dit het 3e of 2e kind is)

De periode dat Harm Jans Witkop dit erve nr. 53 van de familie Nanninges huurde, loopt waarschijnlijk van voor 1684 tot aan zijn overlijden in 1719.

12-06-1684 Harm Jans Witkop betaalt 10 st. voor reparatie van de kerk.
("Staatboek Vriescheloo")

22-01-1696 Engelke Hindrix procedeert tegen Willem Harmens, **Harm Witkop**, Willem Jans schoolmeester, Berent Sijmens en Roelof Mulder.
"Om betalinge van gedaagden anpart wegens gedane kosten ende versumenisse van de reijse naar den Haagh. Versoekende tijd tot beraet".

12-11-1696 Engelke Hindrix procedeert tegen Berent Sijmens, mr. Houwing, Albert Harmens, Hindrik Harmens, **Harmen Jans Wittkop**, Harmen Geerts, Wolbert Alberts. Na verhoor partijen tot naeste rechtdag (gewezen) om bij sententie gedetermineert te worden.

- 25-10-1717 Op een verdeling van de kerkbanken te Vriescheloo staat : Beerent Klenne en Hulsingh en **Harm Witkop** één mit malkanderen.
- 07-05-1718 Anno 1718. Den 7 maj van Harm Witkop ontfangen weegens Boele Nannings plaetse weegens de kercke 20 jaer schattinge, gevende tot elke jaer schattinge 1 gulden 14 stuiver 5 plack. Bedraegt sick de summa van 34 gulden 12 stuiver 4 plack, is 34-12-4.
- 10-01-1719 Boelman Halming procedeert tegen de weduwe van Harmen Wittkop tot Loo. Opsegging soodaene behuisinge en landerijen als gij van hem ter huire gebruickt.
- 16-08-1719 Boele Nannings in qlte procedeert tegen de weduwe van Harm Wittkop tot Loo. Tot betaling van soodaene landthuire als ghij an hem sijt verplicht.
- 16-08-1719 Boele Nannings in qlte procedeert tegen de weduwe van Harm Wittkop tot Loo. De Ged. sa] gehouden wesen om soodaene plaetse tot Vriesscheloo gelegen, bij u meijerwijse bewoont, te beslooten (sloten onderhouden).
- 1719 Anno 1719 is onse Meijer Gert (Lammers, hij kwam van het in 1717 aan Boelman Heijes verkochte erve nr. 13) op dat **Witcop** gekoomen en hebbe hem voorhuirt voor twe en viftig daller (gulden doorgestreept) en alle jaer anderhalf mudde Haever.

In 1725 verhuurt dan Boele Aickes Nanninges de plaats aan zijn broer Boelman Aickes Nanninges, getrouwd met Swaantje Geerts Maarsing. Deze verhuur duurt tot 1730.

In 1730 komt dan Jan Hindericks als meijer op het erve nr. 53.

- 1730 Anno 1730 hebbe ick Boele van onse meijer Jan Hinderiks ontfangen viertigh guld.
Noch Daer en Boven van onse meijer Jan Hindericks Een osse ontfangen voor vijftijn guld.
- 12-06-1737 Anno 1737 Den 12 Junius met mij heft Geert Gooi? na Loo Geweest tho timmeren **Van Witkops** Daar an verdient ses stuver Dijco 6 st.
(De eigenaren spraken toen dus nog steeds over "het Witkop").
- 09-06-1749 Anno 1749 Den 9 Juni van Jan Hinderks die huire ten vollen ontfangen met dree jaar schatting daar in begreepen so dat het betaalt is op maaj 1749.

Erve nummer 50 !!!!

Eigendom van **Enne Geerts Friese**. Deze woonde echter in Oost-Friesland en verhuurde dus dit erve. Hier zit dan o.a. Wessel Everts als meier. Hij betaalde

vanaf 1718 tot 1736 besetting voor dit erve.

Wessel Everts
geb.ca.
ovl. 30-1-1736/15-5-1740
z.v. Evert??
en N.N.

N.N.
geb.ca.
ovl.
d.v.
en

Kind:

Martien Wessels

27-09-1719 Anno 1719. Den 27 Septbr. van Wessel Everts ontfangen weegens de kercke, 4 jaer en een vierendeel schattinge, gevende tot elke jaer schattinge 3 gulden 3 stuiver, maekt in summa 13 gulden 7 stuiver 6 plaecken, is 13-7-6.

30-01-1736 Wessel Evers een jaer schat 3-3-0.

15-05-1740 Den 15 doe van Albert Everts ontfangen drie jaer schattingk, de somma 9-9-0.

Geert Harms Witkop
geb.ca. 1685
ov!. kort voor 23-4-1732
z.v. Harm Jans Witkop
en N.N.

ca. 1716

Martien Wessels
geb.ca. 1690
ovl. na 25-5-1754
d.v. Wessel Everts
en N.N.

Kind :

Trijntje Geerts Witkop, geb. ca. 1716.

Martien was voor Geert niet zo moeilijk te vinden, ze waren immers burenen!
Het lijkt erop, dat Geert bij haar op nr. 50 ingetrouwd is. Totdat zijn weduwe hertrouwt, komt zijn naam namelijk niet meer voor. Hij kan ook niet op nr. 53 hebben gezeten, aangezien daar na het overlijden van zijn vader in 1719, Geert Lammers meijer op dat erve is geworden en ook de latere meijers op dit erve zijn bekend (boven omschreven).

Martien hertrouwt op 02-05-1732 (h.c.) met Albert Everts, zoon van Evert Hindriks te ^glijham.

23-04-1732 Het Edel gericht procedeert tegen Berend Luickens tot Loo. Hij moet aanzweren als vreemde voogd over het dochtertje van Geert Harms Witkop bij Martjen Wessels. Jan Harms Witkop tot Loo moet aanzweren als principael voogt en Jan Gelmers tot Onstwedde tot sibbevoogt.

30-04-1732 Brief van de voorstanderen over het dochtertje van Geert Harms Witkop bij Martien Wessels. Hieruit blijkt dat Martien Wessels gaat hertrouwen met Albert Evers. Afkoop 95 car. gi. en een bedde met toebehoren.

02-05-1732 Huwelijkscontract te Vriescheloo tussen Albert Everts uit Blijham en Martien Wessels. Martien is weduwe van Geert Harms (Witkop). Zij gaan wonen op het land, door haar meijerwijze tot Vriescheloo bewoont.

Dedingsluiden van de bruidegom :

Evert Hindricks (vader), Hindrik Evers, Harmen Evers, Jan Evers, Griete Hendricks.

Dedingsluiden van de bruid :

Wessel Evers - vader, Gesina Jans - stiefmoeder, Jan Harms (Witkop, zwager), Berent Luickens, Harmen Jans, Lammert Harms, Berent Roelefs.

Harm Hindriks Koets

Witkop

geb.ca. 1712

ovl.16-3-1781 /14-10-1783

2-11-1742

Vriescheloo

h.c.

Trijntje Geerts

geb. ca. 1716

ovl. na 1-6-1797

z.v. Hindrick Reints Koets
en Gepke Frericks Harding

d.v. Geert Harms
Witkop
en Martje Wessels

Kinderen :

Gepke ged. 29-9-1743, getr. met Pieter Mannes te Vlagtwedde ??
Martien, ged. 15-1-1747, getr. d.d. 5-10-1770 te Vriescheloo met Berent
 Hillenius.
Hindrick, ged. 27-6-1756, geb. 23-6-1756 ----- > opvolger

Harm Hindriks Koets en Trijntje Geerts Witkop woonden dus eerst bij haar stiefvader en moeder in op erve nr. 50.

16-03-1742 In de lijst van aangenomen lidmaten te Vriescheloo staat : Trijntie Geerts.

02-11-1742 Ter Eeren Godts, onderlinge hulpe en voortplantinge des meselijken geslagtes, is op heden dato ondergeschreven een heiligh houlijck ingegaan, beraemt en besloten, met consent van wederzijts naeste vrinden en en sulcks in forma en maniere als volgt.

Vooreerst so ist, dat Albert Evers en Martien Wessels, 'd bruidegom Harmen Hindricks en d' bruit Trijntie Geerts haer dogter tot

sigh in haer behuisinge nemen, welcke van haer bewoont wort, mits dat d' bruidegom, wiens goederen tegenwoordigh niet gespecificeert worden, jaerlijcks van maei 1743, sijn begin nemen de d' rente van twee hondert gulden sal inbrengen, de welcke voor d'eerste reis sal betaalt worden op maei 1744 en so vervolgens alle jaeren onveriaert, so lange als sij jonge luiden bij haer ouderen in huis blijven en wat angaet d' goederen an d' bruit belooft int houlijckscontract, opgerigt tussen Albert Evers en Martie Wessels, sullen oock niet uitgekeert worden, solange d' jonge luiden bij d' ouders blijven. Edog d' bruidegom en bruit willende aftrecken, so sullen de jongeluiden des bruits beloofde vaderlijke goederen genieten. En d' bruidegom sal oock niet meer gehouden sijn d' rente in te brengen van d' 2 hondert gulden. Verders so sullen d' jongeluiden d' ouders willende aftrecken daer van kennis geven, en d' ouders een weersin hebbende om haer kinderen bij sigh t' houden, sullen daervan oock een half jaer hier van t' voren an d' selve kennis geven, opdat elk in sijn ranck sijn saken daer na mogh rigten. Verders dat geene dat d' bruidegom sal inbrengen van t' eene of ander, sal op d' dorso of rugge van d' versegulinge getekent worden. Vorder so wanneer d' jongeluiden mugten comen t' overlijden, sonder lijfserven, die der niet mugten geboren worden, of geboren sijnde wederom mugten comen t' overlijden, so begiftigt d' bruidegom d' bruit twee hondert guldens, van erfoet en daer van hondert gulden van sijn gewonnen goet en d' bruit hondert guldens an d' bruidegom.

So nochtans dat d' begiftigde goederen na d' doot des langstlevenden sullen devolveeren tot d' naeste bloetverwanten des geenen, die eerst overleden is.

Hier mede is dit houlijck besloten en sijn ondergeschreven getuigen en dedingsluiden geweest.

Van Bruidegoms sijde Reint Hendricks broeder, Geertrit Hindricks suster, Wupke Remkes als swagerse, Frerick Hardinck als oom, Swantie Frericks mooij, Aike Nannes als neef, Else Hallinck(I) als neve, Frerick Halm als neef, Frerick Elsens als neve, Wendelke Frericks als nigte, Geertrit Elsens als nigte, Renske Elsens.

Van Bruitszijde d' stiefvader Albert Evers, Martien Wessels als moeder, Jan d' Witte halfoom, Claes Cuiper als neef, Grietie Harms.

Weicke personen alle het eerste project vertekent hebben, neffens bruidegom en bruit, ter presentie van ondergeschreven getuigen Ede Jacobs coopman en Olert Boelems, sullende hier van mij Pastor onder geschreven een versegulinge, met onderteikenge van mijn naam en bevestiginge van mijn segel, opgerigt worden.

Aldus gedaen tot Vriescheloo Actum 1742 desen 2 november.

J.Tammens Eccl.

Op de volgende zondag (9-11-1742) zijn Harm Hindriks en Trijntje Geerts getrouwd.

09-01-1748 Harm Hindricks in Loo procedeert tegen Willem Allers en noi uxoris. Opsegging capitael en rente volgens obligatie.

12-11-1748 De selve dito doe van Harm Hindricks **op Wessels** ontvangen een jaar schattingh, is de somma 3-3-?

Ze woonden toen dus nog op erve nr. 50, maar in het volgende jaar kopen ze het erve nr. 53.

28-02-1749 Wij ondergeschreven Harm Hinderks (Koets!) en mijn vrouw Trijntie bekenne een plaatse gekoft te hebben van Else Halm int jaar 1749 den 1 maart, maar dat Elze Halm voor zig behouden heeft de weiderie in Olfert Hems lant of in Else Halm zijn kleine platse, dien in dese dato door Olfert Hems is gebruikt. Anno 1749 den 28 febr.

Onder stond Harm Hindrijkes Trijntje Geers.
(papieren Nanninges/Halming)

01-03-1749 Elso Halming te Smeerling, als kerkvoogd, verkoopt een huis en landerijen te Vriescheloo en 4 besondere stukken land, de **Hasse venne**, de **Borst**, de **Bult**, de **Appelmiede**, met kerkbank en legerstede. Kopers voor 670 car. gl. zijn Harm Hindriks getr. met Trijntje Geerts te Vriescheloo. Alles thans door Jan Hindriks meijer wijze gebruikt en bewoont. Grenzend ten oosten aan Enne Geerts Vriese en ten westen aan Frerik Berents en de mesterie van Vriescheloo.

14-10-1750 Harm Hindriks Koets procedeert tegen Wijchert Harms. Ged. zal inwendig 6 weken betalen.

15-01-1752 Enne Geerts en cons. procederen tegen Harm Hindriks en noi uxoris. Mandaat van opsegginge ten einde op maij eerstkomende en op behoorlijke tijd in vriedom en ongebruikt sult laten verblijven sodane behuisinge en landerijen cum annexis, als gij dus verre meijerwijse in huire en gebruik hebt gehad, waartegens Ged. niet erschienen, wort het uitgebrachte mandaat van opsegginge in contumaciam geconfirmeert.

Ze hadden dus kennelijk vanaf ca. 1748 tot 1752 beide erven in gebruik!

05-08-1752 Wubbe Bruining te Weende verkoopt een stuk meediand, 3 deimt, te Vriescheloo. Kopers voor 600 car. gl. zijn Harm Hindriks getr. met Trijntje Geerts te Vriescheloo. Grenzend ten noorden aan Harm Hindriks, ten oosten en ten zuiden aan de weduwe van Willem Allers en ten westen aan Harm Coijlers.

16-06-1753 Harm Hindriks als voormond, Wubbe Wijbeling te Weende als sibbevoogd en Jan Ter Wupping als vreemde voogd, over de kinderen van Reint Coetes en Wupke Remkes, lenen 400 car. gl. van Berent Hindricks Wilzing te Veenhuizen.

- 25-05-1754 Ham, Hindriks getr. met Trijntje Geerts te Vriescheloo lenen van haar moeder, Martje Wessels, de weduwe van Albert Everts te Vriescheloo, 1600 car. gl.. Het geld komt van de verkoop van de boerderij. Als tegenprestatie moeten zij haar moeder huisvesten en onderhouden.
- 22-12-1756 Harm Keilers (Coilers?) te Vlachtwedde verkoopt een stuk land te Vriescheloo, **Tidde's borst** genaamd. Koper voor 1690 car. gl. is Harm Hindriks te Vriescheloo.
- 04-10-1757 Den 4 octbr. 1757, doe van Harmen Hijndricks ontvangen van die verkof ste in het koer, die somma 100-5-0.
- 20-11-1757 Engel Bruggers en Harm Hindriks als diacenen te Vriescheloo verkopen 6 akkers bouwland te Vriescheloo, te aanvaarden op St. Petri en St. Jacob. Kopers voor 517 car. gl. 10 st. zijn Hindrik Jans getrouwd met Bouke Fokkes te Vriescheloo. Grenzend ten noordwesten aan de **Heereweg**, ten oosten en zuidoos- ten aan Willem Berents en ten zuidwesten aan de weduwe van Klaas Kuiper.
- 23-06-1762 Harm Hindriks getr. met Trijntje Geerts te Vriescheloo verkopen 2 deimt meedland buitendijks onder Vriescheloo. Koper voor 330 car. gl. is Jan Jans kremer te Onstwedde. grenzend ten noorden aan de pastorie, ten oosten aan de A, ten zuiden aan Else Halming en ten westen aan de **Lutjeloosterdijk**.
- 05-10-1770 Huwelijkscontract te Vriescheloo tussen Berent Hillenius en Martien Harms (Koets). Ze gaan bij haar ouders wonen.
 Dedingsluiden van de bruidegom :
 Hillenius Poppes-vader, Poppe Hillenius-broer, Habbe Willems-zwager, Esse Hillenius-zuster, Jantien Okkes Joling-aangetrouwde zuster, Hemmegien Hillenius-zuster, Heero Elses-aangetr. neef, Else Willems-nicht, Poppo Hillenius-neef, Jan Freriks- aangetrouwde neef, Willem Sijbels-aangetrouwde neef, Else Wubbes-aangetrouwde neef, Tomas Karsiens-neef, Berent Geerts Tjabbes-aangetrouwde neef, Albert Jacobus Kroen-aangetrouwde neef, Esse Sijbels-nicht, Swaentie Willems-aangetrouwde nicht, Eppo Hillenius-neef, Nanne Reints-neef.
 Dedingsluiden van de bruid :
 Harm Hindriks (Koets)-vader, Trijntie Geerts-moeder, Hindrik Harms-broer, Jacob Roelfs-aangetrouwde oom, Getert Hindriks-moei.
 Getuigen : Willem Engelkes en Harm Roelefs Tromkes.
- 24-06-1772 De kerkvoogden doen afrekening en besluiten tot 2 jaar schatting. Toen ondertekenden : Tammens pastor, Willem Engelkes, Harm Hinderkes (Koets), Jan Tammes, Willem Berens (Renken), Jan Roelfs, Boelman Berents (Heijas) en Steffen Dries.
- 13-09-1776 Huwelijkscontract te Vriescheloo tussen Hilvert Elses en Grietien Klasens (Witkop!). Hilvert neemt Grietien op in zijn huis en landerijen.
 Dedingsluiden van de bruidegom :
 Stijntie Jans-moeder, Jan Elts (Elses)-broer, Harm Memmes-neef.
 Dedingsluiden van de bruid :

Antie Derks-moeder, Derk Klasens-broer, Harmke Klasens-zuster, Geert Klasens-broer, Hindrik Derks-oom, **Harm Hindriks-neef, Trijntje Geerts-** nicht.

Getuigen : Roelf Harms Tromkes en Detmer Koops.

16-03-1781 Okke Bruggers maakt de rekening op en er wordt besloten om 6 jaar schatting op te leggen. De volgende carspelluiden ondertekenen : Okke Elzes (Bruggers), **Harm Hinderkes** (Koets), Harbert Engelkes, Boelman Berens (Heijes), Willem Engelkes, Hillenius Eppens, Jan Roelfs, H. Molanus a Doedens, Freerk Elsens (Eggens), Boele Elsens, Hilvert Berents, Jan Tammes, Jans Boelmans, Harbert Berents, Otte Engels.

Hindrik Harms Koets/ Engels

geb. 27-6-1756
ovl.28-9-1839
z.v. Harm Hindriks Koets
en Trijntje Geerts Witkop

1-6-1797

hc te
Vriescheloo

Bouw e Egge s

geb. 9-11-1759
ovl.2-11-1832
Egge Engels
en Grietien Willems

Kinderen :

Harm, ged. 12-8-1798 ----- > opvolger
Grietie, ged. 14-9-1800
Trijntje, ged. 19-12-1802

24-05-1782 De afgaande kerkvoogt Okke Bruggers doet afrekening, hierbij ondertekenen : Willem Engelkes, Otte Engels, Freerk Elsens (Eggens), Poppo Harberts, Boele Elsens, Hilvert Beerents, Boelman Berents (Heijes), Jans Boelmans, Jan Tammes en **Hindrik Harms** (Koets).

14-10-1783 Trijntje Geerts, de weduwe van Harm Hindriks te Vriescheloo maakt een scheiding :

Hindrik Harms krijgt de behuizing en het land te Vriescheloo, hij zal tevens zijn moeder onderhouden.

Gepke Harms getr. met Pieter Mannes krijgt 500 gl.

Martje Harms getr. met Berent Hillenius krijgt 500 gl. .

28-02-1789 Boelem Berents getr. met Rixte Jans te Vriescheloo verkoopt 7,5 koeweide in Vriescheloooster **garste**, incl. landscontingent. Koper voor 900 car. gl. is Hindrik Harms te Vriescheloo.

28-02-1789 Hindrik Harms te Vriescheloo verkoopt 3,5 deimt groenland in de bekleemde heerd van Harm Eitjes te Vriescheloo. Jaarschatting 5 st. 2 d. en een pand in de A dijk. Kopers zijn Boelem Berents getr. met Rixte Jans te Vriescheloo. Grenzend ten noorden aan het **zijdiep**, ten oosten aan pastorieland, ten zuiden en ten westen aan Hindrik Harms.

- 16-01-1797 Hilke Jans, de weduwe van Harm Roelfs te Vriescheloo maakt een afkoop. Ze is hertrouwd met Jurjen Jans. De 2e comparanten mogen tot mei 1811 de plaats van Harm Roelfs gebruiken, niet meer dan 4 dagwerk turf graven, het grote huis van een nieuwe zolder voorzien en het kleine huis op de grote plaats staande, behoorlijk onderhouden enz. .
Engel Beishuizen is voormond, Hindrik Jans sibbevoogd en **Hindrik Harms** vreemde voogd over de kinderen van Harm Roelfs en Hilke Jans.
- 01-06-1797 Huwelijkscontract te Vriescheloo tussen Hinderk Harms (Koets) en Bouwe Egges. Hij belooft haar 2000 gulden lijftocht, zij aan hem 1000 gulden.
Dedingsluiden van de bruidegom :
Trijntie Geers-moeder, Gepke Harms-zuster, Pieter Mannes zwager, Martie Harms-zuster en Berend Hillenius-zwager, Hinderk Pieters-neef, Wendelke Pieters-nicht, Harm Berends-neef, Geert Berends-neef, Heike Berends-nicht.
Dedingsluiden van de bruid :
Grietien Willems-moeder, Willem Egges-broer, Grietie Egges-zuster, Kristjaan Engels-oom, Otte Engels-oom, Willemke Willems-moei, Christjaan Ottes-neef, Bouwe Ottes-nicht.
- 10-12-1805 Grietje Willems, de weduwe van Egge Engels, bijgestaan door haar volmacht Hindrik Engelkes, verkoopt de halvesheid van een behuizing, tuin en hof te Vriescheloo, van de **Heereweg** tot de bouwaker van Boelman Berents en een 1/2 vrouwenzitbank, een 1/2 legerstede, en het onderhoud van een pand van de Bourtanger weg. Schatting jaarlijks 3 st. 2 d.. De kopers voor 825 gl. zijn :
-Hindrik Harms (Koets) getr. met Bouwe Eggens
-Willem Eggens getr. met Aaltje Harberts
-Hindrik Engelkes getr. met Grietje Eggens
-Otte Engels getr. met Willemkje Willems
Grenzend ten noordoosten aan Boelman Berents, ten zuidwesten aan de weduwe van Jan Boelmans.
- 20-02-1817 Ooldert Johannes Boelmans, landbouwer te Vriescheloo, Hilwert Johannes Boelmans, landbouwer te Vriescheloo, Stoffer Jans Boelmans, landbouwer te Vriescheloo en Hensum Johannes Boelmans, arts te Ditzum veilen o.a.:
-een aandeel van 10 koeweiden op de Vriescheloos ter **garste**, tussen de dijk en de A. Koper voor **1525** gl. is Hindrik Harms Koets, landbouwer te Vriescheloo.
- 27-06-1826 Hindrik Harms Koets, landbouwer, getr. met Bouwe Eggens te Vriescheloo, geven een schuldakte over aan Gerhardus Nieuwborg uit Bellingwolde, groot 499,95 gl. a 4 %, welk bedrag op 2-5-1821 was uitgeleend aan Jan Alberts Koerts, landbouwer te Nieuwe Pekela.
- 14-12-1830 Willem Eggens Engels, landbouwer te Vriescheloo, verkoopt het recht van **3,5** koeweide op de Vrieschelooster **garste**. Kopers voor 250 gl. zijn Hindrik Harms Koets, landbouwer, getr. met Bouwe

Resumerend kunnen we dus zeggen, dat de familie Witkop, die waarschijnlijk uit Ter Apel of omgeving afkomstig is, in Vriescheloo terecht is gekomen, doordat ze als meijer op één van de erven van de familie Nanninges terecht kwamen. De familie Koets is dus eveneens als meijer op een erve in Vriescheloo terecht gekomen, hun nazaten wonen daar nog steeds.

In 1810 de eerste school te Nieuwe Stadskanaal

G.Luth, Heiloo

In 1765 werd Stadskanaal gesticht. In 1783 begon men met het doortrekken van het kanaal naar Ter Apel. In 1889 was het hoofdiep gevorderd tot de Buinermond. Dit nieuwe hoofdiep werd Nieuwe Stadskanaal genoemd.

Geleidelijk kwam er in deze veenstreek bewoning en dus behoefte aan onderwijs. De schoolopziener (H.Wester) van het Oldambt en Westerwoldingerland in het Departement de Westereems bezocht in 1811 de eerste school te Nieuwe Stadskanaal.

Het "inspectierapport", ingeleverd op de gewone zomervergadering van de Commissie van Onderwijs, luidde als volgt:

NIEUWE STADSKANAAL

Deze Veenkolonie is verre van andere dorpen verwijderd; zij bestaat tot nog toe meest uit geringe bewoners van (plaggen)hutten en kleine huisjes, bij het n(i)euwe veen gebouwd: onbeschaaftheid heerscht hier nog in eerre groote maat.

Ofschoon er thans reeds 100 kinderen zijn, groeiden dezelve tot aan den Herfst van 1810 meestal in het wilde op. Wanneer de ingezetenen, hoe behoeftig ook, een schooltje stichtten, en voor een gering loon een schoolhouder huurden t. w. J.Jonghof, die den 4e rang bezit, doch niet veel kunde en geschiktheid bezit. Deze nieuwe kolonie behoort gedeeltelijk onder de Wildervank en gedeelte/jk onder Onstwedde en is bijna 1V2 uur lang. Het schooltje staat onder het karspel Onstwedde, waar de meeste huisjes staan en behoort dus onder de scholen van Westerwoldinger/and.

Bron: RAG: Departementaal Schoolbestuur

J.S.A. Huizing

Edel unnd Ervest gunstigen gulden frundt, also
Ick inth timmeren bin van die beide bruggenn
voer den huise Weddenn, waeran mir noch etlicke
stuckenn holtts mangelen, so in meinem anbevo-
len Ampte den heerlicheit Wedden nicht wol to
bekommen sein, behalvenn in Leeffstinck broeck
Erlanget an u Ed: L. mitz desen mein zeer frunt-
lich bitt unnd begeer, wollen my tot dienst miner
gnedigen Grafinnen van Ambergh, mit etlicke
stucken holts gerievenn tot hulpe vande ange-
fangene timmeragie, ofte v..me billicke betalinge
tokommen laetenn. Sulx doende worden u Ed. L.
oir F. G. einen sunderlingen angenhemen dienst
unde gefallen doen, unde staet mir umb u E. L.
unde den iren in mheren zuverdienen unde ..
schulden. Wes ick mich averst desen sol hebben to
vertaelenn, begeer ick urn schriftlick toverlatic
antwordt, hymede u E. L. sampt irem L.
ehegemael im schutz Gotts Almechtigen bevelende.
Datum Wedden den 31 Augusti 1584.

SSS

Willige frundt
Matthias Ort

De aanhef van de adreszijde luidt als volgt :

Dem Eddelem unde Ecovesten Joest Lewen
zu Peise unnde Zandtweer Junckhern
unde hovingk, meinem gunstigenn
guiden frunde.

Door Joost Lewe is er nog buiten op geschreven :

Dijt is ene myssive van den droste
van Wedde omme holt toet houwen van
wegen der voerstinne van Arenboerch
toe der bruggen voer dat hues uet Leyftin
gerbroeck daer men hoer gemack en groet
gefallen andoen solde.

Rijksarchief Groningen, Huisarchief Lewe, toegangsnr. 547, inv. nr. 10.

Klooster Ter Apel.

Kroniek van Worden en Vergaan.

In Verdichting Waarheid

door G. W. Spitzen

(uit maandblad "Groningen" no.11, januari 1921)

De oeroude beuk. Schuttende hand behield hem ons. 't Ruist in zijn blaren van vergane dingen. Al sinds zijn jonge tijd ruiste het van wat was óm hem, van wat hem sterk of zwak bewoog in tak en twijg, in steel en blad. Horen deed hij van steenoude buur, de reuzeneik, die eens stond voor de kooruitbouw, wat die van wereld wist, van nu en toen. Wat die weer had vernomen als twijg eenmaal, gesproten uit de wijdgekromde wortel nog weer van zijn vaderstam. Van de versteende oude, wiens kroon nog vrij gewiegeld had in 't woud, voordat één steen van 't godsgebouw nog lag. In 't wijdgestreckte woud van Valtherbrug tot Eems naar 't Oosten, ver noord- en westwaarts tot de zee en 't witte zand van Hondsrug.

Zeï trotse eik in stug beweeg van hoog gebeuren, uit lager sfeer, - niet needriger daarom!- was druk gewaag van daaglikser gedoe.

Uit zattig welgedaan kastanje, goedaardig bolle lindeboom, staand wilgehout gedwee én hangend droef gelaten; uit spichtig rijzend scherper naaldgewas, uit deftig donkre hulst in vinnigheid van 't zelfbewuste schoon, ook uit venijnig brandend netelonkruid, 't ruggeloze gras en vetbestofte weegbree, uit vlijmend grondeloze stengels riet in 't water van de kloostergracht.

Een bruisen, ruisen, een ruizend suizen van eeuwen her tot nu.

Oertijd.

Recht werd daar gedaan. Op staken staan, vier in getal, gebleekte paardenschedels met grijnzend gebit. Streng afgeperkt de plaats van rechter en gedaagden. Het rookt van offerbloed, gesprengd met eiketak in 't rond. Geding vangt aan. Maar stokt. Waarschuwing klinkt. Gebaarde man uit struikstruweel treedt op, in wijde wa verhuld, gezellen achter. Gewapenden met knots en spriet, belast met wonderbaar gerei van velerlei gebruik, voor jacht en watervangst, voor stil geschrijf op perkamenten rol, voor gezang bij klank van harp, voor verblijf te nacht in open lucht, en 't graven in de grond, voor 't vellen van de boom en 't splijten van de stam.

Zij brengen 't nieuwe woord.

En stellen tegen Wodan en Freia van dees wouden de Christ van 't morgenland. Geen kracht, geweld van goden meer in storm met donderhamer en bliksemflits,- een zachter regiment van milder heer in liefde en lijden.

Geen offer meer van dier en vrucht, maar offer innerlijk, van trotse overmoed en zelfverhemeling.

Hier, op dit ogenblik, baat nu geen woord, hier eist 't strijd!

En kolven dalen neer, en spiesen snorren, slagen dreunen, dan luid geklaag en zacht gesteun.

De vreemden wijken, zwak in getal. Het oude recht heeft voortgang en oude wet regeert. Nog waait er Wodans adem in boomgewieg, nog kleppen Freia's duiven in 't zonnelicht.

Maar eenmaal komt 't weer, het nieuwe en sterk van arm en rijk in tal. Dan valt de eik van Wodan onder bijgehouw.

Dan knielt wat eertijds recht stond bij de eik en zoals hij!

Nu graaft 't in de grond, richt spar en spant in driehoeksvorm en dekt met sparretak en biesgevelecht van de oever van de A.

Opgaande stammen, onbehouwen schier, die laten plaats voor smalle deur, die hangt in eikscharnier.

En gat in 't sparredak.

Nu wolkt de rook omhoog. De bouwers zijn gereed. En stromplend voort op hagedoornen stok gaat in de kluis de kranke kluzenaar.

Hij is 't, 't is richter Wichert van Ter Borg 1). De richter, die in vreze voor jaar duizend hier eenzaam huizen zal en sterven. Sterven aan wonde, die de witte koe van Freia hem aandeed, wild in woede over brand van huis en stal. Toen in Onswede Heimo's hof moest vallen met de eik van Wodan, verdelgd door bijl en vuur. Want heidens dienst was hij gewijd.

Op kloosters raad van Norden zal Wichert boete doen voor vroeger heidens woord en daad, en licht wel heling vinden. Hier boete doen in afgezonderd zijn van mensenwoon. Boete ook in schenking van weide en woud aan kloostersticht daar ginds.

De eerste kluius en d' eerste kluzenaar!

Het water drenkt hem van de A; het eigengebakken brood van eigengewassen graan zal voeden. De oude knecht van uit de burgh Ter Borg zal voor wat wildbraad zorgen en winterbrand.

Vergeefs. De wonde wijdt zich. Doet het de duivelskracht van 't wangodsdier?

De oude knecht graaft dra het ondiepgraf voor grijze Wichert's lijf ter zijde van de kluis.

En eenzaam ligt die nu ... verlaten kloostergoed. Totdat het daar herleeft ... het gruwbre schrikjaar duizend is lang en lang voorbij.

In opgang.

Op meidag waren ze gekomen in vaal witte habijten, schapevachten. Zware karren op massieve eiken rolraderen hadden gerei gebracht. Uit Midwold waren ze, van Premonstreiter konvent.

De oude kluis, weldra weer in stand, borg enkelen, voor anderen werd in haast wat schuts gebouwd van staak en stok, en plaggen waren dak.

Dan ving een meten aan en passen, en palen slaan, en regels leggen. Aanwijzing was 't min, -bevel was 't eer. De bleke saamgenepen mond sprak koel als

van metaal en 't kleine oog borg vonken in zijn kas.

Ginds aan de beek was druk gegraveerd in vette grond; daar dolf men klei in grote brokken, lang en smal. Niet wijd ter zij stond dra een smorend vuur van harsig geurend hout. En stenen stookten ze voor bouw van bidkapel.

In heide en struik waarde ander godsvolk rond, de mantel opgeschort, ter jacht op ree en haas, op korhaan en konijn.

Weer anderen brandden heidegrond en groeven walm en as omver, om zaden strooiend straks tot broodgraan te geraken.

Eén viste er in de beek en wist daar snelle snoek en dartel baarsvolk te verschalken in net en strik.

Nauw was de achtste maan weer vol, of 't beehuis klepte te ochtend tot gebed, en op zonshoogtestand en weer te avond.

Gerijd stond naast de stenen stee een achttal lage daken, gesteund op rozekleurige wand uit

tak- en staakgevecht, de holten opgevuld met aarde en mos, bestreken dan in vak bij vak met leem, door menie zachtgekleurd.

Vierzijdig was 't geheel rondom, in middenin een vierkant hof, naar alle kant gesloten en vrij voor vreemde ogen.

Nu werd 't werk in rust en rust in werk. Naar binnen luide bee en zware zang van mannenkelen of zacht geprevel van plichtgebed en starend strak gepeins voor kruisbeeld met gekruiste armen. Naar buiten werkgewoel te jacht, bij ploeg en bijl, bij was aan 't water, bij bouw van nieuwe woon, gedelf van breder vaart of 't slaan van 't hoge hout.

Ook krijgsgedruis welhaast.

Daar rukken benden aan, raps volk van her en der Die eisen brood en bier en vordren vee tot spijs, en ligging voor de nacht.

En al te gastvrij ingelaten, bedriegen zij en nemen waar men niet willig geeft en grijpen steeds naar meer, en achten 't gastrecht min.

Dat dwingt tot tegenstand. De vrome broeder staat te weer; de hand, tot bede staag gevouwen, beheerst ook knots en bijl. De stem, gewend tot woord van godsvrucht en van vree, vermag ook dreigend zich te heffen tot "wach en wapen". De drempelwaarder grendelt 't avond met dubbele balk zijn poorten af en luikt te nacht geen oog van vrees voor overval.

Maar nieuwe benden komen steeds en plundren en bedreigen 't leven. En branden, zengen, doden bij de aftocht.

Voortdurend dreigt gevaar. En hulp is ver.

Zo slinkt de manschap zeer, en geen novieten komen in en wagen in dit eenzaam oord hun vege lijf. De watervloeden teisteren d' omtrek. Een eiland haast gelijk ligt daar dan 't godssticht, en kudde en herder droef verlaten.

Zo trekken ze heen naar beter stee en wederom is 't heel alleen aan de voet van de Vosseberg.

In hoogtestand.

Niet voor altijd zal stilte hier waren.

Een nieuwe zon breekt door de wolken, en straalt nieuw godslicht over 't oude erf.

Weer andere bouwers zijn 't, die dagen uit de mist van oud verval.

't Zijn vele, vele die nu 't nieuwe licht hier dragen en "Novae Lucis Domus" heet nu 't konvent.

Op 't witte kleed het zwarte kruis, zo schrijden ze in lange stoet het klooster in. Een statig man, 't voorhoofd hoog, en edel ooggebaar houdt voor het altaar stand en spreekt de zegen.

Dan klinkt Te Deum op: wij loven U , o God!

De ommetocht gedaan, door bidkapel en woonvertrek en bijgebouw, langs binnenhof en buitenschuren, spreidt de overman zijn perkamenten uit op 't gras aan de kerkemuur. Hij wijst de kaart en breidt de arm uit naar links en rechts, omhoog ook naar de wolken. Met eerbied staan ze om hem.

Bezieling en begeestering gaat uit van deze man en warmt de andren mee, hij wijst en ziet al 't schone reeds, dat hij met de anderen werken wil, ziet in de geest het Nieuwe Huis van Licht, dat hier voort oude in de plaats verrijzen zal!

Hij heeft gesproken, de Prior Generaal, en 't plan geopenbaard. Nu zal het rijzen, Kruisbroederklooster, zoals het hem voor ogen stond, de grote bouwheer van zijn tijd, de alom vermaarde Peregrinus.

En 't rees, het Goties begebouw.

Gotieke kunst! Hoe is ze zo de ranke populier gelijk, die hemelwaarts zijn tak en twijgen heft en pijler is van 't wondere hemelwelf omhoog. Wat waar symbool van kunstnaars- en van armer mensenziel, die vroom naar boven waart. In pijlerstam en loverkroon met opwaarts bogend streven een beeld van woud, van wereldruim. Inspel van lijn en vlak 't doorwrochte plan van grootse scheppingsdrang. In boog en krul en bloem en sierblad spiegeling van kunstenaars verfijnd natuurgenielen. In stralend kleurspel van hoge vensterboog des mensen vage droom van goddelijke wonderlichten.

Gotieke kunst is eeuwig wisselend wonderbeeld van eeuwig wisselende gods-ekstaze in vrome mensenziel!

Zo stond na jaar en dag in vaste welvingskunst en trouwbre pijlerdracht het godshuis weer.

Een weids gedoe was 't klooster.

De binnengracht omsloot het kloosterhuis met kerk, waaraan de kruisgang grensde. Rondom 't geheel, maar binnen gracht nog, in 't zuiden en naar 't oosten heen een bloemperk in rechte lijnen langs de muur gestrekt. Daar bloeiden lelie en de volle roos, de trots van broeder gaardenier. Uit zuiderstreken waren ze gekomen en tot bewondering van vreemd en eigen hier met tere zorg gepleegd. Een enkle boom en struik daarbij. Aan westkant en naar 't noorden wat harder en gemener struikgewas.

De kruisgang sloot de kruidhof in, een vierkant, door twee brede paden in vieren weer gedeeld. Hier stapten statig langzaam aan de vrome broeders voort, hun plichtgebeden prevelend. Geen woord gesprek, geen blik naar de anderen heen, het wakend oog der oversten zag scherp van uit de kruisgangbogen, onzichtbaar voor wie buiten was door kleur van glas en staaf van vattend lood. Langs de gewelfde gangen, die zagen op het middenveld, de lange rijen zalen, kameren, gewelven. In 't stokwerk boven noord- en oostervleugel de slaapvertrekken.

En tussen binnen- dan en buitengracht naar alle zijden wijde ruimte en perk aan

perk en bouw aan bouw. De school, de buitenschool, naar 't westen. Hier leerden kinderen van edelen uit de buurt en vrije boeren wat nodig was voor hun gewone leven: het lezen in het bijbelboek, vooreerst alleen latijn; het schrijven van het allemoedigste voor brief en overeenkomst, de rekenkunst ook voor de behoefte van de dag. Dan door beweging met de vingers leerden ze getallen, letters, woorden in beelden uit te drukken. En leerden bovenal veel raadselvragen. Voor onze tijd wat vreemd wel sommige. Zo deze ook: drie mannen willen over 't water, elk met zijn zuster; het bootje kan maar twee personen bergen, en geen der vrouwen mag zonder bijzijn van de broer verwijlen onder vreemde mannen. Of deze: een man zijn zoon trouwt met een weduwe, de vader zelve huwt haar dochter; hoe zijn de kindren uit dees huweliken nu aan elkaar verwant?

De binnenschool was in het hoofdgebouw, alleen voor die in 't klooster zouden blijven; zij droegen ook al 't wit habijt. En leerden veel en velerlei. Geleerde dingen: grammatica, rhetorica en dialektieks zware kunst; arithmetiek, geometrie, astronomie, muziek niet te vergeten. De jongelui, vaak jongere zoons uit adellik geslacht, die toch door eerstgeboorterecht geen uitzicht hadden op bezit, ook andren wel, door vrome ouders soms der kerke toegewijd, niet altijd waren ze voldaan met 't kloosterlike leven. En menig jonkman, was de kans hem gunstig, vlood de wereld in, en de geleerde kunst van lezen en van schrijven of muziek voorzag in 't onderhoud. Ze werden schrijver dan of sekretaris, of zanger onder 't volk. Een enkel sloot zich aan een ridder aan, die gaaf van dichten had, maar de edele kunst vanschrijven niet verstond, noch ook van 't lezen. Dan schreef voor hem de jonge kerkscholier op smalle lange rol papier of perkament en bij de voordracht aan het hof las hij - het schriftuur lagzaam rollend - de tekst zacht voor. Dan was de dichter "rol"vast, en hield zijn "schriverken" -souffleur in ere.

Bewesten 't kloosterhuis stond ook de "firmery", het ziekenhuis, daarnaast het dodenhuis en de afwaskamer; niet ver en grenzend aan de westermuur de dodenkerkhof.

In 't hospitaal hanteerde broeder medisijnenmeester , die kennis droeg van stille kracht in kruid en steen en water. Apart in 't huis bevonden zichde arme zieken, die leden aan de lazerij, de lepra. Een enkele dag mocht de belazerde met dichtgedekt gelaat gaan bedelen aan de weg, en met zijn klep de komende en gaande dan bidden en waarschuwen gelijk.

Bij velen van de kranken werd gepoogd, na veel mislukt gedokter de eindelijk ontdekte duivel uit te drijven, die de oorzaak was. Bezweering volgde op bezweering totdat ten langelaatste de boze geest bezweek ... of de patient.

Nog verder dan in 't rond stond schuur voor vee en graan, dan brouwerij en mouthuis, hooischuur en kuiperswoning, watermolen, turf- en houtbarak ; wat verder nog het "Ossenschot" voor kloosterboer en dienstbaar volk.

Zo was 't geheel een dorp welhaast, omsloten door een tweede brede gracht met ophaalbrug; daarbij de "poorte" voor drempelwaarder en zijn luiden.

Al wat daarbinnen was, was kloostervolk, het zij dan de gewijde broeder van het kruis, of lekebroer of dienstknecht van het huis.

"Wendt af u van de wereld vol wanklank door meditatie en gebed, hoort naar het ruisen der goddelijke beken in eigen hart".

"Inwendig rouwe te bedrijven heeft hij, die is zo onbewaakt van zinnen, zo lust- en weeldelievend, tuk op bezit, taai in behoud, zoo overvloedig in 't goede voornemen, zo spaarzaam in volbrengen".

Zo leerde in 't schone boek van "Christus' Navolging" Thomas à Kempis. Een afgestorven leven werd geëist, wars van de wereld.

Dat was het klooster-ideaal. En zo spon eigenlijk de ziel zich in, om vlinder eens te zijn na oordeelsdag.

Een strenge orde gold. Te midden van de nacht, drie uur: "hora matutina", in koude en donkerheid werd daar geklepte ter mette. Door holle gangen ging zoolgeslof; in duister licht van godslamp in de kerk klonk cantus nu en dof gebee. Dan schemerde 't weer heen van waar de schimmen kwamen. Te zes uur - eerste uur des dags - was 't plicht ter prime op te gaan en ieder tot zijn werk, naar akker, stal, naar ziekenhuis of brouwerij, naar school of perkamenthuis, naar librarije en archief.

De laatste dagen in het hoofdgebouw, aangrenzend aan Priors sel. Voor smalle vensters, hoog geboogd, een schuin gladhouten puft, daarin een holte, hoog, waarin de hoorn stak, met inkt gevuld. En veren pennen en pennemes daarnaast of anders in gordel van de kunstenaar. Wel kunstenaar! Wat slanke kapitaal aan 't hoofd van 't nieuw kapittel. In rood van meniekleur gewerkt, doorkruist in krul en lijn en teerste vedertekening van allerhand figuur. De rode letter - rubrica - gaf ons de naam rubriek, het kleine beeld in minium de term miniatuur. Nu volgden zwarte kloeke letters in regelmatige rij.

Soms half zijn leven wijdde hij één bijbelboek of deel daarvan. Nu was 't uit 't fijnste perkament, gewerkt van ongebooren lamsvel, dan wel uit huid van jonge geit en rozerood gekleurd. De band, die 't manuscript omsloot, was meest van 't fijnste hout, of ook gesneden nu en dan van elpenbeen. Dit was in hoge waarde, daar olifant gold onder al gedierte voor 't "alderkuieste vee". En goud en zilverwas niet zelden ingelegd en keur van parelen en eelgesteent.

Het negende uur - de nona - was de tijd van hoofdmaal, nog later tot in onze tijd genaamd de "noen". Dan zamelde zich 't al in 't klooster, wies zich in 't lavatorium - dat aan de kruithof lag - de stof van de arbeid af en in de reeffter stond het al gereed aan menig tafel. Naar beurte bad een broeder voor, en zonder verder woord werd 't maal genut.

Wel voedzaam was 't, doch zonder overdaad, en zonder wijn. Dit gold bij feesten. Maar een dronk water bij de erten, bonen, 't moes, de brij en 't meelgebak en slechts des zondags vlees.

Was hoog bezoek in 't huis, danmocht 't anders gaan. Dan prijkte ham met grutten, en vis en schapebout, en wildgebraad van haas en hert, of duif, kramsvogel of patrijs, een enkele maal van reiger of van pauw, en robbespek en walvistong, of ingezouten steur. Daarbij als toespis vijg of dadel, kastanje, kwee en gember. En alles blij begoten en bespoeld met fijnste wijn van Creta, Malaga of donkere Bourgondiër. Dan werd met veel raffinement de wijn gemengd met pekelnat, opdat de dorst maar groter werd en 't lessen steeds inniger genot.. Uit grote zilvren lepels prikkelde men aldus 't verhemelte.

Te zes uur werd de vesperklok geluid en eindigde de arbeid.

Dan zamelde zich heel 't konvent wel in kapittelzaal, en sprak de prior lovend

woord ofstraffend. Want 't oog was scherp, en moest zo zijn. Hoe ook de mens ontgroeit aan jonge tijd, vaak blijft wild haar terug, zelfs tussen grijze. En 't meest waar tucht gestreng is.

De prior straft. Een broeder heeft ten vorigen dag na vespertijd in schemeruur verboden boek gelezen: jaloers confrater heeft het heimelijk uitgebracht. Hoe schoon 't ook luidt, de titel: "Der Minnen Loop" 't is werelds werk en streng verpoend. Het wordt ten vuur gedoemd; zelf zal de prior het verbranden. Of 't dra geschiedt of niet, misschien na nader lezing wie weet! Wie zonde mijden wil, moet zonde kennen. Maar menig aanzicht grijnst als 't bandje in de pij verdwijnt. De zondige lezer, schoon met straf beladen, grijnst mee en gniffelt tevens; doch 't lijkt wel niet van zwaar berouw, was 't soms van buurmans ribbestoot, erinnering aan gedaan belofft?

Het rustuur slaat: completa. Het nachtgebed besluit de dag De broeders gaan de dormter op, de slaapzaal in 't eerst verdiep in noord- en oostervleugel. En rust treedt in tot weer de klok ter mette klept.

De kunst van "poetrie" en "musijcke" in 't huis van licht.

Te middernacht Midwinter. Donsneeuwige rust in bos en veld, het fonkelt hel van boven neer, en 't schittert van benee omhoog uit milliarden facetten van sneeuwkristal.

In midden van de stilt gezang van binnen uit, koraalgezing en kleurig lichten door gotieke spitsboogruit.

Van het oxaal klinkt cantors voorzang en antwoord van den chorus.

En aan 't altaar is opgesteld de krib van Nazareth. Gezang der engelen, die Christs' geboort verkonden; ze treden voort in schitterende gewaden. Uit de achtergrond verschijnen herders in eenvoudig kleed, gewapend met de staf, en zingen lof het jonge godeskind.

Bij 't feest van opstanding aan 't graf - weer aan het altaar nagebootst - twee engelen met een palmentak. Drie vrouwen treden bij, de wierookvaten zwierend, met de vraag: "Wie wentelt ons de steen van 't grafgewelf?" De andren dan met de wijze wedervraag: "Wie zoekt gij in het graf, vereerders van den Christ?" En d'eerste weer: "Wij, - Jezus zoeken wij, die aan de kruisbalk stierf. Dan d' engelen: "Hij is niet hier, ziet, hij is opgestaan, als hij voorzei; gaat heen en kondigt zijn verrijzenis!" De vrouwen heffen dan uit 't graf het lege kruis omhoog, en tonen het den volke en zingen luid: Christus is opgestaan.

Eerst waren 't slechts gewijden, die 't hoge drama speelden in de kerk.

Allengs ook lekebroers met hen en eindelijk leken ook. Met hen kwam wereldlike inslag in 't kerkelike weefsel. Niet in de taal alleen, die eerst Latijn moest zijn. Bij het geboortefeest verschijnt een wieg en wiegeliederen klinken inblijde toon, en als de herders komen klinkt tussendoor een spottend vers op die eenvoudigen van geest. Wat prikkelt 's volks gezonde humor meer dan wieg en kindsgeboort! Hoog kómies wordt de oude(!) Jozef dan, die 't kindje wikkelt in een oud stuk "onderkleed" van vader zelf.

Zo treedt zelfs in de kerk olike luim van 't volk, en zonder enig bijgedacht aan spot of profanie.

't Is volks naieve geest, die uitbarst als de wilde loot aan **welgesnoeide** roos. Maar weldra is 't daarmee gedaan. De overheid, de kerklike, grijpt in. En 't spel houdt op.

Dat is: 't houdt op in 't godsgebouw. Doch de eens gewekte lust van volk aan mommespel en kunstgebaar is niet in eens gedoofd, vlamt op **integendeel**. En verder speelt men buiten kerk dan wel, maar toch met kerkemuur als achtergrond, en in 't begin nog onder kerklik oog. Dan speelt men bijbels spel nog eerst, doormengd met werelds leven, in 't einde echter raakt wat kerklik is op de achtergrond, en 't abel werelds spel begint, en sluit met dolst en leutigst sotterie. Dat dan ten slotte ook de achtergrond van kerk verlaat, verlaat in dubbele zin.

Zo stond de "rethorijcker" uit kerk weldra op straat, in late tijden eerst weer onder dak.

Ook in de prewdikatie letterkundig werelds leven. 't Gold populair te zijn, en lange rijen van vermaarde predikers voor 't volk meldt het historieboek.

Om 't voorbeeld was 't te doen. En graag verliet men 't bijbels "bispel" om in de wereld van destijds rond te zien en in praktijk te brengen reeds bij voorbaat dat ware dichterwoord: "Grijp maar getroost in 't volle mensenleven, en waar ge 't grijpt, 't is altijd intressant'.

Een voorbeeld uit de duizend:

Een ordensman was bij een edelman te gast. Diens vrouw en beide zoons en dochters zaten mede aan. Daar werd een bruingebraden vogel opgedragen, kapoen of veldhoen. "Snij gij hem voor", zo sprak de edelman, en legde hem de monnik op het bord. Maar deze zei: "Ik kan het niet, tenzij ik 't naar de Schrift of naar de geest verricht!" En de edelvrouw verzocht daarom. Nu sneed de monnik de kapoen de kop af en legde die de edelman op 't bord. Toen kerfde hij de hals en gaf die aan de vrouw; daarna de vleugels, die aan de jongedochters kwamen en eindelijk de poten. Die kregen op hun bord des gastheers zoons. Dan zelf nam d' ordensman de vogel in 't geheel en at. "Waar staat nu in de schrift", was gastheers vraag, "dat menzo delen zal". De monnik sprak: "zo geeft de geest mij in. Gij zijt het hoofd in huis, daarom krijgt gij de kop. Uw vrouw de nek, waarom het hoofd zich draait, dus haar de hals. De dochters hoeven vleugels om her en der te vliegen en haar heil te zoeken. En op de zoon staat heel 't geslacht op vaste benen. Wat blijft nog over nu, dan 't zo wanstaltige karkas van 't dier? Ik ben maar gast en wil daarmee tevree zijn".

De preek gaat zeker dan wel voort: "en mijne hoordren, ziet , hoe geest hier triomfeert.

De geest

Volgt toepassing van 't preekverhaal voor dagelijks gebruik

Het klooster was mee bakermat (die beide woorden in één aam!) van kerkmuziek. Bij plechtige feesten psalmodeerde men, zong strofe en antistrofe onder cantors leiding. In later tijden ruiste orgeltoon tot steun en vulling van de vox humana. En lief en leed van 't Huis en 't Sticht was begeleid van zang.

Geboorte zong men, doop en wijding van al wat in de ban van 't klooster lag; bij uitvaart klonk aan katafalk het aaloud wondre lied: Media vita in morte sumus: midden in het leven zijn wij van dood omgeven: het Miserere bij de aftocht naar

het graf, bij 't dalen in de laatste stee steeg De Profundus plechtig op.

In neer- en ondergang

Daar kwamen andere tijden. En andere meningen.

Uit 't zuiden aan de Middellzee woei naar de noorderstreek een wind, die wakkerde steeds aan, joeg op het stof van de aaloud eigen weg, en eiste nieuwe baan, glad geplaveid met bouwsteen uit Oud-Hellas en Oud-Rome. Het nieuwe drong door tot denken, dwong tot doordringen van wat tot nu toe gaaf als waarheid was beschouwd.

Het humanisme was 't.

Niet deel, onwichtig deel meer zou de mens nu zijn van 't groot heelal - hij zelf, elk in zich zelf, was ook heelal en stond op eigen voet, en leefde in zich zelf een wereld.

Een derde mens was opgestaan naast adel en de klerus: niet meer dienaar nu, neen als gelijke, als machtige weldra. En wetenschap en kunst en onderwijs en landbouw en techniek, hij eiste 't voor zich zelf nu op. En stond aldra zo hoog als kloosterling.

Daar kwam een nieuwe leer. Die wendde 't oog van klooster af en afgezonderd leven. En haalde de hoge wetenschap van theologia in lekenwereld in.

De oorlog kwam. Bevriende benden en des vijands bezochten huis en kluis, het klooster ál te graag als ongestoordst verblijf. Maar vriend noch vijand bracht er heil en ieder nam voor zich, wat niemand weigeren kon. Voor broeder, leek en ingewijde, stond rust - , bezit en leven stond op 't spel.

Zo slonk 't konvent van lieverlee. De kracht ontzonk, de steun verdween mét bee om hulp, mét eis van bijstand, mét waardering en ontzag, mét d' oude nimbus van 't gewijde.

Het klooster overleefde zich in zijn noodwendigheid, was in de maatschap overbodig nu; nog restte slechts één grond van zijn bestaan: devotie van de enkeling. Doch waar zich alles schaarde aan de zijde van 't nóg weer nieuwere licht, kon zich dees enkeling niet staande houden buiten steun van wie er om hem waren.

En "Novae Lucis Domus" had als klooster afgedaan: zijn laatste prior werd er eerste prediker van 't nieuwe woord. Een werelds heer nam 't geestelijk goed voor zich. En wendde 't aan "ad pios usus": ten vromen nutte. Ten vromen nutte ook wel van ... zich zelf.

Het nu.

Zo staat nu daar het Huis. Verlaten niet, maar vematigd wel. Toch in zijn droef verval nog schoon! De ware schoonheid toch gloort immer door in schunnigst uiterlijk verschijnen.

Nog ligt de wondervolle lijn van bouw en sier in kerk en in gewelf, in kruisgang en in kelder.

Niet 't vuigste winstbejag, geen vrekkelig wanbeheer, geen kille onverschilligheid,
geen zin-, en
zouteloos verfraaiingspogen zelfs heeft waardigheid en grootsheid kunnen
doden, déren slechts.

Hoe staat er 't Huis?

De kerk: ter helfte plankenhok en timmerschuur, ter andre ... koor ... nog
beehuis, doch verschimpt met armeluisbetimmering, met zoldering als van stal,
met banken van besteedlingshuis, met spreekgestoelt uit snuifpottijd, met ramen
uit fabriek of markthal.

De kruisbooggangen allerpeuterigst maar heel "fatsoendelijk" gewit, de bogen
braaflik artistiekerig
geverfd. De kruidhof, kerkhof eens geworden, nu schandelijk vervuild tot erger-,
en verderfenis wel ook van wie er woning heeft.

De vensters van de oostervleugel bedorven reeds, de buitenmuur beklad met
aangestroken kalk en in bevlieging zelfs van farizeese eerbied schijnheiliglik als
zandsteen aangeduid. In 't noorden nog 't minst van al geschaad door ...
handjes tuis te houden, als bij kindren.

Zo staat het nu.

Zal het altijd zo staan?

Stad Groningen, ónze Stad, het mag niet zijn!

U zij 't geklaagd!

Los fn de schuld, door voorzaat opgelaan!

Maak goed, wat daar misdreven is!

U - brandpunt van ons noorderlicht - U klagen wij 't.

En met vertrouwen op Uw wijsheid en verlichtheid, Uw fijn gevoel voor recht, Uw
trots op groot verleden, Uw inzicht in wat worden wil, met vast vertrouwen staat
onze hoop op U. Herstel wat eens zoo heerlijk stond. Wat was een licht in
duisternis, eer nog Uw licht er straalde. Een schittrend blad in Uw historieboek.
En Gij richt voor U zelf een erezuil, die 't wonderwerk bekroont, dat daar uw
Vaadren wrochten langs de machtige waterlijn, getrokken eenmaal van Martinis
hoge toren tot aan Ter Apels kloosterklok de wonderarbeid van de schepping
van weefde en welvaart dáár, waar eenmaal 't al verloren was en "wild en woest
en ledig!!" Zo hopen, zo vertrouwen wij. Zo worde het!

Het maandblad "Groningen werd uitgegeven door Erven B. van der Kamp,
Groningen.

Hoofd-Redacteur: G. W. Spitzen (Geert Teis P.zn.), Den Haag.

Tijdschriften en Jaarboeken.

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse, mevrouw Hiskes-Knigge, te Wildervank.
In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

De komende maanden wordt het archief van de Vereniging overgeplaatst naar het Streekhistorisch Centrum te Stadskanaal (naast de watertoren).

Alle oude tijdschriften zullen worden ingebonden.

Gens Nostra, maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging Jaargang 51, nr 9, sept 1996

Drs H.J.L.M.Boersma	Stamboom van een familie Boersma. De voorouders en het nageslacht van Foke Wietzes Boersma (Drachten 1816-Ejsden 1889), een Fries met reizigersbioed (en heimwee!)
W. van Zeeland dr. B.K.S. Koene	Bloedverwanten van Prins Maurits. Schildpadden in West-Friesland. Voorkomend in het wapen van een familie Binnenblijft afkomstig uit Hoorn.
P.J. den Hoed W.J. Spies drs. Ton Reniers dr. J.C. Klesser	Uit de diaconierekening van het groene kerkje te Oegstgeest. Kroegbazen in het Kromme-Rijngebied (1668/1669). Van Rovert. Op zoek naar de betekenis van een familienaam (Glászner, glasblazer).
W. van Wijngaarden A. van Santen	Wijngaarden-Wingerden. Het 'echte' wapenzegel van de Scherpenzeelse familie van Santen.
J.D. Jager redactie	Familie-aantekeningen Martschuit. Onderzoek naar een dienaar van de VOC.

Gens Nostra, maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging Jaargang 51, nr 10, okt. 1996.

Drs. H.J.L.M. Boersma Dr. P.M.J. Zelissen	Stamboom van een familie Boersma.(vervolg GN 51,1996, p.409) Kwartierstaat Casper Reinier en Jolien Madelaine Theodora Zelissen.
Ir. A.J. Kempees	Kwartierstaat Anna Coirnelia Cuperus (gehuwd met auteur).

Genealogie, kwartaalblad van het Centraal Bureau voor Genealogie, jaargang 2, nummer 2, juni 1996.

Nico Plomp	Wapenhandelaar voor de rechter.
------------	---------------------------------

Otto Kuipers
Genealogie:

De Friese **nedergerichtsarchieven** (nu op microfiche).
R.K. **Aeneae Venema**: Azing Jans **Venema**. Zijn **voorouders** en **nakomelingen**.

Azing Jans **Venema** werd **16-10-1766 geboren** in Tripscompagnie (**Sappemeer**).

Groningen:

H. Kamphuis: Groninger borgen en Drentse **havezaten**.

Genealogie, kwartaalblad van het Centraal Bureau voor Genealogie,
jaargang 2, nummer 3, september 1996.

Jochem Kroes
Régis de la Haye
Genealogie rubriek:

**De gelijkstaat der joden. (joods genealogisch onderzoek).
1796-12996: Tweehonderd jaar burgerlijke stand in Nederland.**

F. **Boekelo. Geschiedenis en genealogie van de familie Boekelo.**
**Deze Groningse familie van dagloners en boerenarbeiders uit
het noorden van de provincie Groningen is zeer uitgebreid
geworden. Er zijn vier stammen te onderscheiden. De eerste
bevindt zich sinds de emigratie van de stamvader Hendrik
Freerks in 1854 naar Kalamazoo Michigan in de Verenigde
Staten. De Jacobsstam verspreidde zich over de gehele
provincie en het aangrenzende deel van Duitsland.**

vragen:

(Samensteller woont Sneeuwgangsstraat 16, 1826 GP Alkmaar).
Wie doet genealogisch onderzoek naar de familienaam Nobbe?
(E. v.d. Lem, Trompstraat 180, 2518 BP Den Haag, tel 070-
3634685)

Quellen und Forschungen zur ostfriesischen Familien- und Wappenkunde
45. Jahrgang, Heft 3, 1996

**Boekenpresentatie 5-10-1996 om 10.00 uur van de door Erhard Schutte bewerkte "Ortssippen"-
boeken**

Die Familien der IGchengemeinde Canhusen (1740-1900)
Die Familien der IGchengemeind Loppersum (1730-1900)
Plaats: Gaststétte "Dorfkrug" in Loppersum.

Quellen und Forschungen zur ostfriesischen Familien- und Wappenkunde
45. Jahrgang, Heft 4, 1996

Heinrich Potthast
Pastor G.H. Stokmann
(met: Inhoudsverzeichnis zum 45. Jahrgang)

Bohlen, 200 Jahre Lehrer in Ostfriesland.
Die **Familiengeschichte STOKMANN**.

Emsl|ndische und Bentheimer Familienforschung,
Heft 35, Band 7, August 1996

Jan Boemgter
Theodor Davina
Suchfrage 29.1996

Stammliste Albers, Wilsum.
Ahnenliste Johann Kleine Lbgten, Kirchspiel Nordhom.
**Wo sind die IGrchenbi cher des 19. Jahrhunderts der rómisch-
katholische lirchengemeinde St. Joseph in Zandberg/Ter Apel?**
Sie sind in das Rijks Archief Assen.

Frans Scholten

Duitse personen in het Zwolse Rijksarchief.

Willy Friedrich

"Status Animarum" hiift der Familienforschung
Die drei Bande sind ein Beitrage zur Familienforschung in den
Landkreisen Emsland und Grafschaft Bentheim. Sie sind
bearbeitet von Norbert Tandecki und Reinhard Cloppenburg

Inhaltsverzeichnis Band 6 / 1994-1995, Hefte 28-32, S. 1-267, mit Stichwortverzeichnis
und Personen- und Ortsindex ist herausgegeben in September 1996.

Stad en Lande, Cultuur-historisch tijdschrift voor Groningen,
Jaargang 5, nr 2, 2de kwartaal 1996.

Kor Holstein
Benny Kamminga
Rita Overbeek

Sporen van industrieel erfgoed in Groningen.
Groninger steenfabrieken.
Gebouwen voor handel, nijverheid en industrie in de stad
Groningen.

Jans Possel
Jan Delvigne

Waterleiding-architectuur 1930 - 1945.
Sluizen uit het industriële tijdperk in Groningen.

• Stad en Lande, Cultuur-historisch tijdschrift voor Groningen,
Jaargang 5, nr 3, 1 ste kwartaal 1996.

Egge Knol

Beerput met apostelkoppen.
Objecten uit het Groninger Museum.

Franck Smit
Joop van Roekel
Jan Meijering

Christus voor Pilatus in de Martinikerk.
Ferdinand van Wolde, een Groninger lithograaf.
Vervening in het Zuidelijk Westerkwartier

Waardeel, Drents Historisch Tijdschrift,
van de Vereniging voor geschiedenis en genealogie,
Jaargang 16, nr 2, 2de kwartaal 1996

Roel Sanders

De oriëntatie van Drentse kerken.

Ingeborg Harkema Gedane Zaken: De notaris (Gerrit Gruttering in Borger).

a

Zoeken naar Drentse familiewapens.

Harry Gras

Uit nood geboren. De Drentse arm- en werkhuizen.

Waardeel, Drents Historisch Tijdschrift,
van de Vereniging voor geschiedenis en genealogie,
Jaargang 16, nr 3, 3de kwartaal 1996

Anja Schuring en
Jans Timmer
Thijs Jan Rinsema
Ingeborg Harkema
Peter Schonewille

Een vorstelijke verpakking... De
gouden commissiedoos voor Willem V.
Medicijnen op maat. Een apotheek te Meppel in 1915.
Gedane zaken. De bakker.
Het zilver van de armen. Tinnen voorwerpen in Drente.

Drents Genealogisch Jaarboek. Jaargang 3 1996.

H.J. Hummel
B. Jonker
H.M. Luning
R. Harens
C. de Graaf jr.
Egb. R. Krijthe
H. Pol

Verandering en continuïteit.
Asser parentelen (3).
De provinciale voetboden **(1806-1850)**.
Genealogie Harens.
Verwantschap families Westerhuis en **Pepping**.
Cornelis Kriet en Jan Krijthe.
Het Drentse geslacht Hiddingh (tot plm. 1600).

Nieuw:

Door uitwisseling met de Ned. Gen. Ver. (Afd. Drente) verkregen:

Treant, tijdschrift van de NGV afd. Drente, 7e jaargang - nr 1, 1996.

R. Harens Kwartierstaat van het geslacht Schreurs.
W. Keeris **Genealogie** Van Rheen. Jurjen van Reenen X Coevorden 1774
Geesien Harms. **W.Keeris Genealogie** Bos. Roelof Bos X Beilen
1795 Aaltje Jans
H. Voerman **Genealogie Lunenburg deel V (slot)**

Treant, tijdschrift van de NGV afd. Drente, 7e jaargang - nr 2, 1996.

Prof. Malcolm H. Goyns
mw H.M. Aben-Nederpelt
K. Hartsuiker

Mitochondrienlijn.
De mitochondrienlijn.
Genealogie van Cornelis Hartsuiker. Cornelis Hartsuiker X
(1)1626 **Meppel Geessien** Wolters en X (2) **Meppel Hillegien**
Coops.

Treant, tijdschrift van de NGV afd. Drente, 7e jaargang - nr 3, 1996.

B. Jonker, J.B. Ludwig

Genealogie De **Vroome**. Matthijs de **Vroome, geb.** Maarssen
januari 1676. Oven. Meppel **februari** 1750.

A.N.Wind,
A.G. Bakker-Groot

Genealogie Frank. Hartog Jacob Frank, geb. ca. 1740, oven.
Meppel voor 1825.

Haselhoff Bulletin 2/96 Uitgave van de familiestichting Haselhoff Wedde

Vragenrubriek.

Vraag van D. Houwing te Stadskanaal:

Wie is bekend met de herkomst van:

Willem Jans Houwing (Houwinck), schoolmeester te **Vriescheloo**, oven. tussen 1-12-1712 en 25-10-1717.